

1 / 2014

ACTA MISSIOLOGICA

Cena 0,70 € | ISSN 1337-7515 | ROČNÍK 8 - VOLUME 2014

AKADEMICKÝ ČASOPIS INŠTITÚTU MISIJNEJ PRÁCE
A TROPICKÉHO ZDRAVOTNÍCTVA JÁNA PAVLA II., VŠ ZSP SV. ALŽBETY

Časopis **Acta Missiologica** vychádza dvakrát ročne a publikuje v čo najširšom spektre články, ktorých obsah súvisí s misijnou, charitatívnou, humanitárnou a rozvojovou činnosťou. Do tejto oblasti patria všetky vzdelávacie, zdravotnícke, sociálne a duchovné témy vychádzajúce z misijného kontextu. Časopis je recenzovaný.

O b s a h:

EDITORIAL	3
SOCIAL TRANSFORMATION AND THE MISSIONARY ACTIVITY OF THE CHURCH: THE CASE STUDY OF DANIEL COMBONI - 1. PART Francesco Pierli – Maria Teresa Ratti	5
PŘÍNOS DÍLA JOHNA R. W. STOTTA PRO OTÁZKY SOUČASNÉ MISIOLOGIE Pavel Černý.....	20
PŘÍNOS RUSKÝCH MYSLITELŮ V OBLASTI INTEGRÁLNÍHO POZNÁVÁNÍ V POJETÍ TOMÁŠE ŠPIDLÍKA - 2. ČÁST Michael Špaček	28
NOVÉ TRENDY V MISIJNEJ ČINNOSTI - 1. ČASŤ: EVANJELIZÁCIA A NOVÁ EVANJELIZÁCIA Jaroslava Poloňová	35
MISIA GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI VO VÝCHODNEJ UKRAJINE Ladislav Bučko	49
VYBRANÉ ASPEKTY KREŠŤANSKEJ MISIE V INDIÍ Pavol Blaškovič – Mariana Hamarová	53
DOKUMENT 'SPOLOČNE K ŽIVOTU' MÔŽE POMÔČŤ EURÓPSKYM KREŠŤANOM OBJAVIŤ V IMIGRANTOVEJ TVÁRI TVÁR SAMOTNÉHO KRISTA – ROZHOVOR	59
ZAÚJÍMAVÉ PRIPRAVOVANÉ AKTIVITY Mariana Hamarová.....	65

EDITORIAL

Milí priatelia,

pri čítaní tohto aktuálneho vydania *Acta Missiologica*, vo mne rezonujú predovšetkým pojmy ako *‘evanjelizácia’*, *‘misijná práca’* a taktiež otázka: *‘ako dosiahnuť, aby Kristus a jeho poslanstvo bolo prítlačlivé pre človeka súčasnosti, ktorý sa snaží každý deň obstať vo svete plnom globálnych a dynamických zmien?’* Dovoľte mi teda tzv. „tradičný“ editorial nahradiť skromným uvažovaním na spôsob niektorých svetových a účelových odborných publikácií – „píš tak, ako to cítiš“.

Ako uvádza jeden z mnohých internetových portálov účelovo zameraných na evanjelizáciu: program na evanjelizáciu už existuje. Nie je to niečo, čo máme vymyslieť: je to plán, ktorý nájdeme v evanjeliu. Je potrebné začať v malom – rovnako ako Ježiš, ktorý si pripravoval nových učeníkov na evanjelizáciu. Ponúkal im svedectvo vlastného života, plnohodnotné vonkajšie i vnútorné oslobodenie opierajúce sa o hodnotu Božích detí, pozdvihol ich dôstojnosť, viedol ich k pravde a láske.

Počas nedávneho rozhovoru u nás v redakcii, v ktorom sme sa spoločne zamýšľali nad misijným poslaním Katedry misiológie ako aj začiatkami profesora Ladislava Bučka, pri budovaní misiológie na Slovensku, profesor poznamenal:

‘človek, ktorý prijíma Krista do svojho srdca v podobe chleba sa má rovnako ako on „rozložiť“ pre druhých, darovať samého seba, svoje schopnosti, svoje dary, svoj čas...’

Realita našich dní je však často iná. Nie vždy – ako sa mal možnosť azda každý z nás presvedčiť – to dopadne práve takto. Niekedy sa možno pristihneme pri tom, že sa príliš necháme uniesť názormi, postojmi, negatívnymi emóciami, čím môže naše svedectvo stratiť dôveryhodnosť. Alebo sa azda snažíme toho „Krista v nás,“ ktorého sme prijali „zabalit“ do nejakej formy. Nášmu prístupu dáme určitú úroveň, či „lesk“, aby sme zapôsobili na iných. Následne je naše svedectvo vystavené hodnoteniu „ľudí zvonka“ a taktiež aj živnou pôdou pre mnohé sekty, (alebo združenia, ktoré hoci s dobrým úmyslom) svoje aktivity skrývajú za evanjelizáciu alebo ich ňou „zastrešujú“. Hodnota a hĺbka jej pravého zmyslu im však uniká, čím podávajú o evanjelizácii skreslený pohľad a znevažujú jej pôvod.

Evanjelizácia a misijná práca je však niečím oveľa hlbším ako sú jednotlivé kresťanské denominácie a ľudia, ktorí sú ich súčasťou. Nie je možné ju „odtrhnúť“ ako od vedeckého a odborného bádania, tak od praktickej misijnej práce ľudí a ich každodenného života v prostredí, v ktorom sa rozhodli misijne pôsobiť. Jedno bez druhého je len časť celku – veľkolepého Božieho plánu pre tzv. „ekumenickú koinoniu“ (spoločenstvo) všetkých kresťanov vo svete, aby sa navzájom poznávali, učili a zdieľali svoje skúsenosti a poznatky.

Práve takým je aj aktuálne vydanie *Acta Missiologica*, ktoré obsahuje zaujímavé aktuálne, ale aj reálne vedecké a aplikačné skúmanie odborníkov, rozhovor o zásadnom dokumente z oblasti misiológie, informáciu o pripravovanej aktivite v rozvojovej spolupráci, ako aj skúsenosti nadobudnuté počas misijného pôsobenia.

Sériu článkov otvárajú autori **Francesco Pierli, mccj a Maria Teresa Ratti, cms**, ktorí vo svojom článku *‘Spoločenská transformácia a misijná činnosť Cirkvi: Prípadová štúdia Daniela Comboniho’*, analyzujú pôsobenie a odkaz Daniela Comboniho (1831 –

1881), ktorý – sa vo svojej činnosti nechal silne inšpirovať moderným sociálnym učením cirkvi, ktoré sa rozvinulo v priebehu 19. storočia: uskutočňoval misiu nanajvýš dejinnú, jednoznačne mnohorakú vo svojej službe.

Hlboko rozdelené kresťanstvo v otázkach evanjelizácie a sociálnej angažovanosti bolo často prekážkou pre rozvíjanie misie a ekumenickej spolupráce. Veľký zápas o poňatie misijného poslania naprieč ekumenickým spektrom sleduje článok **Pavla Černého**, *‘Přínos díla Johna R. W. Stotta pro otázky současné misologie’*. V 60. rokoch minulého storočia, začal do týchto často ostrých diskusií významne zasahovať výrazný anglikánsky teológ John Stott, ktorý zasadzoval o holistické poňatie misie a stal sa nástrojom na prekonávanie polarizácie a rozvíjanie modernej misie pre 20. a 21. storočie.

Prínos a duchovný odkaz kardinála Tomáša Špidlíka, ktorého bádanie v ruskom prostredí bolo výrazne ovplyvnené myšlienkovou tézou mysliteľa Pavla Florenského vyzdvihuje v článku *‘Přínos ruských myslitelů v oblasti integrálního poznávání v pojetí Tomáše Špidlíka’*, **Michael Špaček**. Jeho druhá časť sa zaoberá odmietaním racionalistického prístupu predovšetkým k náboženskej sfére a správnym používaním rozumu pri všeobecnom ako aj náboženskom poznávaní.

Fenoménu *‘nová evanjelizácia’* sa vo svojom príspevku *‘Nové trendy v misijnej činnosti: evanjelizácia a nová evanjelizácia’* venuje **Jaroslava Poloňová**. Poukazuje na jej teoretické východiská a spôsoby, či formy misijnej činnosti Cirkvi. Takými sú misijný spôsob byť s ľuďmi, medzináboženský dialóg, vytváranie kresťanských spoločenstiev, ekumenické hnutie a diakona.

Prostredie a spoločenskú situáciu v Ukrajine, ako aj misijnú činnosť Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi vo východnej Ukrajine nám približuje **Ladislav Bučko**, vo svojom článku *‘Misia Gréckokatolíckej Cirkvi vo východnej Ukrajine’*. Podkladom pre vznik daného článku sú osobné stretnutia autora s misionármi a duchovnými predstaviteľmi pôsobiacimi v tejto oblasti.

Náročnú spoločenskú situáciu ľudí žijúcich na indickom vidieku, ku ktorým misionári prichádzajú, spoločne analyzujú **Pavol Blaškovič** a **Mariana Hamarová**, v článku *‘Vybrané aspekty kresťanskej misie v Indii’*. Taktiež aj kultúrny, náboženský a sociálny aspekt, s ktorým sa majú misionári možnosť počas svojej práce stretnúť, ako aj najzávažnejšie dôvody, ktoré za daných okolností vedú ku náboženskej konverzii a základné prístupy k misijnej činnosti odporúčané tamojšími misionármi.

Na prelome mesiacov októbra a novembra 2013 sa v Busane v Južnej Kórei uskutočnilo 10. valné zhromaždenie Svetovej rady cirkví, ktoré okrem iného schvaľovalo a prezentovalo najnovší pripravený misijný dokument prinášajúci nové chápanie misie a evanjelizácie.

Acta Missiologica prináša rozhovor *‘Dokument ‘Spoločne k životu’ môže pomôcť európskym kresťanom objaviť v imigrantovej tvári tvár samotného Krista’* s **Pavлом Bargárom**, práve o tomto tak zásadnom dokumente pre oblasť misiológie, ktorý je stále aktuálny a vzbudzuje pozornosť i záujem v rámci ekumenickej diskusie. A zároveň nabáda aj k dynamickejšiemu zamysleniu sa nad misiou a evanjelizáciou v súčasnom meniacom sa svete.

V rubrike **Zaujímavé pripravované aktivity** nájdeme informácie o *‘prvom stretnutí na vysokej úrovni o Globálnom partnerstve pre efektívnu rozvojovú spoluprácu’*, ktoré nám poskytla **Lenka Nemcová**, tajomníčka Platformy mimovládnych rozvojových organizácií. Toto stretnutie, ktoré sa uskutočnilo v Mexiku predstavuje významný míľnik v celosvetovom boji proti chudobe.

Prajeme Vám, aby ste v našich príspevkoch našli inšpiráciu a Božiu prítomnosť.

Mariana Hamarová

SOCIAL TRANSFORMATION AND THE MISSIONARY ACTIVITY OF THE CHURCH: THE CASE STUDY OF DANIEL COMBONI - 1. PART

SPOLOČENSKÁ TRANSFORMÁCIA A MISIJNÁ ČINNOSŤ CIRKVI: PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA DANIELA COMBONIHO - 1. ČASŤ

Francesco Pierli – Maria Teresa Ratti

Abstract

For quite a long time the missionary activity of the church was grounded on the commission of the risen Jesus to the apostles: *'Go therefore and make disciples of all nations baptizing them in the name of the Father and of the Son and of the Holy Spirit, teaching them to observe all that I have commanded you.'* (Mt 28. 19 – 20). Thus it became for more than one millennium highly dependent on ordained ministers, therefore inevitably male dominated and unilaterally linked to the formal celebration of the sacraments. The decline of the attention to the biblical category of the Kingdom of God made the missionary activity inevitably church centred. Starting with *'Ad Gentes'* (1965) and particularly with *'Evangelii Nuntiandi'* (1975) and *'Redemptoris missio'* (1990) the theology of the mission started turning in a more consistent way on the ministry of Jesus as portrayed in Luke 4: *'The Spirit of the Lord is upon me...to proclaim liberty to captives.. to recover sight to blind..to let the oppressed go free..to proclaim the Jubilee..'* This mission is at the service of the great promises by God in the O.T., uttered by the prophets, synthesized in the Jubilee year as elaborated in several documents by John Paul II whereby all aspects of life are touched upon and transformed. A mission at the service of the Kingdom of God with all its values: faith, peace, justice, integrity of creation, reconciliation. A task entrusted by Jesus to the apostles: *'he gave them power and authority over all demons.. to cure diseases and to proclaim the Kingdom of God'* (Lk 9.1 – 2). This was the mission accomplished by Daniel Comboni (1831 – 1881) strongly inspired by the modern social teaching of the church which highly developed during the XIX century.

Key words

Regeneration. Scramble for Africa. Social Transformation. Social Teaching. Social apostolate and ministry.

Abstrakt

Misijná činnosť cirkvi pomerne dlho vychádzala z poverenia vzkrieseného Ježiša určeného apoštolom: *'Chodte teda a získavajte mi učeníkov vo všetkých národoch a krstite ich v mene Otca i Syna i Duchu Svätého a naučte ich zachovávať všetko, čo som vám prikázal.'* (Mt 28, 19 – 20). A tak viac ako tisícročie záviselo od vysvätených kňazov, teda od mužskej dominancie, a bolo jednostranne spojené s formálnou slávnosťou sviatostí. Pokles pozornosti k biblickej kategórii Božieho kráľovstva sústredil teda nevyhnutne misijnú činnosť na Cirkev. Počnúc *'Ad Gentes'* (1965), a najmä vplyvom *'Evangelii Nuntiandi'* (1975) a *'Redemptoris missio'* (1990), sa misijná teológia začala obracať konzistentnejším spôsobom na duchovenstvo Ježiša, ako to uvádza Lukáš 4: *'Duch Pána je nado mnou... aby som oznámil zajatým, že budú prepustení... a slepým, že budú vidieť... utláčaných prepustiť na slobodu... a ohlásiť Pánov milostivý rok...'* Táto misia napĺňa veľké Božie sľuby zo Starého zákona, ktoré predniesol skrz prorokov, syntetizované

v jubilejnom roku, ako je uvedené v niekoľkých dokumentoch Jána Pavla II., v ktorých sa dotkol všetkých aspektov života a transformoval ich. Poslanie v službe Božieho kráľovstva so všetkými svojimi hodnotami: vierou, mierom, spravodlivosťou, poctivosťou stvorenia, zmierenia. Úlohu, ktorú Ježiš zveril apoštolom: *'Dal im silu a moc nad všetkými démonmi..., aby liečili choroby a hlásali Božie kráľovstvo'* (Lk 9.1 – 2). Túto úlohu splnil Daniel Comboni (1831 – 1881), silne inšpirovaný moderným sociálnym učením cirkvi, ktoré sa rozvinulo v priebehu 19. storočia.

Kľúčové slová

Obnovenie. Bitka o Afriku. Spoločenská transformácia. Sociálna náuka. Sociálny apoštolát a služba.

Introduction

We are living a missionary era whereby talking of paradigm shifts is pretty common, particularly after the epoch making volume of the great missiologist David J. Bosch, *'Transforming Mission - Paradigm Shifts in Theology of Mission'*¹. Deep transformations of this kind which affect both the mindset and theological view and praxis of the missionary activity occurred several times during the 2000 years of the history of the Church. Bosch speaks of 5 missionary epochs in the past; right now, according to him, the Mission is entering the sixth one, identified by him as: *'the emerging ecumenical paradigm'*², and to him this new paradigm closes the second millennium and opens the third. The Catholic missiologists Stephen B. Bevans and Roger P. Schroeder³ share more or less the same evolutionary vision of *'continuity and discontinuity'* in the history of the Mission. Our article is focused on one aspect of the evolution of the theology and praxis of the Mission due to the emergence of social apostolate and of the social teaching of the Church in the context of the onset of the industrial revolution and the challenge of the so called social question.

We approach the issue by analyzing a case study: the missionary activity of a great missionary of the 19th century: Saint Daniel Comboni.

Social Ministry in the Apostolate of Nicola Mazza

Ours is a challenging time, and, as such, it offers us numerous opportunities to be part and parcel of the necessary transformation called forth whenever epochal changes mark the lives, the relationships, the culture and the environment in which people live. The same happened to Daniel Comboni, when he was confronted, as a young missionary, with the necessity to envision a new missionary paradigm which would ensure a secure future to the evangelization of Africa in the 19th century and beyond. But who was Daniel Comboni? Born on 15th March 1831 at Limone sul Garda – in the northern of Italy – Daniel was taken by his parents to the nearby city of Verona when he was 11 years old, so to complete his education. Due to the fact that back home the possibility for schooling was limited to primary school, Domenica Pace and Luigi Comboni felt the need to ensure their son a better possibility and a broader exposure to the world around him.

The environment Daniel had grown up in was one of deep faith, hard work and spectacular natural beauty. But it was surely an isolated environment. Thus, he was equipped with moral qualities and intellectual capabilities, but no financial means. Providence opened

.....
1 For detail information please see: BOSCH, J. D.: *Transforming Mission – Paradigm Shifts in Theology of Mission*. New York: Orbis Books, 2004.

2 BOSCH, J. D.: *Transforming Mission – Paradigm Shifts in Theology of Mission*. pp. 181 – 182.

3 For detail information please see: BEVANS, B. S., – SCHROEDER, P. R.: *Constants in Context – Theology of Mission for Today*. New York: Orbis Books, 2004.

the way for him when, in February 1843, the family couple he was staying with took the young boy to Don Nicola Mazza, a priest quite involved in social action⁴, who welcomed him in his college of San Carlo.

At the time, Verona was the capital of that part of Italy belonging to Austria, hence the epicenter of the military campaigns of the Austrian-Hungarian empire against the nationalist movements, animators and organizers of the Wars of Independence. Needless to say, Verona was ravaged by soldiers concentration and military operations more than other towns in the area. In the midst of much suffering and destruction, Don Mazza was one of those priests trying to respond to the growing poverty of the devastated town and surroundings. He had founded two colleges, one for girls (1828) and the other for boys (1833) to provide the talented ones with educational opportunities and to prepare them, he stated, for *'the Church and for Society'*. The colleges were not seminaries or convents, but institutions to provide education to candidates with: *'good conduct, sound common sense, learning interest, and high intellectual capability'*.

The objective was their empowerment for service to: *'Religion, Fatherland, Church and Society'*. Mazza was calling the priests of his association: servants of the *'Church and of the State'* (Religion and Society were strictly associated). The decision to become religious or committed lay persons was to be taken by the boys and the girls themselves. Mazza's concern was twofold: moral integrity and scientific competence: *'good and capable'*, he would repeat. Scientific and technical competence was of growing importance in the wake of a society which was becoming more and more industrialized, with jobs and skills totally unknown in the traditional agricultural society. Moreover, Mazza was also a member of the Municipal Council of Verona, and for 15 years he was in charge of the rearing of the silk-worm and of ensuing silk industry, a work which was paramount for the economy of the majority of families in the region.

Furthermore, Mazza's education objectives were broad, that is: to prepare valid persons, boys and girls for the *'Church and for Society'*. Not only for the Church but also for the Society, since in the newly emerging world the *'common good and social welfare'* would depend not only on the ethical level and competence of individual persons but also on the proper functioning of the civil society and of the State. University level competence was immediately envisioned by Mazza when, besides the colleges in Verona, he started another one in the city of Padova for those who had moral and intellectual talents to enter university⁵. The religious and the social are present in Comboni's ministry from the very beginning and implemented fully after his ordination to the priesthood (31st December 1854) as member of the Mazza Pious Association.

In 1852, this great social actor – Don Mazza – responded positively to a further challenge by welcoming among the youth a number of African teenagers liberated from slavery in Northern Africa. His plan was far reaching! One day, once they had been educated in the various arts, they would go back to Africa to empower their own people with the capital of faith and of scientific and technological competence. Indeed, at the school of Father Nicola Mazza, Daniel Comboni absorbed a vision of a Church open and sensitive to social issues, ready to play the role of *'social actor'* with initiatives according to the conditions of the peoples and the challenges of new emerging types of poverty at religious, moral, social and financial levels.

4 For detail information please see: CONA, R.: *Nicola Mazza – Un Prete per la Chiesa e la Società*. Verona: Casa Editrice Mazza, 2006.

5 On the broad vision of education in the Mazza's colleges cfr. PIERLI, F., – RATTI, M.T.: *Ministries for a New Missionary Era according to Comboni's Plan*. pp. 8-9.

A time of revolutions

The century of Comboni is one of many revolutions which would reshape completely the countenance of Europe at social, political, cultural, economic and religious levels⁶. The Industrial revolution was preceded and caused by the Scientific revolution, with new emerging sciences, such as sociology, anthropology, historiography, concerned not only with scientific comprehension of the society but even more with its *'transformation'* and betterment.

The Industrial revolution and the Socialist/Marxist movement goaded the Church into unearthing the *'social dimension of faith'* and into developing *'a Christian praxis'* in the social sphere. The Church's static stance had started getting jitters two centuries before, with the Father of the Scientific method, that is Galileo Galilei (1564 – 1642). The traditional position of the Church vis-à-vis poverty and social plagues revealed its limitations. The great challenge was no more: *'how to help the poor?'* but rather: *'why are these people poor? And: how to remove the cause of misery?'*

The *'charity approach'* without facing the causes of the rampant poverty, misery and exploitation, worsened by the effects of the industrial revolution, was interpreted as connivance with the exploiters. The hope for *'eternal life'* was denounced as *'alienation'* hence religion was decoded as a subtle tool for keeping the poor dormant and resigned. Who does not remember Marx's famous saying: *'religion is the opium of peoples!'* The quotation originates from the introduction of his proposed work *'A Contribution to the Critique of Hegel's Philosophy of Right'*; this work was never written, but the introduction (written in 1843) was published in 1844 in Marx's own journal *'Deutsch-Französische Jahrbücher'*, a collaboration with Arnold Ruge. The full quote from Karl Marx is: *'Religion is the sigh of the oppressed creature, the heart of a heartless world, and the soul of soulless conditions. It is the opium of the people'*.

On the other hand, the scientific revolution was providing tools for in-depth analysis. Before the rise of sociology as a science, neither the Church nor the world had those tools for an in-depth enquiry and scientific systematization of social phenomena. Karl Marx gave an example of such social and economic analysis in his epoch-making book: *'The Capital: critique of political economy'* published in 1867⁷. The society was seen in a very static way; nothing could be basically changed; the rich would continue to be rich, and the same would happen with the poor, who just had to put up with many plagues, with patience, while expecting a reward on the other side of life. An exhortative and moralistic approach was proposed so as to elicit compassion for the poor, which, in practice, meant: almsgiving. Through August Comte (1789-1857) Karl Marx (1818-1883) Herbert Spencer (1820-1903) Friedrich Engels (1820-1895) and later Emile Durkheim (1858- 1917) the society becomes an object of scientific attention⁸. Social issues were now approached with the intention of discovering the causes behind the phenomena.

Modernity had led not only to the political revolutions within society and the emergence of liberal democratic thought but also to an accelerated rate of change in the society. Consequently, modernity has transformed consciousness about the nature of society and an increasing awareness of the contingency of societies and historicity of

6 VAN LEEUWEN, A.T.: *Christianity in World History*. pp. 271-333.

7 The other three volumes were published after the death of Marx (1883) edited mostly by Friedrich Engels.

8 The scientific method started being applied to all branches of life, even to the missionary activity of the Church, hence the beginning of Missiology (history of the Mission and then theology of the Mission) first in the protestant world with Gustav Warneck (1834-1919) considered to be the founder of Missiology and then, in the Catholic world, with Joseph Schmidlin (1876-1944).

*its structures. The structures of the society, social status and occupational roles are no longer divinely ordered. Instead societies are now seen as historically conditioned, subject to change, and open to transformation.*⁹

Because of this wind of transformation, the masses were passing from a static and apathetic¹⁰ resignation to more dynamic vision and attitudes. People began growing convinced that they could transform the world they had been born in. All had started in the previous centuries with the great revolutions: the English revolution, with the revolt against royal absolutism in Great Britain, in 1642; the American revolution, in 1776, in North America with the independence from the British as well as with the struggle for national identity; the French revolution in France, in 1789, with radical and social upheavals. The world was passing from a static and awe-paralyzing attitude to one of positive commitment to change. A major contribution to the awaking up of minds was the discovery of the concept of '*praxis*'¹¹ which affected the understanding of '*truth*' as well. '*Praxis*' was the '*truth*' verified through its '*historical impact*' as far as liberating human beings from evils and helping them improving the standard of a dignified human life. The traditional concept of truth in the common philosophy of the Church was focused almost exclusively on the '*understanding of the reality*' with hardly any attention to its '*transformation*'. Knowledge just for the sake on knowledge became rusty and labeled as mere theory that is irrelevant to daily life. The truth had to manifest its value in the betterment, liberation and development of human life at personal and social levels. The truth, '*the real truth*,' as it were, had to carry a transformative element lest be retained irrelevant and useless.

This new mindset bred the outbreak of many revolutions in the 19th century, spearheaded by different types of motivations: '*patriotism*' against the empires of the day for the rise of many nations; '*social justice*' for better human conditions of life and more equitable salaries for workers. All of them had common forceful points to make leverage on: the '*transformation of the society*' was possible; the incumbent situation of great social and economic disparities '*was not irreversible*'. Change became the catchword for many and a culture of transformation started pervading Europe.

Let us not forget that over the same 19th century (1800) witnessed the launching by Charles Darwin (1809 – 1882) of the theory of natural evolution of all species of living beings in the book: '*The Origin of Species by Means of Natural Selection or The Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life*'¹². The dynamics of change and development was studied and discovered in theology as well by John Henry Newman (1801–1890) in the epoch making: '*An Essay on the Development of Christian Doctrine*' published in 1845. All in all, a new vision was emerging of the cosmos moving in all its dimensions towards a higher level of complexity and transformation.

An utter new dynamic vision not easy to be welcomed in the Church, whose traditional mindset of the world was still static and immobile. Only with the '*Rerum Novarum*' (1891) of Pope Leo XIII the new historical and dynamic mentality entered into the official teaching of the Church. The shaking novelty was that, for the first time in the history of the Church, a given and fixed worldview,

9 FIORENZA, S. F.: '*Church, Social Mission of*'. In: DWYER, J. (Ed.): *The New Dictionary of the Catholic Social Thought*. p. 152.

10 About the complex nature of *apathy* which turns human beings from '*subjects*' into '*objects*' and its dehumanizing consequences, see: FREIRE P.: *The Pedagogy of the Oppressed*. New York: Continuum, 1999, chapters 1 and 4.

11 HAIGHT, R.: '*Praxis*'. In DWYER, J. (Ed.): *The New Dictionary of Catholic Social Thought*. pp. 776-777.

12 Darwin Charles was an English naturalist and geologist; he published the book in 1859 after 5 years of research visiting ancient geological sites with the ship HMS Beagle.

whereby all human beings were divided into two groups; the rich: a tiny minority, and the poor: the largest majority, was questioned and rejected. Many traditional Catholics felt highly unsettled, when the encyclical letter was divulged. Georges Bernanos put it in these terms:

‘For instance, that famous encyclical of Leo XIII, “Rerum Novarum,” you can read that without turning a hair, like any instruction for keeping Lent. But when it was published, sonny, it was like an earthquake. The enthusiasm! At that time I was curé de Norenfontes, in the heart of the mining district. The simple notion that a man’s work is not a commodity, subject to the law of supply and demand, that you have no right to speculate on wages, on the lives of men, as you do on grain, sugar or coffee — why it set people’s consciences upside-down!’¹³

As industrialization worsened the plight of workers, Pope Leo XIII argued that neither reckless Capitalism nor its Socialist/Communist alternative were the answer to look for. Instead, he affirmed the inherent dignity of the workers and their right to organize collectively. While not a detailed blueprint for economic harmony, *‘Rerum Novarum’* was a breakthrough in its day.

The *‘Rerum Novarum’* shifted from the all too familiar exhortations to “help the poor” to “questioning the world order” that sanctioned the division between the rich and the poor. For the first time in an official Church document, *‘poverty’* was interpreted as *‘injustice’*; the *‘poor’* were described as *‘impoverished* and the *workers’* were said to be *‘exploited by greedy employers.’* The Social Teaching of the Church had started its own official journey as the more relevant contribution of the Magisterium for the transformation of the society and of the world.

A church shaken and reshaped: the social action component

Indeed, the pace of transformation of the 19th century took the Church by surprise! Pope Pius IX (pontificate from 1846 to 1878), found himself at the centre of the eye of the cyclone of renovation and transformation which was raving the whole of Europe. During the first two years (1846-1848) of his pontificate, Pius IX was positive vis-à-vis the social and political transformations and the wind of change blowing in Europe. But, neither he nor the supportive structure of the Pontifical State were prepared for changes of this kind, which were calling for participatory and democratic system of government.

The situation went out of hand of the Pontifical Governance when, in 1848, the Roman Republic was declared to replace the Pontifical State. The Pontiff had to flee from Rome and seek protection from the French army in Gaeta (the reign of Naples) for almost two years. When, in 1850, the Pope was back in Rome under the helm of the French army, he closed himself up into *‘Non Possumus (we may not)’* vis-à-vis the many reforms of social transformation already granted by other governments, both in Italy and in other parts of Europe. The Pope’s attitudes and mentality were well expressed in the Encyclical *‘Quanta Cura’* introducing the notorious *‘Syllabus of errors’* (1864)¹⁴ a litany of 80 anathemas against the main traits of an already dawning world, such as separation from Church and State, the end of the Pontifical State, freedom of expression, freedom of religion and so forth.

The Church at the grass-roots was far more open and in contact with modernity than was Pope Pius IX. Bishops, religious and particularly lay persons were better equipped than the Pope to reinterpret and express the Christian faith in the new world¹⁵. Many of them were high-

13 BERNANOS, G.: *Diary of a Country Priest*, p. 37.

14 BOKENKOTTER, T.: *A Concise History of the Catholic Church*, pp. 276-283.

15 UNIVERSITÀ CATTOLICA DEL SACRO CUORE: *Dizionario di Dottrina Sociale della Chiesa – Scienze Sociali e*

ly committed into tapping the hidden potentials of the Christian faith in finding positive answers to the challenges of new times and human situations. Many Christians were committing themselves to counteract the evils of the Industrial Revolution, such as disintegration of families, child and women labor, unhealthy condition and heavy pollution in factories and the negative influence of incipient emerging atheistic doctrines.

To name but a few: in 1833, Antoine Frederic Ozanam (1813-1853) founded in France the 'Society of Saint de Vincent de Paul' to assist the destitutes, and complemented his action with a thorough reflection on Christian social ethic to offset the ideologies of Liberalism and Socialism.

In Germany, Emmanuel Wilhelm Von Ketteler (1811-1877), bishop of Mainz, took the lead in identifying the social dimension of faith and promoted the organization of the workers for the assertion of their own rights. Pope Leo XIII called him: 'my great predecessor'. It was the *Social Catholicism*' thus described by the historian Thomas Bokenkotter:

Social Catholicism was the response of the Church to the new conditions of the society caused by the Industrial revolution and the advent of the mass society. The latter part of the nineteenth century witness a remarkable leap forwards in the self-awareness and political and social consciousness of the masse, who previously had taken little part in the decision-making that shaped their live. The most important factor in bringing the masse to power, no doubt, was industrialization...The Catholics began to take cognizance of the 'social question' and to begin the combination of reflection and action that gave rise to Social Catholicism. In order for Social Catholicism to emerge, two conditions were necessary. First, Catholics had to take cognizance of the exceptional gravity of the social problems and the need to talk non longer of the poor but of poverty and to undertake collective action for reform rather than trusting to individual charity. Secondly, there had to be a sufficiently optimistic attitude toward the future that would encourage the formulation of theoretical solutions and practical proposals.¹⁶

The 'Social Gospel Movement'¹⁷ developed in the United States, between 1870 and 1900, to bridge faith and social activity within Catholic and Protestant circles against the abuses of industrialism.

It was also a corrective to the theological individualism and economic conservatism of the churches of the epoch, and an assertion that from the teaching of Jesus Christ the institutions of a social order could be deduced.¹⁸

Not far from the Verona of Comboni, there was Rovereto, the hometown of Antonio Rosmini, one of the great protagonists in the effort of helping the Church to wade across stagnant waters into the modern world¹⁹. Rosmini had no little influence in the milieu of Mazza, where Comboni was trained for ministry. In spite of certain 'expressions' of ultramontane vocabulary, Comboni's experience and vision of ministry was molded by the new emerging sensitivity and perspectives²⁰.

.....
Magistero. pp. 836-850.

16 BOKENKOTTER, T.: *A Concise History of the Catholic Church*. pp. 297-300.

17 DUFF, E.: 'Social Gospel' In *New Catholic Encyclopedia*. (2003 second edition), Vol XIII, pp. 241 – 242.

18 DUFF, E.: 'Social Gospel' In *New Catholic Encyclopedia*. (2003 second edition), Vol XIII, p. 241.

19 Just a few titles of books written by Antonio Rosmini show how much he was involved in rethinking Christian faith in the emerging world: *The Summary Cause for the Stability and Downfall of Human Society; The Five Wounds of the Church; The Philosophy of Politics; The Philosophy of Right; Principles of Ethics*.

20 PIERLI, F., – RATTI, M.T.: *Ministries for a New Missionary Era according to Comboni's Plan*. pp. 8-9.

Comboni was the son of the renewed Church shaken first and regenerated after by the Industrial revolution; a Church in the process of shaping herself as Social Actor. The Christian faith was rediscovering its own potential for *'conversion and transformation'* not only at personal level but also at social level as well. Christianity was divesting itself from the dust of conservatism and immobility; a long journey which reached its full expression one century later, with the event of Vatican II and with the Pastoral Constitution *'Gaudium et Spes'*, epitome of a new relationship between the World and the Church in an atmosphere of mutual trust and interaction, of reciprocal giving and receiving; the reciprocal tensions are to be considered as sound and almost necessary to avoid undue submission of one to the other; for the Church to always play a prophetic role²¹.

One Church for two Missions: Social Question and Ad Gentes

Bartolomeo Alberto Cappellari was Prefect of the Congregation of Propaganda Fide before being elected as Pope Gregory XVI. Cappellari had forcefully reorganized the missionary activity of the Church following the negative consequences of the French revolution and of the government of Napoleon, who had dismantled and closed down the Roman Congregation for the Propagation of Faith, founded by Pope Urban VII in 1622 to spearhead organize and accompany the missionary activity of the Church and of the missionaries among the non-Christians, the *'Ad Gentes'* as they were called. (The Congregation was reinstated in 1815).

We may say that, by and large, the Church over the 19th century had to stand up to *'two challenging Missions'*:

the *'Social Question'* in Europe and America
the *'Ad Gentes'* challenges in Africa, Asia and Oceania

Both of them were crucial for the future of Christianity, both of them were of utter importance for the future of humankind, and both of them were very difficult and challenging for a Church landlocked in Europe and well entrenched in a traditional, highly religious society. Both *'missions'* were calling for new apostles, new missionaries and new ministerial methodology. Thanks to God, new ministers cropped up!

*The proliferation through the Church of new congregations, in particular of women, was watched with especial sympathy by the Holy See, which had been quick to appreciate the overall importance of their permeation of every branch of the apostolate and the need to adapt the traditional rule for women religious with its emphasis on strict enclosure to the totally new social conditions of the nineteenth century.*²²

In Verona, in the College San Carlo of the already mentioned Don Nicola Mazza we encounter the prototypes, the models we would say, of these types of apostles/missionaries for the two missions. The first one, as far as the *'social question'* goes, is Blessed Giuseppe Tovini (1841-1897); the second prototype as far as the *'Ad Gentes'* is Saint Daniel Comboni (1831-1881). Blessed Tovini founded a bank, in answer to the growing importance of money in modern times; Tovini launched as well a newspaper, sign of high sensitivity to the influence of mass media in the new world; organized several Catholic schools with great attention to competence in a world where technology was on the rise and ethical values were eroded by

.....
21 Particularly in Chapter four of the first Part of the Document.

22 AUBERT, R. (Ed): *The Church in a Secularized Society*. p. 115

the attack of antichristian doctrines, philosophies and ideologies. Last but not least, Giuseppe Tovini became mayor of Brescia, the shining example of a Catholic person involved in politics, though it was still a rather risky adventure, since the political arms of power were, both economically and politically, firmly in the hands of the free-masons. Giuseppe Tovini anticipated the words Pope Paul VI expressed many years later: *'Each person feels that in the social and economic field, both national and international, the ultimate decision rests with political power'*²³. In Giuseppe Tovini we see how Mazza was preparing lay persons who would have an influence in the transformation of the society inspired by faith and science.

Saint Daniel Comboni was to become the founder of the Catholic Church in the Vicariate of Central Africa and of two Missionary Congregations. The religious and the social dimensions of faith were strongly entrenched in the action of these two people, though reinterpreted in different ways, in Africa and in Italy.

Comboni came in contact with several representatives of the Social Catholicism all over Europe, starting with the 5 years of his ministry at San Carlo (June 1859 until the time he envisioned *'The Plan for the Regeneration of Africa'* in September 1864) since his return from the first African ministry (January 1857–June 1859). Surely, Comboni entered in contact with a broad chain of people and organizations involved in the liberation of the slaves²⁴, such as the priests: don Nicola Olivieri, don Biagio Verri, P. Geremia da Livorno, P. Ludovico da Casoria, and the association Koln Neger Verein founded in Koln in August 1852 for the liberation of the slaves²⁵.

On 14th September 1871 Daniel Comboni was in Mainz to attend the *Katolikentag*, a yearly gathering of the German Catholics involved in social issues, founded in 1848 by the already mentioned bishop Emmanuel W. Von Ketteler, and launched with the issuing of a Manifesto by the title: *'Social Catholicism.'* The German Catholics gathered in Mainz understood the holistic meaning of this phrase, since they were there to link *'faith and society!'* It is worth mentioning that 1848 is the year as well of the launching by Karl Marx and Friedrich Engels of the Communist Manifesto: *'Working Men of All Countries, Unite!'*

The social dimension prompted Comboni to lay emphasis on the role of religious sisters and brothers, who are the first protagonists in the social field²⁶. Before the century of Comboni (1800), the missionary activity was meant to be only for men, and mostly for ordained priests. Undoubtedly, Comboni was one of the greatest innovators as far as missionary personnel was concerned, by insisting on the presence of women in mission. It is worthwhile to provide a short quotation:

On the other hand, the statistics of the African Mission show that European women, given their advantageous physical flexibility, the character of their moral life and their social and domestic habits, withstand the harshness of the African climate much longer than European men. Accordingly, with the approval and permission of the respective Vicars and Prefects Apostolic, European women's religious Institutes may be set up in

23 OCTOGESIMA ADVENIENS. – 46. – Popes' documents.

24 *Positio*. Vol. I, pp. 155-163 and Vol. II, pp.738-773.

25 The official name in latin was: *Societas ad redimendos et educandos Nigrorum infants*, This Association should not be confounded with the other one: *Marienverein*, founded in Wien at the same time for financial support of Missions in Africa. Comboni had strict relationship with both as his correspondence shows

26 See, among others, the letter to Blessed Arnold Janssen, (see *Positio* 2 831), Verona 20.11.79 on the importance of Brothers and Sisters against a vision highly clerical of Janssen, who did not have experience of missionary work.

*the countries of the interior less fatal to the life of the Europeans, so as more effectively to offer the marvelous and important services of the Catholic woman to the work of the regeneration of the great African family.*²⁷

As a matter of fact, the Vicariate of Central Africa was more in need of sisters and brothers than of priests, since it was located in Islamic regions where the direct proclamation of the Gospel was not permitted. To win credibility and sympathy for Christian faith, the social activities catered for by sisters and brothers were all the more urgent. In his well known: *'2000 Years of Christianity in Africa'*²⁸, John Baur writes:

*While all these communities had also lay Brothers, as members serving with their technical skills, there were various independent Teaching Brothers' institutes at work. For instance, those of La Mennais, the Brothers of Christian Instruction, came to Africa as early as 1836. The greatest innovation in the world of evangelization was the presence and the cooperation of women. The Protestant missionaries took their wives with them and these women were usually eager to share their domestic skills with the African sisters. Moreover, they enjoyed the assistance of young lady volunteers, who frequently worked with distinction, such as the Scottish missionary Mary Slessor in Calabar, Nigeria. The Catholic missionaries, from the beginning sought the cooperation Congregations of Sisters. Some of the most important ones were started by founders of the Men's Societies, such as the White Sisters, the Comboni Sisters, the Mill Hill Sisters, the Missionary Benedictine Sisters, the Precious Blood Sisters and the Consolata Sisters. Other congregations were co-opted by mission superiors.*²⁹

Social Apostolate in the predecessors of Comboni in the Vicariate of Centre Africa: the Pole Maximilian Ryllo (1802 – 1848) and the Slovenian Ignatius Knoblecker (1819 – 1858)

The Vicariate of Central Africa was officially erected by Pope Gregory XVI in 1846 and was to be guided by the Pro-vicariate Annetto Casolani, a priest from Malta who had been the mastermind behind the growing interest towards the would be Vicariate of Central Africa. Though ordained bishop for the Vicariate, because of disagreement with Propaganda Fide, Casolani resigned at the beginning of 1847 and on the 18th of April 1847 was replaced by the Jesuit Maximilian Ryllo³⁰ responsible of the Vicariate until the 17th of June 1848, when he died of malaria in Khartoum. Ryllo had broad experience of ministry in Middle East, particularly in Lebanon, seen as the gate to Asia. There, he wanted to start a big University College for Asian students earmarked for the *Evangelization and Civilization* of the immense continent hardly touched by Christianity.

The project got the approval of Gregory XVI in 1839. Father Ryllo plunged himself into the realization of the grandiose dream, when an uprising against the dominant power, the Egyptians, threw Lebanon into total confusion. Ryllo's life was in great danger, hence he had to flee, and this made him free for the African adventure. (The dream of the Asian College materialized in 1875).

Unfortunately, in the Vicariate of Central Africa father Ryllo could hardly do anything since he died four months upon arrival (June 17, 1848). Nevertheless, he immediately opened a school both for education and for catechism, an institution which grew fast under his successor, Ignatius Knoblecker. From the point of view of our research, it is interesting to have discovered that the words: *'Faith and Civilization'* were deeply part of his missionary vision! The actual organizer, the

27 COMBONI, D.: *Writings*. Sunningdale: Comboni Missionaries, no. 2780.

28 BAUR, J.: *Years of Christianity in Africa, Nairobi*. pp. 105-106.

29 BAUR, J.: *Years of Christianity in Africa, Nairobi*. pp. 105-106.

30 ROMANATO, G.: *Daniele Comboni – L'Africa degli Esploratori e dei Missionari*. pp. 81-87.

one who gave shape and basic structures to the Vicariate of Central Africa from 1848 to 1858, the year of his death, was Ignatius Knoblecker³¹. Of him Comboni wrote: *'Without Knoblecker the mission of Central Africa would have collapsed in 1848 without leaving anything behind'*³². Knoblecker was deeply convinced that the Mission was both a Religious and Social event, and worked unremittingly to give *'structures and methodology'* to both.

Social Apostolate in the Plan for the Regeneration of Africa by Africa

Comboni borrowed the term *'regeneration'* from the social revolution going on in Italy under the inspiration of Giuseppe Mazzini.³³ In the 19th Century the term *'regeneration'* had a *'social and political'* connotation, rather than a religious one. Actually, the word itself was not part of the theology of the day. What did Comboni add to the *'regeneration'* of Mazzini? The role of Christian faith within the process.

Thus in the Plan of the Regeneration of Africa, the religious and the social-political dimensions are strongly included in the key word: *'Regeneration.'* When in 1864 Comboni wrote the *'Plan for the Regeneration of Africa'*, the Vicariate of Central Africa was 18 years old, though it had been temporarily closed in 1862. Since its juridical erection, the Vicariate had claimed the lives of many missionaries, of several orders and congregations, such as: Jesuits, Franciscans, Mazza, Diocesan Priests, Lazzarists...

The drainage of human life and financial resources had rendered the Congregation of Propaganda Fide highly perplexed about the future, so much so that in 1862 it came to the conclusion of bringing it to a closure by aggregating it to the Vicariate of Egypt. Daniel Comboni himself had spent 18 months of life (January 1858–June 1859) in the Vicariate and knew out of personal experience the tough and almost unbearable conditions of life which the climate imposed. There, the small group of five priests whom Don Nicola Mazza had blest and sent with so much missionary zeal, had first buried Fr Francesco Oliboni, Fr Angelo Melotto and the lay missionary Isidoro Zilli. Comboni himself was sent back to Italy in shattered conditions of health, and yet he felt called by God not to give up, so to rekindle hope and conditions for the reopening of that same Vicariate.

As we have previously seen, Comboni was the son a new scientific era, which was providing him with the tools for good social analysis over the causes of the *'disasters'* taking place around him. Thus, he started collecting material which would help him detect the causes of the missionary debacle in the Vicariate. He did what nowadays we would call *'social analysis and research'*, an initiative previous to any decisions to be taken. The results of the research are briefly presented in the first part of the Plan³⁴. Obviously, today we would present the findings of the research in a different way, but all in all its kernel was clearly spelt out in the document. The conclusion drawn by Comboni was that the weakest point of the missionary enterprise was in the method. Hence, the right decision would have been not to *'close'* the mission but to *'change the method'*. Therefore he proposed a new method *'one and simple in conception and application'* encapsulated in the well known document: *'Plan for Regeneration of Africa through Africa'*.

The Plan begins with the assertion that Africa was at the centre of the attention of Europe.

31 ROMANATO, G.: *Daniele Comboni – L'Africa degli Esploratori e dei Missionari*. pp. 87-96; pp. 106-145.

32 COMBONI, D.: *Writings*. Sunningdale: Comboni Missionaries, no. 2039.

33 Giuseppe Mazzini (1805 – 1872) in 1832 had launched in Marseille (France) the magazine: *La Giovane Italia*, with the subtitle: *serie di scritti intorno alla condizione politica, morale e letteraria dell'Italia tendenti alla su rigenerazione*. This research is of Bro. Alberto Parise, MCCJ, Director of the Institute of Social Ministry in Tangaza, a Constituent College of the Catholic University of Eastern Africa (CUEA), Nairobi (Kenya).

34 PIERLI, F., – RATTI, M.T.: *Ministries for a New Missionary Era according to Comboni's Plan*. p. 15.

Comboni was very familiar with the reasons of the 'scramble' of Africa: the first in line highlighted in the Plan is the hunger for the raw materials to feed the booming European industrial revolution. Without plundering Africa these factories would have no alternative but to close down. Other interests for, along and/or behind the scramble were: scientific, geographical, anthropological, military, political and commercial; for the Protestants it was evangelization.

Comboni, instead, insists on the '*theological reason*', that is, God's plan for the history of liberation and salvation of all human beings. Who are these Africans? They are sons and daughters of God, the common Father of all human beings.³⁵ God wants them to be part of his own people on earth, of his '*official family the Church*'. Yet they were not! Something somewhere was wrong! In the apostolic endeavor of the Church there was a serious sin of omission: Africa. Why then to delay further? Were difficulties and persecutions plausible reasons to put off indefinitely the missionary activity? Were evangelical motivations weaker than the human interests of the political powers, of scientists, merchants, adventurers... all flocking in Africa regardless of the cost? For this intrepid apostolic missionary, there were irrefutable motivations to move in immediately! But a further step was elaborated in the Plan: '*to move in for what?*' The goal of the missionary initiative in the Plan, and in the overall vision of Comboni, is two-fold: '*faith and civilization*', in other words: the mission envisaged by Comboni for Africa was strongly religious and strongly social. Africa was still under the scourge of slavery. There were philanthropic societies interested in terminating the slave trade; but what about the Church?

'*Africans from objects to subjects*': this was the revolutionary intuition which would be at the very heart of the Social Teaching, as Donald Dorr puts it:

*The poor are being recognized as the most important agents of social change. In view of the inspiring vision that now permeates Catholic social teaching, they can no longer be seen as passive recipient of alms; they are under God, the makers and subjects of their own history, the ones who play a major role in shaping the destiny of the world.*³⁶

This intuition of Comboni was all the more prophetic in an era of rampant colonialism, which sanctioned the dependence and the being '*objects*' a legally recognized and justified situation.³⁷ According to the common mentality of the time, the missionaries were to be Europeans. On the contrary, for Comboni, the first resources for the evangelization of Africa are the '*evangelized and scientifically empowered Africans themselves!*' Hence, he foresees support structures for such an empowerment at faith and social transformation levels: Colleges and Universities on the Coasts of Africa, let us surround Africa with universities! Once empowered, they would go back to the interior Africa to make available to the rest of their own people '*the extra*' they had acquired, labeled by Comboni: '*Faith and Civilization*.' People empowered through adequate education and training for social and religious transformation!

If the social dimension was so important, then what '*types of missionaries*' would the '*Plan envisage?*' That is the reason why in Comboni the mission was highly de-clericalized. For the '*Plan of the Regeneration of Africa through Africa*' the majority of evangelizers were lay personnel. Boys and girls, men and women, immediately became protagonists of the liberation and transformation

35 COMBONI, D.: *Writings*. Sunningdale: Comboni Missionaries, no. 2742.

36 DORR, D.: *Option for the Poor – A Hundred Years of Vatican Social Teaching*. p. 275. For an updating reinterpretation of this intuition in the African context: STENGER, F., – RATTI, M. T. (Eds): *The Poor discover their own Resources*, Nairobi: Paulines Publications Africa, 2002.

37 That policy was stipulated by the colonial powers in the Congress of Berlin (1885-86) masterminded by the German Chancellor Otto Bismarck.

of the Continent. Among the lay persons he speaks of variety of trades and professions. Traditionally the missionary personnel consisted of priests, but Comboni insisted a lot also on brothers, sisters and laity as well! With his vision of mission it couldn't be different!

Variety of initiatives in the Social Apostolate of Comboni³⁸

A list areas of concerns might help make out the vastness of Comboni's commitment to social issues as part and parcel of his missionary mandate:

- Advocacy: with the emperors, governments, the political authorities of his time
- Scientific Research in the geographic and anthropological areas
- Health concerns
- Education field
- Anti-Slavery Campaign
- Anti-arms campaign
- New technological discoveries contextualized in Africa
- Use of Mass Media
- The Mission Animation of Comboni had religious, social, political, solidarity nuances

The whole thrust in the '*Plan for the Regeneration of Africa*,' the great efforts put in the '*Postulatum*' and the dense network he had with people from all walks of life are landmarks of Comboni's holistic vision of Mission. Comboni's unshakeable conviction that '*religion and civilization*' go together stands as witness to his profound determination to bring about a social transformative impact as one of the irreplaceable objectives of Missionary Ministry. His understanding of '*salvation*' – though he used the terminology of his time to express it – communicated the holistic approach which stood at the foundation stone of his missionary methodology.

Catholic faith and civilization in Central Africa, this is the sublime apostolate of the redemption of Africa. (...) Faith and Civilization were never hostile to each other, and whatever is being said by human philosophy or insinuated by incredulous skepticism, the fact remains that Faith and Civilization have met and kissed each other. ³⁹

The French Capuchin Historian Jean Mauzaize, who in-depth studied the missionary methodology of this great apostolic missionary, wrote:

It was to Comboni's great merit the attempt to bring about the regeneration of Africa by combining the proclamation of the Gospel with human promotion, thus offering Central Africa truth and charity in their entirety, the achievements of modern science and liberty for all. ⁴⁰

The uniqueness of Christian faith: interdependence of God's love and neighbour's

Without the social dimension, the religious aspect of faith degenerates into rites celebrated for one's devotion and intimate consolation⁴¹. On the other hand, the social dimension, without the re-

38 Here we provide only hints, a useful broad collection of pieces of information are assembled in *Positio*. Vol. II, 775-883, in the chapter dealing with: relationship of the Servant of God with institutions and personages.

39 COMBONI, D.: *Writings*. Sunningdale: Comboni Missionaries, no. 6214.

40 MAUZAIZE, J.: *An Apotre de l'Afrique au XIXe Siècle – Présence missionnaire de Daniel Comboni dans la France du Second Empire*. Bologna: EMI, 1980.

41 '*Deus Caritas est*', the first encyclical letter of Benedict XVI hinges on the inseparable and intertwined relationship between the divine source of love in the mystery of the Tri-One God and its manifestation in the multiple attention to human beings, particularly the ones in need. The first part of the encyclical is, as it

ligious as its foundation and spirituality, cannot survive the enormous difficulties inherent in a commitment towards the poor and the risks and uncertainties related to fighting injustices and misery.

The life and teaching of Jesus enlighten our journey. Born as one of us, Jesus identified himself with all human beings. His religion was astoundingly different from all others, therefore, unique. For Jesus, to honor God would not be sufficient to stage celebrations in the temple, because he also taught that God was to be found in each person, particularly in the poor. With him, a celebration in the temple not followed by a commitment to the *'Samaritans of the day'* was tantamount to alienation and lifeless worship.

All throughout his public life Jesus showed deep attention to those whom society marginalized, and during the last supper he instituted a *'new covenant'* to replace the *'old one'* and gave a *'new law'*:

I give you a new commandment: love one another. As I have loved you, so you also should love one another. This is how all will know that you are my disciples, if you have love for one another. This is my commandment: love one another as I have loved you. No one has greater love than this, to lay down one's life for one's friends.

Jesus links the *'credibility'* of his message to the way his disciples would live out this new commandment:

I pray not only for them, but also for those who will believe in me through their word, so that they may all be one, as you Father are in me and I in you, that they also may be in us, that the world may believe that you sent me (cf. John 13, 15, 17).

In his first letter, the apostle John elaborates this new commandment by relating more and more faith in God and love for the neighbor, the sons and daughters of the same Father/Mother. Faith in God gives motivation and vision to the love of neighbor.

We know that we have passed from death to life because we love our brothers. (...) The way we came to know love was that he laid down his life for us; so we ought to lay down our life for our brothers. If someone who has worldly means sees a brother in need and refuses him compassion, how can the love of God remain in him? Children let us love not in word or speech but in deed and truth (cf. 1Jn 3).

In the Parable of the Last Judgment, Jesus tells us that everything done to (or refused to) any one in need is done to (or refused to) him. To reinforce the novelty of his message, Jesus fused into one what in the Old Testament had been handed down to us as *'the first'* and *'the second'* commandments. This paradigm teaches us that Christian faith is an experience which is either lived out in an incarnated way or is not Christ-like at all.

Continued in the next issue *Acta Missiologica* – 2/2014.

were, more theological, hence religiously structured; the second part is practically a presentation of the Social Teaching on the Church. The Church is moreover presented as *'social actor'* (*'Deus Caritas est'* 29) by its own nature. Benedict XVI. uses several times the expression:

'Social Charity' a terminology used for the first time by Paul VI in an address to FAO (the United Nations' agency for Food and Agriculture) on November 16, 1970; only by reading the original text the richness and complexity of Montini's concept can be understood. Benedict XVI. insists as well on the *'social expression of Christian Faith'*, which is at the very heart of this research on Comboni.

Dr. Francesco Pierli, mccj is a Comboni Missionary with 40 years and more of missionary ministry, mostly in Africa. Has had wide exposure to the missionary world, particularly when serving in the general administration of the Comboni Missionaries in Rome (in charge of studies and ministerial formation) and as Superior general of his congregation. In 1994, within the Tangaza University College of Nairobi, Kenya, Fr. Pierli has founded the Institute of Social Ministry for development studies and praxis of social transformation inspired by social sciences and by the Social Teaching of the Church. Fr. Pierli resides in Nairobi and lectures in the Institute of Social Ministry at postgraduate level and accompanies several projects of human development, social transformation and advocacy.

Maria Teresa Ratti, cms, is a Comboni Missionary Sister with academic qualifications. Sr. Ratti has served for 17 years in Kenya, in the health field first (both in rural and desert areas) and then in the Youth Vocation Ministry. Has been part, as Assistant Editor, of the New People Media Centre in Nairobi, and as Chief Editor, at the Combonifem Communication Centre in Verona, Italy. Presently, she resides in Baltimore (USA) and coordinates the Mission Education Office of the Comboni Missionary Sisters, giving particular attention to African-American and Women Ministries.

Contact mail: (mail concerning both authors): pierli42@gmail.com

Bibliography:

1. AUBERT, R. (Ed): *The Church in a Secularized Society*. (The Christian Centuries, Vol. V), New York: Paulist Press, 1978.
2. BAUR, J.: *Years of Christianity in Africa, Nairobi*: Paulines Publications Africa, 2000. (revised edition 2001).
3. BERNANOS, G.: *Diary of a Country Priest*. New York: Carroll & Graft Publisher, 2002.
4. BERNIER, P.: *Ministry in the Church – An Historical and Pastoral Approach*. Mystic: Twenty-third Publications, 2002.
5. BEVANS, B. S., – SCHROEDER, P. R.: *Constants in Context – A Theology of Mission Today*. New York: Orbis Books, 2004.
6. BOKENKOTTER, T., *A Concise History of the Catholic Church*. New York, 1990.
7. BOSCH, J. D.: *Transforming Mission – Paradigm Shifts in Theology of Mission*. New York: Orbis Books, 2004.
8. COMBONI, D.: *Writings*. Sunningdale: Comboni Missionaries.
9. DORR, D.: *Option for the Poor – A Hundred Years of Vatican Social Teaching*. Dublin: Gill and Macmillan, 1983.
10. DUFF, E.: 'Social Gospel' In *New Catholic Encyclopedia*. (2003 second edition), Vol XIII, pp. 241 – 242.
11. DWYER, J. (Eds.): *The New Dictionary of the Catholic Social Thought*, Collegeville: The Liturgical Press, (1994).
12. FREIRE P.: *The Pedagogy of the Oppressed*. New York: Continuum, 1999.
13. HOLY BIBLE: *THE AFRICAN BIBLE (BIBLICAL TEXT OF THE NEW AMERICAN BIBLE)*. Nairobi: Paulines Publications, 1999.
14. MAUZAIZE, J.: *An Apotre de l'Afrique au XIXe Siècle – Présence missionnaire de Daniel Comboni dans la France De Second Empire*. Bologna: EMI, 1980.
15. OCTOGESIMA ADVENIENS. (APOSTOLIC LETTER OF POPE PAUL VI.) 46. – Popes' documents. [online]. [quotation 25. March 2014] Available on the Internet: http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/apost_letters/documents/hf_p-vi_apl_19710514_octogesima-adveniens_en.html
16. PIERLI, F., – RATTI, M.T.: *Ministries for a New Missionary Era according to Comboni's Plan*. Nairobi: NPMC 2006.
17. *Positio* Vol. I, and Vol. II.
18. ROMANATO, G.: *L'Africa Nera fra Cristianesimo ed Islam – L'esperienza di Daniele Comboni*. Milano: Casa Editrice Corbaccio, 2003.
19. STENGER, F., – RATTI, M.T., (Eds): *The Poor discover their own Resources*, Nairobi: Paulines Publications Africa, 2002.
20. UNIVERSITÀ CATTOLICA DEL SACRO CUORE: *Dizionario di Dottrina Sociale della Chiesa – Scienze Sociali e Magistero*.
21. VAN LEEUWEN, A.T.: *Christianity in World History*. New York: Charles Scribner's Sons, 1964.

Recommended references:

1. CHIOCCHETTA, P.: *Daniel Comboni: Papers for the Evangelization of Africa*. Bologna: EMI, 1982.
2. COMBY, J.: *How to understand the History of the Christian Mission*. London: SCM Press, 1996.
3. DE SANTA ANA J. (Ed): *Separation without Hope – The Church and the Poor during the Industrial Revolution and the Colonial Expansion*. Maryknoll: Orbis Books, 1978.
4. KIRK, J. A.: *Mission under Scrutiny*, London: Darton – Longman + Todd, 2008.
5. THOMPSON, J.M.: *Introducing Catholic Social Thought*, New York: Orbis Books, 2010.

PŘÍNOS DÍLA JOHNA R. W. STOTTA PRO OTÁZKY SOUČASNÉ MISIOLOGIE

THE CONTRIBUTION OF JOHN R. W. STOTT TO CURRENT MISSIOLOGY

Pavel Černý

Abstrakt

Článek sleduje velký zápas o pojetí misijního poslání napříč ekumenickým spektrem. Hluboce rozdělené křesťanství na otázkách evangelizace a sociální angažovanosti bylo často překážkou pro rozvíjení misie a ekumenické spolupráce. Jednou z klíčových postav zápasu o odstranění bariér v této oblasti a rozvíjení inkarnační misie, byl anglikánský teolog John Stott z Londýna. Rektor londýnského kostela All Souls Church, výrazný teolog, kaplan anglické královny, nositel řádu Britského impéria, autor padesáti teologických knih, mnoha článků, evangelista na univerzitách, řečník na mnoha konferencích na všech kontinentech, byl výraznou křesťanskou osobností a stal se nástrojem překonávání polarizace a rozvíjení moderní misie pro 20. a 21. století.

Klíčová slova

Evangelizace. Misie. Spása. Sociální služba. Holistická misie. Poslání církve.

Abstract

The paper focuses on the great struggle for an understanding of the missionary task across the ecumenical spectrum. The deep division of Christianity on the issues of evangelization and social involvement has often been an obstacle in the development of mission and ecumenical cooperation. One of the key persons in the struggle for the elimination of barriers in this area, and developing an incarnational approach to mission, was the Anglican theologian John Stott of London. Rector at All Souls Church in London, a major theologian, chaplain to the Queen of England, a Commander of the Order of the British Empire, the author of fifty theological books and many articles, an evangelist at universities, and a speaker at many conferences on all continents, Stott was a significant Christian figure and became instrumental in overcoming polarization and developing the modern mission for the 20th and 21st centuries.

Key words

Evangelization. Mission. Salvation. Social service. Holistic mission. The calling of the church.

Úvod

Od druhé poloviny 20. století není mnoho kontroverznějších otázek a dělících bariér v oblasti pojetí misie, než je tomu v oblasti vztahu evangelizace a sociální služby.¹ Znamená misijní poslání církve v rodícím se globálním světě předně evangelizaci, nebo sociální angažovanost? Je Kristovo evangelium předně zvěstí o sociální spravedlnosti, nebo o ospravedlnění z hříchu?

1 V současnosti hrozí zneužití evangelizace např. ze strany Scientologie (odporučená literatura například: BARRETT, V. D.: *Sekty, kulty, alternativní náboženství*. Praha: 1998.) ale i jiných sektářských a demagogických sebeproflujících lidí toužících po zisku – objevujících se v historii i současnosti. Také zneužití sociální služby – problémů sociální práce ze strany církevních představitelů a církevních komunit nejen v katolické, či evangelické křesťanské denominaci, ale i v rámci celé Evropy.

Postupem doby se vyhranily dvě fronty, které proti sobě zpravidla užívaly argumentaci těžkého kalibru. V ekumenických kruzích Světové rady církví se někteří protestanti pod vlivem drastických sociálních problémů světa přiklonili k pojetí, které bývá označováno jako horizontalismus spásy. To znamená, že pro mnohé z nich se spása realizovala v sociálních zápasech společnosti. Např. v práci komise pro světovou misii a evangelizaci SRC se evangelizace často rozplývala v misii. 'Sótéria'² – spása byla chápána v přítomném významu a evangelium tak bylo redukováno na přítomnostní dimenzi, která vytlačovala eschatologii³ plného spasení a Božího království.⁴ Priorita misie byla dána zápasu o „humanizaci“ a „osvobození ze struktur nespravedlnosti“, jak se to projevilo např. při 4. Valném shromáždění SRC v Uppsale.⁵ Této tendenci ve Světové radě církví (SRC) nejsilněji oponovali delegáti církví pravoslavných a teologové hlásící se k evangelikálnímu hnutí. Uvnitř světového evangelikálního hnutí se zase vytvořila fronta, která silně akcentovala vertikalismus spásy. Spektrum misie se v tomto pojetí zužovalo na hlásání evangelia a sociální otázky byly některými odkládány stranou.

Obě krajnosti se ve vzájemném zápase stávaly ještě radikálnějšími. Zmínit můžeme např. zoufalý výkřik nad pošlapáním evangelizace v knize, kterou publikoval Harvey T. Hoekstra pod názvem 'Světová rada církví a zánik evangelizace'.⁶ Vyváženější analýzou tohoto sporu je kniha Arthura Johnsona 'Bitva o světovou evangelizaci'.⁷ Můžeme v ní podrobněji sledovat nesmlouvavé střety např. mezi německým evangelikálně orientovaným luterským teologem profesorem Peterem Bayerhausem a Philipem Potterem, někdejší ředitelem Komise pro misii a evangelizaci a pozdějším generálním sekretářem SRC. Při podobných rozhovorech došlo k ujasnění, že se skutečně jedná o dva přístupy k interpretaci Bible. Šlo o hermeneutický problém, který se vztahoval až k samotné otázce autority Písma (Sola Scriptura).⁸

Přínos teologa Johna R. W. Stotta pro oblast misologie 20. a 21. století

V 60. letech začal do těchto často ostrých diskusí významně zasahovat anglikánský teolog John Stott. Byl účastníkem berlínského kongresu o světové evangelizaci v roce 1966 a také pozorovatelem Valného shromáždění SRC v Uppsale v roce 1968. Nechtěl se smířit s roztržkou,

2 sôtéria (záchrana, spása, bezpečnost), v křesťanství znamená záruku věčného života.

3 Tématikou eschatologie se zabývají např. autoři: BROWER, K. E. and ELLIOTT, M. W. (Eds.): *Eschatology in the Bible and Theology*. IVP, Downers Grove 1997. MILNE, B.: *Poznejte pravdu – průvodce křesťanskou vírou*. Návrat domů, Praha 1999. V katolické denominaci je to například: ŠPIDLÍK, T.: *Věřím v život věčný – Eschatologie*. Refugium 2007; JOSEPH RATZINGER - BENEDIKT XVI.: *Eschatologie. Smrt a věčný život*. Dobrá kniha, 2011.

4 ČERNÝ, P.: *Kristovo dílo spásy jako základ a imperativ misie: Aktivita Světové rady církví*. s. 197n

5 GOODDALL, N.: *The Uppsala Report 1968: Official Report of the Fourth Assembly of the WCC, Uppsala July 4-20*, Geneva, WCC 1968, p. 26ff

6 HOEKSTRA, H. T.: *The World Council of Churches and the Demise of Evangelism*. Wheaton, IL, Tyndale 1979. V této knize Hoekstra připomíná 60. a 70. léta Světové rady církví, kdy se evangelizace stávala stále více kontroverzním a polarizujícím pojmem uprostřed SRC. Tato polarizace vyvrcholila v roce 1973 na konferenci Komise SRC pro světovou misii a evangelizaci v Bangkoku. Soustředění na současné politické a sociální problémy světa vytlačilo evangelizaci na okraj. Dokonce ji reinterpretovalo v duchu horizontalismu – podtržení horizontální dimenze lidského života na úkor vertikály – vztahu k Bohu. Sociální otázky v ekumenickém hnutí tenkrát vytlačily hledání jednoty církve a zvěstování Krista. Tento trend ve SRC uspíšil vznik Lausannského hnutí pro světovou evangelizaci (1974), které pod vlivem Johna Stotta znovu položilo důraz na evangelizační aspekty misie církve.

7 JOHNSTON, A.: *The Battle for World Evangelism*. Tyndale House, Wheaton, IL 1978.

8 Sola Scriptura – hermeneutický princip protestantské reformace, který nadřadil Písmo svaté nad církevní tradici. Bible byla chápána jako plnohodnotné zjevení Boží pravdy. Písmo svaté tak slouží jako „norma normans“ – norma všeho, co se vyučuje a vyznává v církvi – norma, podle které se ostatní normy posuzují, ale sama již posuzována není.

kteřá obě pojetí misie svým způsobem paralyzovala. Na základě svého studia biblických textů dospěl k jednoznačnému poznání, že autentická misie je komplexní aktivitou zahrnující evangelizaci a sociální akci a zároveň nedovolující jejich oddělení.⁹ Velmi silně si uvědomil nebezpečí, které misijnímu poslání církve hrozí při vertikální interpretaci, kdy je evangelium chápáno pouze jako Boží spasitelná akce do života jednotlivců. Druhé nebezpečí viděl v horizontální interpretaci, kdy je evangelium chápáno jako záležitost mezilidských vztahů ve světě. Stott nemohl přijmout rozdělování mezi Bohem angažujícím se v ospravedlnění hříšníků a Bohem vyhledávajícím spravedlnost mezi národy. Nemohl stavět do protikladu spásu duše a zápas s problémy bídy, hladu, nemoci a sociální nespravedlnosti.

John Stott dospěl k poznání, že rozdělování těchto dvou zaměření misie není pouze politováníhodným omylem, ale přímo tzv. „sterilní polarizací“, která často vyjadřovala napětí mezi evangelikály a liberály.¹⁰ První tábor měl tendenci akcentovat evangelizaci a opomíjet sociální potřeby chudých a utlačovaných a druhý tábor upadal do opačného extrému opomíjení evangelizace a pokusů reinterpretovat spásu v pojmech sociálně-politické akce směřující k humanizaci společnosti. Zmíněné dva extrémní stereotypy John Stott považoval za pohromu pro misii církve. S celou rozhodností se zasadil o holistické pojetí misie, které představil ve své knize *‘Křesťanská misie v moderním světě’*¹¹ a doplnil v knize *‘Křesťan dnešní doby’*.¹²

Tragická polarizace misijního úsilí církve vedla Stotta k angažovanosti na poli teologie misie. Stal se hlavním architektem nově se formujícího Lausannského hnutí pro světovou evangelizaci, které oficiálně odstartovalo v roce 1974. Na tento světový ekumenický kongres se do Lausanne sjely čtyři tisíce delegátů a pozorovatelů, z více než 150 zemí. Více než 50 % delegátů přijelo z rozvojových zemí a 60 % z církví zastoupených také v SRC. Výsledkem mnoha složitých teologických diskusí byl *‘Lausannský závazek’*,¹³ který se svým významem stal moderní křesťanskou konfesí. John Stott předsedal komisi, která na konci kongresu měla na starost definitivní znění. Byl to nepředstavitelně složitý úkol, protože v pestrém teologickém spektru byly zastoupeny nejen církve anglikánské, luterské, reformované, svobodné, baptistické, metodistické, ale také církve letniční a charismatické. Nakonec se podařilo jednoznačně prosadit a přijmout integraci evangelizace a sociální akce.

Pátý článek Lausannského závazku podtrhuje:

...vyjadřujeme lítost nad tím, co jsme zanedbali, a také nad tím, že jsme evangelizaci a sociální zájem někdy považovali za vzájemně se vylučující činnosti. Přestože smíření člověka s člověkem není smíření s Bohem, sociální působení není evangelizací, politické osvobození neznamená spásu, vyznáváme, že k naší křesťanské povinnosti patří evan-

9 STOTT, J.: *The Contemporary Christian*. p. 337.

10 STOTT, J.: *The Contemporary Christian*. p. 337.

11 STOTT, R. W. J.: *Christian Mission in the Modern World*. Např. p. 25-28. Stott chápe sociální akci jako manifestaci evangelizace. O sociální akci hovoří až jako o „svátosti“ evangelizace. Jako vzor vidí Ježíšovu službu, ve které slova a činy nebyly rozděleny. Slova interpretovala činy a činy byly vtěleny do slov.

12 STOTT, J.: *The Contemporary Christian*. p. 337-351.

13 Lausannský závazek je svým způsobem moderní ekumenickou konfesí, která vyjadřuje trojiční víru, vymezuje roli a poslání církve a podtrhuje Autoritu a moc Božího slova. Silný důraz je kladen na jedinečnost a všestrannost Krista. Další články se zaměřují na evangelizaci a hluboce ji propojují s křesťanskou sociální zodpovědností. Ekumenické důrazy vynikají v člancích o spolupráci v evangelizaci a o naléhavosti evangelizačního úkolu. Lausannský závazek se nevyhýbá závažnému a aktuálnímu vztahu evangelizace a kultury, vzdělávání a vedení církve, duchovnímu zápasu a moci Ducha svatého. Nechybí ani eschatologický výhled na druhý Kristův příchod, který slouží jako motivace a povzbuzení k misii.

*gelizace a společensko – politický zájem. Obojí je nutné k vyjádření našeho učení o Bohu a o člověku, o naší lásce k bližnímu a o naší poslušnosti Ježíše Krista. Poselství o spase-ní zároveň obsahuje odsouzení každé formy odcizení, útisku a diskriminace. Neměli by-chom se bát napadat zlo a nespravedlnost, kdekoliv se projeví. Když člověk přijme Krista, je znovuzrozen do jeho království a musí se snažit na jeho spravedlnost nejen ukazovat, ale také ji rozšiřovat uprostřed nespravedlivého světa.*¹⁴

V uvedených slovech se projevuje rukopis Stotta a výsledky jeho exegeze a hermeneutiky bib-lického textu. Integrace evangelizace a sociální služby byla tehdy vyjádřena, ale ještě nebyl teolo-gicky plněji definován vztah mezi nimi. John Stott se angažoval v přípravě a průběhu mezinárodní konzultace na téma *'Evangelium a sociální odpovědnost'*.¹⁵ Do amerického města Grand Rapids se podařilo v roce 1982 svolat teology ze všech kontinentů. John Stott opět předsedal komisi pro formulaci závěrečného dokumentu a odpovídal za konečnou redakci textu. Evangelizace dostává v tomto pojetí logickou prioritu před sociální službou. Text podtrhuje:

*Samotná skutečnost křesťanské sociální odpovědnosti předpokládá odpovědné křesťany a takovými se mohou stát pouze prostřednictvím evangelizace a učednictví. Z druhé, evan-gelizace se vztahuje k věčnému určení lidí a při přinášení dobré zprávy o spáse, křesťané činí něco, co nemůže udělat nikdo jiný. Zřídka kdy, jestli vůbec, musíme volit mezi nasycením fyzicky hladových a hladových duchovně, nebo mezi uzdravením tělesných zranění a spásou duše. Autentická láska k bližnímu nás vede sloužit celému člověku.*¹⁶

Také v těchto slovech je vidět Stottův rukopis a zájem o prosazení holistického pojetí misie. Holismus je filozofickým pojmem, který vyjadřuje, že celek je víc, než pouhý součet jednotlivých částí.¹⁷ Tím Stott podtrhoval důležitost integrace evangelizace a sociální od-povědnosti. Plně se staví i za tvrzení, že sociální aktivita je důsledkem evangelizace, protože evangelizace přivádí lidi k víře a víra se projevuje prostřednictvím skutků lásky. Láska ústí do činů. To ale ještě nestačí. Sociální odpovědnost je sama o sobě základním cílem, protože jsme spaseni také proto, abychom konali dobré skutky (Ef 2,10; Tt 2,14). Sociální aktivita bývá také mostem pro evangelizaci a může lámat předsudky, odstraňovat podezření a otvírat dveře evangeliu. Sociální aktivita, podle Stotta, doprovází evangelizaci jako životní partner. Toto partnerství má charakter nerozlučitého manželství.¹⁸

Specifika praktické aplikace holistického pojetí misie

Stott ukazuje, že integrace evangelizace a sociální akce nevyklučuje specializaci. Dva-

14 LAUSUANSKÝ ZÁVAZEK. Česky publikován In *ZÁSADY CÍRKVE BRATRSKÉ*. Praha: Rada CB, 2. vydání, 1997.

15 *The Grand Rapids Report on Evangelism and Social Responsibility: an Evangelical Commitment*. In STOTT, J.: *Making Christ Known: Historic Mission Documents from the Lausanne Movement 1974-1989*. Tento materiál se stal průlomovým dokumentem, když velmi důkladně a srozumitelně vyložil vztah evangelizace a sociální akce. Dokument ukázal cestu k překonání církevní polarizace mezi evangelisty a diakony, mezi zvěstováním evangelia a praktickou službou. Spása byla chápána v širším než individualistickém smyslu. Služba uzdravování, sycení hladových, pečování o slabé, vzájemná pomoc, redistribuce zdrojů - to vše bylo akceptováno jako součást následování Krista a znamení Božího království.

16 *EVANGELISM AND SOCIAL RESPONSIBILITY: AN EVANGELICAL COMMITMENT*. Paternoster Press, Exeter 1982. p. 24f.

17 Slovo 'holismus' poprvé použil jihoafrický generál J. Ch. Smuth. Podle něj je možné rozdělit celek na dvě části, ale tímto rozdělením celkovost zanikne. Výraz holistická misie v naší souvislosti naznačuje, že autentická misie je sounrnou aktivitou zahrnující evangelizaci a sociální akce a odmítá jejich rozvod. K termínu holismus viz např. BRUGGER, W.: *Filosofický slovník*. 1. vyd.. Praha: Naše vojsko, 1994. 640 s. ISBN 80-206-0409-X.

18 STOTT, J.: *The Contemporary Christian*. p. 340.

náct apoštolů bylo pověřeno učitelskou a pastýřskou službou, zatímco sedm diakonů slyší pověření k sociální službě. Neobviňujeme milosrdného Samařana, že ošetřil zranění zbitého člověka na jerišké cestě a přitom s ním nevedl pastorační a evangelizační rozhovor. Právě tak neobviňujeme Filipa, že sdílí evangelium s etiopským dvořanem a přitom neřeší jeho sociální otázky. Stott v obecné rovině vidí jako povinnost všech křesťanů, za určitých okolností svědčit a sloužit. Stejný úkol vidí i pro církve. Každá místní církev, ať je jakkoli velká, by měla formovat studijní a akční skupiny podle svěřených duchovních darů, povolání a zájmů, a přijmout ve svém sousedství úkoly evangelizační, pastorační a sociální.

John Stott se ve svých mnoha aplikacích holistického pojetí misie opírá o studium Božího charakteru. Bůh podle biblického zjevení je mu Bohem Stvořitelem, Vykupitelem, ale zároveň Bohem, který se stará o duchovní i materiální stav všech lidských bytostí. Bůh má velmi na zřeteli chudé, hladové, cizince, vdovy a sirotky. Odmítá útlak a tyranii a volá ke spravedlnosti. Chce, aby Boží lid byl hlasem těch, kteří žádný hlas nemají, ochráncem bezmocných a tím konkrétně projevil lásku.

Dalším mohutným důvodem pro Stottovu holistickou teologii misie je služba a učení Ježíše Krista. Spasitel přišel hlásat příchod Božího království, ale příchod království byl často prokázován soucitem a činy. Ježíš nejen vstupoval do vesnic a učil, ale také činil dobro a uzdravoval (Mk 6,6; Sk 10,38). V Ježíšově službě Stott vidí nerozlučitelný svazek mezi evangelizací a službou milosrdenství. Ježíšova slova vysvětlovala jeho činy a činy dramatizovaly Ježíšova slova. Slova zůstávají abstraktními, dokud nejsou učiněna konkrétními v činech lásky. Činy zůstávají neurčité a víceznačné, dokud nejsou interpretovány zvěstí evangelia. Stott shrnuje: „Slova bez činů postrádají důvěryhodnost a činy beze slov postrádají srozumitelnost. Proto Ježíšovo dílo činí jeho slova viditelná a jeho slova zase činí jeho skutky srozumitelné.“¹⁹

Z výše uvedených důvodů Stott podporoval i politickou odpovědnost křesťanů ve smyslu legislativních změn a rozvíjení sociální služby. Přitom přísně odlišoval sociální angažovanost od tzv. sociálního evangelia teologického liberalismu,²⁰ jehož představitelem byl např. Walter Rauschenbusch se svými přáteli. Stott odpíral utopickým idejím, které chtěly na zemi vybudovat Boží království. Souhlasil s Martinem Lutherem Kingem v tom, že morálnost nemůže být dosažena zákony, ale chování jimi může být regulováno. Právní zákony nemohou změnit srdce člověka, ale mohou omezit ty, kteří srdce nemají.²¹

Ohlasy na holistické pojetí misie

Není pochyb o tom, že za svůj postoj v oblasti holistického pojetí misie byl John Stott kritizován z různých stran, jak z liberálních kruhů, tak z kruhů tíhnoucích k fundamentalistické interpretaci Písma. Kritika liberálů se projevila např. z pera Davida L. Edwardse v knize *‘Essentials’*.²² Edwards zde kritizuje Stottův biblismus, autoritu Písma, pojetí Božího soudu, malé pochopení pro spásnou úlohu jiných náboženství apod. Z druhé strany křesťanského spektra se kritika objevila v důrazu na sociální rozměr misie církve v současném světě. Dnes se zdá, že si holistické pojetí misie získalo své zastánce ve většině církví a misijních společností. Rozhodně nelze říci,

19 STOTT, J.: *The Contemporary Christian*. p. 345.

20 Spasení v sociálním evangelii představuje sociálního organismu a nikoli jednotlivých lidí. V různých proudech sociálního evangelia vítězil politický progresivismus, důvěra v rozum, vědu a demokracii. Křesťanství bývalo někdy chápáno jako společensko-historické hnutí, jehož obsah by měl chápán pragmaticky. K sociálnímu evangeliu měly blízko proudy různých sekulárních teologií (např. tzv. teologie „smrti Boha“), včetně některých proudů teologie osvobození.

21 STOTT, J.: *The Contemporary Christian*. p. 351.

22 EDWARDS, D. L. with response from STOTT, J.: *Essentials: A liberal-evangelical dialogue*. p. 273-305.

že by tato otázka byla definitivně uspokojivě vyřešena. Stále se objevují ti, kteří preferují horizontální rozměr spásy a ti, kteří inklinují k vertikálnímu pojetí. Světová misie v ekumenickém pojetí ale zjevně zápasí o aplikaci holistického pojetí, v němž má své nezastupitelné místo proklamace evangelia a zároveň i sociální služba církve. Toto pojetí, které po celá léta rozvíjel John Stott, má dnes oporu v některých dokumentech SRC a také v dokumentech Vatikánu. Připomeňme především dokument SRC *‘Misie a evangelizace: ekumenická výzva’*²³ a apoštolskou exhortaci Pavla VI. *‘Evangelii nuntiandi’*.²⁴ Oba tyto dokumenty vykazují určité až nápadné shody s Lausanským závazkem.²⁵ Období druhé poloviny 70. let a první poloviny 80. let vykazují největší shodu a průnik v akcentech na důležitost evangelizace ve smyslu verbální proklamace evangelia a zároveň rozvíjení sociální služby.²⁶ Není pochyb o tom, že se uplatnilo christocentrické zakotvení pravoslavných, římskokatolických a evangelikálních teologů. Společně se hovoří o inkarnační misii,²⁷ kterou se rozumí přiblížení nositelů křesťanského svědectví lidem, kterým je nesen.

Přínos holistického pojetí misie pro současnost

Holistické pojetí misie bylo pro Johna Stotta něčím, co navazuje na misii apoštolů. V každé době si misie musela klást mnohé z těchto otázek souvislostí mezi zvěstováním evangelia a praktickou službou. Stott shrnuje, že pro misionáře rané církve bylo doslova nemožné zvěstovat poselství Boží lásky v Kristu ke spáse hříšníků a zároveň ignorovat sociální podmínky lidí. Právě tak dnes pracovníci v misii nemohou zavírat oči před otrokářstvím v některých afrických zemích, nedotknutelností a kastovníctvím v Indii, vykořisťováním některých domorodých kmenů a rostoucí chudobou celých mas v Latinské Americe. Stott ale vyzývá i církve Západu a říká, že není možné evangelizovat a zavírat oči před problémy nezaměstnaných, lidí bez domova, před odcizenou mládeží, rodinami s pouze jedním rodičem a nejrůznějšími projevy zkaženosti a deprivace lidí v městech. Náš Bůh nemá zájem pouze na přivádění lidí do nebe. Jemu jde i o jejich podmínky na zemi. Nelze ignorovat odlidšťující zlo ve společnosti a přitom kázat humanizující vliv spásy. Ignorace zla je proviněním vůči Bohu a deformací evangelia.

Odkaz celoživotního díla Johna Stotta pro současnou misiologii

K jednomu z nejvýznamnějších vystoupení Johna Stotta v oblasti vyváženosti evangelizace a sociální angažovanosti církve došlo v plénu 4. valného shromáždění SRC v Uppsale, v roce 1968. Toto velké shromáždění bylo zahlceno agendou sociálních změn a revolučních bojů ve světě tak, že téměř nebylo ponecháno místo pro evangelizační poslání církve.²⁸ John Stott, jako pozorovatel anglikánské církve, na tomto shromáždění vystoupil a ocenil snahu se angažovat v boji za spravedlnost ve světě. Zároveň ale požádal, aby prostor v jednáních byl také věnován duchovnímu hladu lidí. Stott připomněl, že SRC vyznává Ježíše Krista jako Pána. Tento Pán poslal svou církev do světa, aby zvěstovala evangelium a přiváděla ke Kristu učedníky. John Stott tehdy řekl:

23 WCC: *Mission and Evangelism: an ecumenical affirmation*. Geneva WCC Mission series, 1983.

24 PAVEL VI.: *Evangelii nuntiandi*. Apoštolská exhortace z 8. 12. 1975.

25 Evangelizáči se však samozřejmě zabývají i jiné dokumenty Vatikánu. Například: Exhortace papeže Jana Pavla II.: (*Redemptoris missio*) a současného papeže Františka: (*Evangelii gaudium*).

26 ČERNÝ, P.: *Kristovo dílo spásy jako základ a imperativ misie: Aktivita Světové rady církví*. s. 87-101.

Je však nutno podotknout, že počátky charitativních hnutí, sociální práce a podobně jsou datovány již v období Milánského ediktu přibližně v roku 312.

27 Není možné ji zaměňovat s pojmem reinkarnace.

28 GOODALL, N. (Ed.): *The Uppsala 1968 Report*. WCC, Geneva 1968.

*Nevidím toto shromáždění jako celek horlivě poslouchat Ježíšův příkaz. Ježíš Kristus plakal nad městem, které nechťelo činit pokání a odmítalo ho. Nevidím toto shromáždění plakat podobnými slzami.*²⁹

V Uppsale se ozvali potom další teologové, kterým záleželo na holistickém pojetí misie církve v současném světě. Na základě Stottovy intervence byl přepracován dokument o mezináboženském dialogu. Během diskuse o dialogu ve 2. sekci Valného shromáždění SRC v Uppsale (1968), sekretariát navrhl tato slova: 'v tomto dialogu Kristus hovoří skrze bratra a opravuje naše omezené a deformované porozumění pravdy'. Kdyby toto bylo skutečností, pak by to nejen znamenalo, že nekřesťan je prohlášen za 'bratra', ale dokonce i jediný odkaz ke Kristu v tomto dialogu je činěn ve smyslu slov nekřesťana, ke křesťanovi. To by obrátilo evangelizaci vzhůru nohama a prezentovalo dialog jako proklamaci evangelia křesťanovi prostřednictvím nekřesťana. Naštěstí se podařilo v Uppsale evangelikálním křesťanům na základě argumentace Johna Stotta změnit slovní znění do následující podoby: „Kristus hovoří v tomto dialogu, zjevuje sama sebe těm, kteří ho neznají a opravuje omezené a porušené poznání těch, kteří ho znají.“³⁰

K nepřehlédnutelnému přínosu Johna Stotta patří příprava a vedení světových konzultací a konferencí přes hranice církevních konfesí. Kromě dokončení a rozšíření Lausannského závazku působil při závažné konzultaci o misijní eklesiologii (Homogeneous Unit Principle, 1977), konzultace o vztahu evangelia a kultury (The Willowbank report Gospel and Culture, 1978), konzultace o evangelizaci mezi muslimy (The Glen Eyrie Report, 1978), závazek k jednoduchému životnímu stylu (An Evangelical Commitment to Simple Lifestyle, 1980), vypracování zmíněného dokumentu o vztahu evangelizace a sociální odpovědnosti (1982) a Manilský manifest (1989), jako pokračování Lausannského hnutí po 15 letech. Odkazem tohoto teologa zůstává 50 knih vydávaných v milionových nákladech v různých jazycích světa a množství článků a kázání. Stott napsal i několik výkladových komentářů k novozákonním knihám. V těchto výkladech je možné sledovat jeho misijní hermeneutiku textu. Jeho přesvědčením bylo, že Písmo vznikalo jako misijní dokument Izraele a i novozákonní církve. Proto jeho knihy, články, kázání i přednášky mají výrazný misijní náboj.

John Stott (1921-2011) byl po celý život vážným studentem Bible. Udržoval jsem s ním přátelství po dobu téměř třiceti let a sledoval jeho práci i osobní život. Stottova teologie a život byly zásadně ovlivněny hlubokým studiem Písma svatého, které s nesmírnou pečlivostí, přesností a osobní pokorou exegetoval a potom odvážně aplikoval. Není náhodou, že svými na Bibli založenými postoji ovlivnil řadu konferencí ve Velké Británii i konferencí světových. Byl otcem moderního světového evangelikálního hnutí, v kterém působil prostřednictvím Lausannského hnutí a Světové evangelikální aliance. Navštěvoval ale také konference Světové rady církví a inicioval a vedl rozhovory evangelikálních teologů se zástupci Vatikánu. Byl průkopníkem jednoty přes hranice konfesí. Jeho dílo dodnes pomáhá otevřít církev misijnímu poslání ve společnosti, ve které žijeme. Jestliže byl Stott zdravě konzervativní v teologii, potom byl vždy radikální v aplikaci poznání pravdy. Jeho dílo i život jsou pro mě stálou inspirací a výzvou. Stott svůj misijní odkaz shrnul ještě rok před smrtí (2010) v knize *'Radikální učedník'*.³¹

29 STOTT, R. W. J.: *Christian Mission in the Modern World*. p. 19f

30 GOODALL, N. (Ed.): *The Uppsala 1968 Report*. WCC, Geneva 1968. p. 25-29

31 STOTT, J.: *The Radical Disciple*. IVP, Nottingham 2010.

Závěr

Důležitou otázkou dnes zůstává, zda zápasy o pevné propojení evangelizace a sociální odpovědnosti církve jsou pouze záležitostmi druhé poloviny 20. století. Z mnoha ekumenických diskusí se ukazuje, že tomu tak není. Člověk je tvorem náchylným k extremismu. I dnes se znovu objevují ti, kteří vidí pouze sociální poslání církve v současném světě, a evangelizace pro ně není důležitá. Na druhé straně vystupují ti, kteří podtrhují evangelizaci hlásáním Božího slova a zavírají oči před ostatními problémy současného světa. Také z těchto důvodů zůstává odkaz Johna Stotta živý, povzbuzující exegetické i hermeneutické úsilí teologů na základě autority Písma svatého. Podle Stotta i tzv. Velké poslání (Mt 20,28) musí být chápáno v kontextu integrace sociální i evangelizační odpovědnosti. Pokud to tak nebude, budeme vinní pokřivením Ježíšových slov. Misie církve se musí podobat misii Ježíšově, protože tak jako Otec poslal jej do světa, tak Ježíš posílá své učedníky (Jn 17,18). Ježíšova holistická a inkarnační misie zůstává závazným vzorem pro misii dnešní církve.

Církev nesmí přehlížet velké sociální problémy současného světa a musí v nich být angažovaná. Tyto problémy ale nesmějí umlčet proklamaci evangelia. Zvěstování evangelia v každé době zůstává zásadním úkolem křesťanů. Mezináboženský dialog je potřebnou částí křesťanské angažovanosti. Nesmí se ale stát náhradou evangelizace. Vždyť je to Kristovo evangelium, které nám pomáhá vítězit nad problémy současné společnosti, kterými jsou rasismus, nacionalismus, xenofobie a další deformace mezilidských vztahů. Stott svým dílem ukázal, že naše christologie silně ovlivňuje naši misiologii. Proto nesmíme při rozvíjení misie církve opomenout příklad toho, který se stal nástrojem Boží inkarnační misie do tohoto světa.

ThDr. Pavel Černý, Th.D., je kazatelem zboru Cirkvi bratskej v Prahe 1, působil ako predseda jej Rady, taktiež ako predseda Ekumenickej rady cirkví v ČR. Spolupracuje so Stredoeurópskym centrom misijných štúdií v Prahe a je členom medzinárodných teologických spoločností (Fellowship of European Evangelical Theologians, Evangelical Theological Society in USA, Societas oecumenica). Vo svojej odbornej orientácii sa zaoberá predovšetkým problematikou teologie misie a ekumenizmu. Vyučuje praktickú teológiu a misiológiu na Evangeliálnom teologickom seminári v Prahe.

Kontakt mail: pavel.cerny@cb.cz

Použitá literatura:

1. ČERNÝ, P.: *Kristovo dílo spásy jako základ a imperativ misie: Aktivita Světové rady církví*. Pontes pragenses, L. Marek, Brno 2006.
2. BIBLE – ČESKÝ EKUMENICKÝ PŘEKLAD. Česká biblická společnost, Praha 2008.
3. EDWARDS, D. L. with response from STOTT, J.: *Essentials: A liberal-evangelical dialogue*. Hodder and Stoughton, London, Sydney, Auckland, Toronto, 1988.
4. *EVANGELISM AND SOCIAL RESPONSIBILITY: AN EVANGELICAL COMMITMENT*. Paternoster Press, Exeter 1982.
5. *The Grand Rapids Report on Evangelism and Social Responsibility: an Evangelical Commitment*. In STOTT, J.: *Making Christ Known: Historic Mission Documents from the Lausanne Movement 1974-1989*. Paternoster Press, Carlisle, Cumbria 1996.
6. GOODALL, N. (Ed.): *The Uppsala 1968 Report*. WCC, Geneva 1968.
7. HOEKSTRA, H. T.: *The World Council of Churches and the Demise of Evangelism*. Wheaton, IL, Tyndale 1979.
8. JOHNSTON, A.: *The Battle for World Evangelism*. Tyndale House, Wheaton, IL 1978.
9. LAUSUANSKÝ ZÁVAZEK. Český publikován In *Zásady Církve bratské*. 2. vydání, Rada CB, Praha 1997.
10. PAVEL VI.: *Evangelii nuntianti*. Apoštolská exhortace z 8. 12. 1975.
11. STOTT, J.: *The Contemporary Christian*. IVP, Leicester 1992.
12. STOTT, R. W. J.: *Christian Mission in the Modern World*. Falcon, London 1975.
13. STOTT, J.: *The Radical Disciple*. IVP, Nottingham 2010.
14. WCC: *Mission and Evangelism: an ecumenical affirmation*. Geneva WCC Mission series, 1983.

PŘÍNOS RUSKÝCH MYSLITELŮ V OBLASTI INTEGRÁLNÍHO POZNÁVÁNÍ V POJETÍ TOMÁŠE ŠPIDLÍKA - 2. ČÁST

THE CONTRIBUTION OF RUSSIAN THINKERS TO THE DISCIPLINE OF INTEGRAL COGNITION IN THE APPROACH OF TOMÁŠ ŠPIDLÍK - 2. PART

Michael Špaček

Abstrakt

Kardinál Tomáš Špidlík SJ (1919-2010), světoznámý odborník na spiritualitu křesťanského Východu, profesor na Papežském východním institutu v Římě velmi přispěl ke sblížení pohledů vlastních západní a východní křesťanské mentalitě a tradici. U ruských autorů ho mimo jiné zaujal důraz na správné užívání rozumu při obecném či náboženském poznávání. Racionalismus, k němuž má novověká západní mentalita značný sklon, je jednostranností v poznávání, a proto i deformací pravdy, zvláště závažnou jde-li o Boží skutečnosti, a to kvůli dopadu nejen na osobní názory a přesvědčení, ale i na etické postoje. Špidlíkova aplikace vede k zdravému, duchovně cennému a integrálnímu poznání a životodárnému spojení s Bohem.

Klíčová slova

Kardinál Tomáš Špidlík. Poznání. Ruská filosofie. Pavel Florenskij. Racionalismus.

Abstract

Cardinal Tomáš Špidlík SJ (1919-2010), a world-famous expert on the spirituality of Eastern Christianity and professor at the Pontifical Oriental Institute in Rome, has significantly contributed to the converging of perspectives, characteristic of Western and Eastern Christian mentalities and traditions respectively. In Russian authors he was, *inter alia*, intrigued by the emphasis on the right use of reason in the general or religious cognitive process. Very much favored by the modern Western mentality, rationalism is one-sided in the cognitive process, thus representing a deformation of truth. It is of special significance when concerning God's reality, not only because of the impact on personal views and convictions, but also on ethical attitudes. Špidlík's application leads to a healthy, spiritually valuable and integral cognitive process, as well as to a life-giving connection with God.

Key words

Cardinal Tomáš Špidlík. Cognition. Russian philosophy. Paul Florenskij. Rationalism.

Pokračovanie článku z predchádzajúceho vydania *Acta Missiologica* – 2/2013.

Úvod

V prvních časti článku jsme se v předchozím vydání věnovali tomu, že Otce Špidlíka v ruském prostředí zvláště zaujalo upozornění myslitele Pavla Florenského (1882-1937), že je zásadní rozdíl mezi poznáním věci a osoby. Bůh není jako jiná jsoučna

‘objektem’ našeho zkoumání, ale spíše ‘subjektem’, tj. živou Osobou jednající a působící v životě člověka.¹ Evropský ‘racionalismus’ s sebou dlouho vleče jako dědičný hřích omyl, že chce při poznávání osoby uplatňovat zásady pro poznání věcí, a tím dochází k jednostranným a mylným závěrům i při vši své logice. Jenže zatímco u věcí je principem spolehlivého poznání evidence a důkaz, při poznání osob je principem důvěra, kterou je třeba dát druhému; tím se člověk začne otvírat a umožní pravé poznání svého vnitřního tajemství. Uvedená zásada platí i vzhledem k Bohu: důvěra v něho nezklame, ale je pevným základem nejen pro samotné myšlení a poznávání, ale vůbec i pro celý život. Dalším důležitým poznatkem studia ruských filosofů byl pro T. Špidlíka jejich důraz na pojetí ‘pravdy’ jako něčeho živého, konkrétního, dynamického a mravně působícího a zároveň jejich odmítání racionalistického přístupu zvláště k náboženské sféře.

Role rozumu při lidském poznávání

Ukázali jsme již zásady, které má respektovat lidský rozum při poznání Boha, lidských osob či věcí a jaké známky má podle ruských myslitelů skutečná pravda. Z toho vyvstává několik otázek ohledně schopnosti našeho rozumu poznávat Boha. Jestliže je pro nás Bůh tajemstvím, jaké místo má v jeho poznávání náš lidský rozum? Je vůbec k něčemu v tomto směru užitečný? Vždyť nedokáže postihnout, pojmut a pochopit nekonečně velikého Boha, přesahujícího veškerou lidskou představu o něm i naši schopnost chápat ho! Na tyto otázky odpovídá O. Špidlík povzbuzením ke správnému užívání rozumu i v oblasti víry, varováním před úskalím racionalismu a uznáním našich hranic v rozumovém poznávání Boha tváří v tvář nesmírnosti Boží bytosti a Božího tajemství.

Správné užívání rozumu

Na cestě poznávání Boha je lidský rozum nepostradatelný. Člověk však může podlehnout iluzi, že tohoto poznání dosáhne „pouhým“ rozumem. Jenže pak si o Bohu vytváří představy, které jsou jednak neúplné, ale také jednostranné a ve svých důsledcích dokonce zavádivé. Dokážou totiž deformovat nejen vztah k Bohu, ale i sám život člověka, protože jak známo člověk je takový, jaké má vědomí Boha, jakou má představu o něm.² Toto úskalí rozumového poznání však neznamená, že rozum je možno odstavit či odsuzovat.

Špidlík si je vědom běžného názoru o asketice, že se „tuze zabývá negativní stránkou rozumu a tak budí dojem, jako by nejdůležitější bylo nezneužívat ho“.³ Vysvětluje to jako varování před přílišným rozumovým vypětím, což bylo aktuální v dobách scholastického systému vzdělání, kde se věnovalo kultuře rozumu mnoho duševní síly.

Přesto však u O. Špidlíka najdeme stanovisko, že rozum není jen problémem. Zůstává velikým Božím darem. Má i svá pozitiva. Je to potenciál, kapitál, hřivna, a hřivny nesmíme zakopávat, ale naopak je rozvíjet, aplikovat v podmínkách každého jednotlivce, jeho života a pozemského poslání. Musíme proto i náš rozum užívat při poznávání ve víře, ale správně! A využít ho ve prospěch Božích záměrů.

1 Výraz ‘subjekt’ volíme pro zvýraznění protikladu k ‘objektu’, a to ve smyslu starověké a středověké filosofie, kde ‘subjekt’ znamenal bytost, nikoli tedy ve smyslu novověké filosofie, která tento pojem zužuje na člověka.

2 Výrok známého českého františkánského teologa a mystika Jana E. Urbana: „Člověk je takový, jaké má vědomí Boha“, cituje Stanislav Novák ve svém díle *Disharmonický člověk a jeho výchova* (Řád, Praha 1992, s. 127) a dodává: „Slovo vědomí, které je poněkud abstraktnější, jsme nahradili slovem představa“.

3 ŠPIDLÍK, T.: *Prameny světla. Příručka křesťanské dokonalosti*. s. 88.

T. Špidlík, který je považován za jednoho z největších znalců východní spirituality mezi katolickými vzdělanci naší doby se domnívá, že pro dnešní dobu s jejím nebezpečným sentimentalismu, davové psychózy, filmové iluze a pod. je třeba „zdůrazňovat povinnost člověka pěstovat zdravý úsudek, klidnou rozvahu, objektivní uvážení pro a proti. Lidé znají dnes mnoho, ale z toho neplyne, že mnoho a správně myslí“.⁴ Autor toto tvrzení dokládá citacemi z díla Teofana Zatvornika⁵ o tom, že člověk má získat znalost pravd víry a rozvíjet svou schopnost posuzovat skutečnost.⁶ Dodává, že cílem myšlení je dojít k poznání Boha a odkazuje přitom na slova evangelia: *‘To je věčný život: že poznají tebe, jediného pravého Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista’* (Jan 17,3).⁷

Správné užívání rozumu patří podle našeho autora k zdravému rozvoji člověka, aby mohl dojít k dokonalému duchovnímu životu, který je “harmonická spolupráce všech složek našeho života: tělesné, duševní, duchovní, sociální, vše na svém místě a v přiměřené hodnotě”.⁸ Pokud se naopak klade důraz na jednu z uvedených složek osobnosti člověka tak, že překročí správnou míru, upadá se do omylu. A mezi taková jednostranná upřílišování v té nebo oné schopnosti patří i racionalismus, intelektualismus.⁹

Prohlašuje, že z metafyzického hlediska nic neexistuje bez důvodu, a tudíž nic není nepochopitelné rozumem. A tvrdí, že poznání principů je apriorní. V tomto případě tedy rozlišujeme mezi racionalismem, intelektualismem absolutním, který prakticky neponechává místo zkušenosti, a racionalismem, intelektualismem kritickým, podle něhož apriornosti rozumu odpovídá zkušenost, kterou rozum třídí do předem daného schématu.¹⁰ Z toho, co jsme dosud řekli, můžeme shrnout, že racionalismus, intelektualismus *‘se domnívá, že racionální myšlení může postihnout absolutní pravdu, protože se řídí týmiž zákonitostmi, jakým podléhá i skutečnost.’* To znamená, že *‘všechno rozumné je skutečné a všechno skutečné je rozumné.’*¹¹ Lidský rozum je tedy vhodný nástroj poznávání lidí, věcí a zároveň i Boha. Musí však být užíván správně, v součinnosti s ostatními výše uvedenými složkami lidské osoby a vyhnout se jednostranností.

4 ŠPIDLÍK, T.: *Prameny světla. Příručka křesťanské dokonalosti*. s. 89.

5 Teofana Zatvornika můžeme zařadit k nejvýznamnějším ruským teologům a ortodoxním myslitelům působícím v ruském prostředí v období osmnáctého a devatenáctého století. *Pro literární tvorbu se rozhodl na vrcholu své kariéry, kdy byl biskupem ve Vladimíru a měl za sebou řadu význačných postů – působil mimo jiné jako rektor petrohradské Duchovní akademie, byl členem ruské duchovní mise v Palestině a představeným chrámu ruského velvyslanectví v Cařihradě. Je autorem monumentálního teologického díla (čítá na 400 položek), jež v sobě zahrnuje práce z oblasti křesťanské morálky, základů patristické psychologie, biblické komentáře. Nedocenitelný význam pro ruskou spiritualitu 19. století měly jeho překlady asketické literatury.* (ŘOUTIL, M.: „Teofan Zatvornik: Povzbuzení k duchovnímu životu.“ In *Teologické texty*. č. 5, 2005 [online]. [cit. 17. února 2014]. Dostupné na internetu: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2005-5/Teofan-Zatvornik-Povzbuzeni-k-duhovnimu-zivotu.html>)

6 *Život podle Boží vůle je život rozumný... Světlo pravdy a čistota svatosti, neporušenosti jsou dvě stránky vnitřní duchovní přeměny mého já. Abychom rozuměli příkázání, je třeba poznávat všechny křesťanské pravdy... Myslet mohou všichni. Ať tedy této schopnosti užívají k věcem vážným, k poznání skutečnosti.* (ŠPIDLÍK, T.: *Prameny světla. Příručka křesťanské dokonalosti*. s. 89.)

O. Špidlík uvádí tento Teofanův výrok: “Život podle Boží vůle je život v nejvyšší míře rozumný.” (Citováno podle *Ruská idea, jiný pohled na člověka*, Velehrad, Refugium 1996, s. 13.)

7 ŠPIDLÍK, T.: *Prameny světla. Příručka křesťanské dokonalosti*. s. 89.

8 ŠPIDLÍK, T.: *Prameny světla. Příručka křesťanské dokonalosti*. s. 25.

9 ŠPIDLÍK, T.: *Prameny světla. Příručka křesťanské dokonalosti*. s. 26.

10 DUROZOI, G. - ROUSSEL, A.: *Filozofický slovník*. s. 249.

11 DUROZOI, G. - ROUSSEL, A.: *Filozofický slovník*. s. 249.

Chybné používání rozumu v racionalismu

Filosofický slovník o chybném užívání rozumu v racionalismu uvádí:

Současný racionalismus opustil představu absolutna a podržuje pro rozum možnost postihnout skutečnost, zejména vědecky zpracovaným poznáním. Ale jde obyčejně o racionalismus otevřený nebo dialektický, který přihlíží k historickému vývoji rozumu samého. Ve slovníku teologickém označuje postoj, který je ochoten z náboženských dogmat uznat jen to, co neodporuje požadavkům rozumu nebo 'přirozeného poznání' a nedůvěřuje žádnému zjevení.¹²

Tento všeobecný popis vyznívá vcelku neutrálně. T. Špidlík je ve svých výpovědích konkrétnější a považuje racionalismus za zneužití rozumu:

Člověk je tvor rozumný. Snažit se pochopit, přisvědčit tomu, co se dá dokázat, pochybovat o tom, co je nejasné, to všechno jsou jeho přirozené vlastnosti. I křesťan je povinen svůj úsudek vytrýbit vzděláním a osobním rozvažováním. Křesťanská víra musí být rozumná a teologie je stálá snaha o její lepší a lepší pochopení, objasnění. Nechybuje ten, kdo v náboženství rozumu užívá, ale kdo ho zneužívá.¹³

Při výkladu Špidlík přejímá myšlenku Dostojevského, že mezi racionalismem a rozumným postojem k životu je velký rozdíl. Racionalista nepřipouští, že by existovalo něco jiného kromě toho, co lze dokázat vlastním rozumem. Tím se jeho svět stane oproti skutečnosti velmi zúženým - asi jako skleněné akvárium oproti vesmíru.¹⁴ Žije v iluzi, mimo každou duchovní perspektivu.¹⁵

Racionalismus tedy Špidlík nahlíží jako zneužití rozumu k popírání velké části skutečnosti, nikoliv jako jeho pronikavější či správnější užívání. Na rozdíl od racionalisty si rozumný člověk uvědomuje, že jeho vlastní rozum je velmi omezený. Nejenže neví o všem, co je na světě, ale ani zdaleka všemu nerozumí. A přece si je svým jednáním právem jist. Nemáme totiž jen rozum, ale také intuici a svědomí, které nám hlásí naše výchylky navzdory všem našim spekulacím a jsou tak jakýmijsi pojistkami proti omylům.¹⁶

Racionalistický přístup navíc nezachycuje hodnoty a ideje

Jsou to zvláště ruští autoři jako Teofan Zatočnik, Dostojevskij či Pavel Florenskij, kteří racionalismu vytkají jednostranné poznání co do cesty, jako by k cíli vedla jen jediná možná; tento typ poznání je však jednostranný i co do výsledku: právě pro již zmíněné zúžení skutečnosti.

12 DUROZOI, G. - ROUSSEL, A.: *Filozofický slovník*. s. 249.

13 ŠPIDLÍK, T.: *Prameny světla. Příručka křesťanské dokonalosti*. s. 26. – T. Špidlík k tomuto tvrzení uvádí také vážnou výtku Teofana Zatočnika: „Racionalismus je... užívání rozumu proti rozumu, když se staví proti rozvoji poznání Ducha, když rozum upadá do planého snění.“ (citováno podle ŠPIDLÍK, T.: *Ruská idea, jiný pohled na člověka*. s. 13). Pro podrobnější poznatky o postojích Teofana Zatočnika k racionalismu viz také ČEMUS, R.: *Il „sentimento spirituale“ in Teofane il Recluso*, in AA.VV., *L'intelligenza spirituale del sentimento*, Roma, ed. Lipa, 1994, ku příkladu s. 112-113, kde autor mimo jiné uvádí, že racionalismus je hereze na cestě poznávání Boha. Stal se satanem Evropy v posledních staletích. Racionalisté zaměstnávají rozum neužitečnými a škodlivými otázkami.

14 ŠPIDLÍK, T.: *Klíč k neznámu*. s. 77.

15 ŠPIDLÍK, T.: *Ruská idea, jiný pohled na člověka*. s. 237.

16 ŠPIDLÍK, T.: *Klíč k neznámu*. s. 77.

V otázce racionalismu bylo pro Špidlíka důležité setkání s dílem Teofana Zlatovrnika. Ten oceňuje, že racionalistický přístup se řídí zákony logiky a vytváří jasné, přesné pojmy. Jenže ty k rozumnému životu nestačí. Mnohem důležitější je mít ideje, tj. pochopení věcí v souvislosti celého života a jeho cíle. Teofan proto racionalistickému přístupu vytýká, že postrádá smysl pro hodnoty a unikají mu ideje. Pracuje pak jako nerozumný stroj, dnes bychom řekli jako počítač, který má k dispozici data a přitom nedokáže objevit smysl či poselství zkoumaného předmětu. Podle Teofana se racionalisté podobají člověku, který prohlíží obraz velkého malíře a bez konce uvažuje o barvách a formách, ale nepochopil, co tím chtěl malíř říci, myšlenku a význam obrazu. Tuto ideu rozum objeví jen ve spolupráci se srdcem.¹⁷ Když uvážíme, že celý stvořený svět je jako nekonečný obraz a jeho význam je Bůh,¹⁸ je nám jasné, proč Špidlík ve shodě s východními autory se tak důrazně staví proti racionalismu. Zdánlivě malá odchylka racionalistického přístupu prodloužena směrem k nedozírné velikosti Boží zavede lidský rozum do obrovské vzdálenosti od skutečnosti živého a pravého Boha.

Florenskij považuje racionalisty za 'blázný' a Špidlíkova reflexe

V této souvislosti rovněž snadno pochopíme, proč Pavel Florenskij považuje racionalisty za blázný. I pomatený člověk rozvíjí své úvahy v logickém řetězci, dochází však k chybnému závěru, protože vychází z mylného předpokladu. Takovým chybným východiskem je například u racionalistů přesvědčení, že Bůh je objekt, na který mohou aplikovat své pojmy, představy. Pomateným lidem dále chybí správné vztahy k okolí; racionalisté opomíjejí rozvíjení živého vztahu k živému Bohu, nutného předpokladu pravého poznání Boha. A Florenskij odmítal racionalistický přístup zvláště k náboženské sféře.

Racionalistu, který je obvykle přesvědčen o nadřazenosti svého poznání, Špidlík tedy představuje jako pošetilého člověka ochuzeného politováníhodným způsobem. Rozumného člověka naopak jako skromného realistu, který má šanci dospět k daleko větší plnosti, zvláště vzhledem k Bohu. Podobně jako Teofan Zlatovrník i Špidlík racionalismu vytýká, že dělá z rozumu svrchovaného rozhodčího a popírá či znevažuje skutečnosti, které ho přesahují:

Racionalismus připouští, že existuje jen to, co svým rozumem pochopí. Podobá se malému chlapci, který myslí, že celý svět je jenom to, kam dohlédne. Racionalisté ovšem nepřipouštějí nebo znetvořují hlavní pravdy náboženství, které nám zjevil Bůh a které jenom jemu samému jsou zřejmé.²⁰

Racionalismus se však podle našeho autora nemusí projevat jen v nepřijímání pravd víry; v mírnější, ale stejně nebezpečné formě také v ideologizaci křesťanství. Projevuje se to například v dobře míněné snaze věřících intelektuálů, teologů, moralistů a filosofů vyjádřit poselství evangelia ve stručných zásadách. Jenže křesťanství

17 ČEMUS, R.: *Il „sentimento spirituale“ in Teofane il Recluso*, in AA.VV., *L'intelligenza spirituale del sentimento*. s. 113.

18 ŠPIDLÍK, T.: *Il cuore, simbolo di unione*, in *Vita consacrata*. s. 339.

19 Označení *považuje racionalisty 'za blázný'* T. Špidlík rovněž jako v případě analýzy myšlenkové teze Florenského pojednávající o rozdílu mezi poznáním věci a osoby použil v návaznosti na expresivní tvrzení tohoto významného ruského myslitele. Nikoli jako znevažující, dehonestující označení člověka se závažným psychickým onemocněním, ale v souvislosti s mylnými předpoklady racionalistů - pozn. autora.

20 ŠPIDLÍK, T.: *Prameny světla. Příručka křesťanské dokonalosti*. s. 26.

v jejich podání je pak jednou z velkých ideologií k přetvoření světa. Této racionalistické jednostrannosti se i dnes dopouštějí mnozí z těch, kdo chtějí porovnávat křesťanství s jinými *'světovými názory'*. Zapomínají přitom, že křesťanství ve své podstatě není jenom nauka - ta je jenom jeho částí - ale že je to především život v Kristu, s Duchem svatým. A že novost Krista není ani tak v nauce, jako v darování sebe sama nám, abychom získali jeho život.²¹

Dobře míněná snaha proniknout co nejvíce do Božího zjevení a co nejdůležitěji jeho výpovědi sdělovat může dovést k výsledku, který na pohled vypadá jako teologie, ale není už dialogem mezi Bohem a člověkem. Namísto Božího poselství je v popředí lidské promyšlení. Vyjádřeno starozákonní mluvou: lidé pak říkají výrobku svého rozumu a svých rukou „Bože náš“. T. Špidlík píše:

Postupné zpřesňování mravních zákonů je úsilí podobné formulování věroučných 'definicí': Chceme-li se v dogmatické teologii vyvarovat nebezpečí 'racionalismu', nemůžeme ztotožňovat křesťanskou morálku s 'moralismem', a tak upadnout do 'bludného kruhu lidské podmíněnosti', tedy lidského údělu.²²

O. Špidlík tak varuje před obojí podobou racionalismu. Jeho *'hrubší'* forma se k Boží zjevované skutečnosti a k víře staví přezíravě, odmítavě až nepřátelsky. To mu léta ilustrovala i komunistická propaganda, na niž se snažil odpovídat zvláště svými pravdivými rozhlasovými poselstvími. *'Mírnější'* podoba racionalismu se vyskytuje spíše mezi těmi, kdo chtějí být v přátelském poměru k Božímu království. Snaží se mu prospět a vytvářejí z křesťanství myšlenkový, ideologický systém, z něhož plynou morální závazky. To náš autor poznal zblízka zvláště na církvi v Holandsku za svých studií na konci čtyřicátých let a na jejím poklesu o několik let později. Náš autor se přitom staví za užívání rozumu i v prostředí víry, ale za užívání správné. Jestliže v této souvislosti často cituje Teofanův výrok o jediné metodě jak rozum uzdravit, totiž „nechat ho ses-toupit do srdce“,²³ pak můžeme toto východisko oprávněně považovat i za jeho osobní.

Co srdce v pojetí T. Špidlíka znamená, objasňuje na mnoha místech svého díla. Není to pomyslné sídlo citů, jak se běžně chápe v západní kultuře, ale je to zcela v biblickém duchu ústředí lidské bytosti, do něhož se sbíhají všechny lidské schopnosti: rozum, vůle i city. Současně je to středobod člověka, na nějž se Bůh obrací, i sídlo Ducha svatého, který nás očišťuje, osvěcuje, vede a rozvíjí v ctnostech podle vzoru Kristova, zvláště v lásce. Tak činí srdce schopným pravého, plnohodnotného poznání i Boha, i člověka a světa. A protože je to týž Duch, který všechny chce tajemně vést k Bohu a ke spáse, sbližuje poznání naše s postojem druhých, dává nám jim rozumět a pomáhat jim na cestě k Němu.

Závěr

Životní dílo Otce kardinála Tomáše Špidlíka vydatně čerpalo ze zdrojů východní křesťanské spirituality a pomáhá lidem lépe a opravdověji nalézat osobní cestu k Bohu. U ruských autorů získal zásady pro správné a integrální poznání Boha, lidí i věcí kolem nás a kritéria rozpoznání skutečné pravdy. Tu nenalezne v úplnosti pouhý lidský rozum

21 ŠPIDLÍK, T.: *Prameny světla. Příručka křesťanské dokonalosti*. s. 27.

22 ŠPIDLÍK, T.: *Ruská idea, jiný pohled na člověka*. s. 231.

23 ŠPIDLÍK, T.: *La doctrine spirituelle de Théophane le Reclus. Le Cœur et l'Esprit*. s. 71-73.

odkázaný jen na své možnosti, ale osvětlený Duchem svatým a v součinnosti s ostatními složkami lidské bytosti (s tělesnou, duševní, duchovní, sociální). Ty jako by se sbíhaly do srdce, středu člověka, které je však třeba očistovat, abychom byli schopni nezkradeného poznání zvláště Božích stop a poselství a mohli co nejpříjemněji dospět k Němu. O to víc je to aktuální dnes, kdy zdánlivě jsme mnohem lépe vybaveni k úspěšné životní dráze, avšak pestrostí nabídek odvádění k zapomínání na Něho. Proto je tak cenná nauka O. Špidlíka, vynášejícího z Božích pokladů „věci staré i nové“.

ThLic. Mgr. Michael Špaček, působí ako interný doktorand na Katedre pastorálnej a spirituálnej teologie Cyrilometodskej teologickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Vo svojej odbornej orientácii sa zameriava na skúmanie diela kardinála Tomáša Špidlíka a na CMTF v Olomouci vyučuje predmety z oblasti spirituality kresťanského Východu a liturgickej teológie.

Kontakt: mail: michael.spacek@upol.cz

Použitá literatura:

1. BIBLE. *Písmo svaté Starého a nového zákona*. Praha: Česká Biblická společnost, 1993. **2.** ČEMUS, R.: *Il „sentimento spirituale“ in Teofane il Recluso*, in AA.VV., *L'intelligenza spirituale del sentimento*. Roma: ed. Lipa, 1994. **3.** DUROZOL, G. - ROUSSEL, A.: *Filozofický slovník*. Praha: EWA Edition, 1994. **4.** NOVÁK, S.: *Disharmonický člověk a jeho výchova*. Řád, Praha 1992. **5.** ŘOUTIL, M.: *Teofan Zatvorník: Povzbuzení k duchovnímu životu*. In *Teologické texty*. č. 5, 2005 [online]. [cit. 17. února 2014]. Dostupné na internetu: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2005-5/Teofan-Zatvornik-Povzbuzeni-k-duchovnimu-zivotu.html> **6.** ŠPIDLÍK, T.: *Prameny světla. Příručka křesťanské dokonalosti*. Řím: Křesťanská akademie, 1981. **7.** ŠPIDLÍK, T.: *Ruská idea, jiný pohled na člověka*. Velehrad: Refugium, 1996. **8.** ŠPIDLÍK, T.: *Klíč k neznámu*. Řím, Křesťanská akademie, 1969. **9.** ŠPIDLÍK, T.: *La doctrine spirituelle de Théophane le Reclus. Le Cœur et l'Esprit*. OCA 172, Roma 1965. **10.** ŠPIDLÍK, T.: *Il cuore, simbolo di unione*, in *Vita consacrata* 13, 1977.

NOVÉ TRENDY V MISIJNEJ ČINNOSTI - 1. ČASŤ: EVANJELIZÁCIA A NOVÁ EVANJELIZÁCIA

NEW TRENDS IN MISSION - 1.PART: EVANGELIZATION AND NEW EVANGELIZATION

Jaroslava Poloňová

Abstrakt

Misijná činnosť Cirkvi s viac ako dvetisíc rokov starou tradíciou nestráca dnes nič na svojej aktuálnosti. Práve naopak, stala sa naliehavejšou ako kedykoľvek predtým a najmä s jej špecifickou formou tzv. 'novou evanjelizáciou'. O tomto fenoméne sa v posledných dvoch rokoch neprestáva diskutovať, písať a mnohé kresťanské cirkevné spoločenstvá začali novú evanjelizáciu s veľkým entuziazmom uvádzať do praxe. Mojm príspevkom sa snažím priblížiť vznik pojmu 'nová evanjelizácia', ako aj jeho teoretické východiská pochádzajúce najmä z pápežských dokumentov - encykliky Pavla VI. 'Evangelii nuntiandi (o ohlasovaní evanjelia v dnešnom svete)', encykliky Jána Pavla II. 'Redemptoris missio (o trvalej platnosti misijného povolania)' a apoštolskej exhortácie súčasného pápeža Františka 'Evangelii gaudium (radosť evanjelia)'. Novou evanjelizáciou a jej implementáciou v praxi sa zaoberal aj ápež Benedikt XVI., ktorý v Ríme, v októbri 2012 zvolal Biskupskú synodu o novej evanjelizácii, ktorá v kresťanskom prostredí vyvolala výrazne pozitívny ohlas. Časť článku je venovaná evanjelizácii v širšom slova zmysle, a teda novej evanjelizácii (ak sa evanjelizácia realizuje v prostredí, kde žijú pokrstení ľudia, ktorí nepraktizujú svoju vieru ako aj tí, ktorí sa vzdialili od Cirkvi) a jej sub-metódam: svedectvo, ohlasovanie, katechéza, liturgia a sviatosti, osobný kontakt, pouličná evanjelizácia, ľudová zbožnosť, evanjelizácia prostredníctvom komunikačných prostriedkov, evanjelizácia prostredníctvom umenia, malé skupiny, hnutia, evanjelizátorské a animátorské kurzy a evanjelizačné programy. V príspevku vymedzujem okrem novej evanjelizácie aj ostatné spôsoby či formy misijnej činnosti Cirkvi, akými sú misijný spôsob byť s ľuďmi, medzináboženský dialóg, vytváranie kresťanských spoločenstiev, ekumenické hnutie a diakonia.

Kľúčové slová

Misijná činnosť. Evanjelizácia. Nová evanjelizácia. Spôsoby a formy misijnej činnosti.

Abstract

With a tradition of over 2,000 years, the mission of the Church has not lessened in relevancy today. On the contrary, it has become more urgent than ever, especially in its specific form of so-called 'New Evangelization'. Over the last two years this phenomenon has been extensively discussed and written about, and many Christian church communities have started putting the New Evangelization in practice very enthusiastically. My paper seeks to introduce the origin of the term 'New Evangelization' as well as its theoretical grounds, originating especially in the papal documents - the encyclical 'Evangelii nuntiandi' of Pope Paul VI (on the proclamation of the gospel in today's world), the encyclical 'Redemptoris missio' of Pope John Paul II (on the permanent validity of the missionary calling), and the apostolic exhortation 'Evangelii gaudium' ('the joy of the gospel') of the current Pope Francis I. The New Evangelization and

its practical implementation were also dealt with by Pope Benedict XVI, who convened the Synod of Bishops on the New Evangelization in October 2012 in Rome, which elicited a very favorable response in the Christian world. A part of the paper deals with evangelization in the broader sense, including the New Evangelization (if pursued in a milieu where baptized people live who do not practice their faith, as well as those who have been alienated from the Church) and its sub-methods: witness, proclamation, catechesis, liturgy and sacraments, personal contact, street evangelization, popular piety, evangelization by way of the media and arts, small groups, movements, evangelist and animator courses, and evangelization programs. In addition to the New Evangelization, the paper also defines other ways or forms of the mission of the Church, such as a missionary way of being with people, interfaith dialog, Christian communities' formation, the ecumenical movement, and *diakonia*.

Key words

Mission. Evangelization. New Evangelization. Ways and forms of mission.

Úvod

Súčasná doba, označovaná aj ako doba informačného veku, je extrémne náročná na mentálne a emočné prežívanie človeka a vyvíja silný tlak na ľudí uznávajúcich tradičné morálne hodnoty ako úcta k ľudskému životu od počatia po prirodzenú smrť, spravodlivosť, vernosť, uznávanie autority alebo posvätnosť manželského zväzku. Globalizáciou „nasiaknuté“ jednotlivé oblasti spoločenského života prinášajú so sebou výzvy, ktorým je potrebné odvážne čeliť. Avšak práve tieto problémy súčasnej doby môžu ľudí stimulovať k nevyhnutnej pozitívnej životnej zmene. Misijná činnosť Cirkvi „stála“ vždy pri človeku, uprostred jeho potrieb, pripravená svojou službou pozdvihnúť a obnoviť kultúru, v ktorej žije a ponúknuť mu možnosť prežiť jeho život v plnosti, v nádeji na dosiahnutie trvalého šťastia.¹ *‘Nová evanjelizácia’* ako nový trend misijnej činnosti Cirkvi je takouto službou ľuďom, ktorí z rôznych dôvodov odmietli uznávať pre nich tradičné kresťanské hodnoty a praktizovať vieru „zdedenú“ po svojich predkoch.

Predkladaným príspevkom sa snažím priblížiť vznik pojmu *‘nová evanjelizácia’* ako aj jeho teoretické východiská obsiahnuté najmä v pápežských dokumentoch; encyklike pápeža Pavla VI. *‘Evangelií nuntiandi (o ohlasovaní evanjelia v dnešnom svete)’* a v encyklike pápeža Jána Pavla II. *‘Redemptoris missio (o trvalej platnosti misijného povolania)’*. Tieto dva dokumenty som zvolila zámerne s cieľom poukázať na vznik fenoménu akým je nová evanjelizácia. Zámerom predkladaného článku nie je exaktne definovať a celkom obsiahnuť komplexnú problematiku novej evanjelizácie. Mojou snahou je poukázať na dva uvedené pápežské dokumenty, ktoré podľa môjho názoru obsahujú dôležité podnety k vysvetleniu pojmu akým je nová evanjelizácia a významným spôsobom ovplyvňujú súčasnú misijnú činnosť Cirkvi.

Pápež Ján Pavol II. v encyklike *‘Redemptoris missio’* definuje tri misijné situácie, v ktorých sa ohlasuje evanjelium – radostná zvesť rôznym cieľovým skupinám. Sú to *‘misie ad gentes’* pre národy a spoločenstvá, v ktorých Kristus a jeho evanjelium nie je známe, ktorí nikdy nepočuli o Kristovi (tzv. pohanské misie), *‘pastoračná činnosť Cirkvi’* pre pokrstených, pre ľudí, ktorí už praktizujú vieru v Krista, cítia zodpovednosť za svetové misie a napokon *‘nová evanjelizácia’* pre tých, ktorí sú pokrstení a nežijú svoju vieru, tí ktorí sa vzdialili od Cirkvi. Táto nová evanjelizácia, alebo v niektorých častiach sveta známa aj pod pojmom *‘re-evanjelizácia’*, je

1 Pojem trvalé šťastie – samozrejme neznamená čakať na odmenu až po smrti ale už tu na zemi sa snažiť o dosiahnutie šťastia. Nenechať sa utláčať, neprestať sa starať o hmotné potreby, ako sú napríklad financie, bývanie a pod. a ako upozorňuje aj súčasný pápež František, už tu na zemi je potrebné pomáhať chudobným.

potrebná nielen v krajinách so starou kresťanskou tradíciou, ale aj v mladších cirkvách, kde ľudia stratili živý zmysel viery.²

Charakteristika pojmu 'nová evanjelizácia' ako novej formy evanjelizácie

Pojem *nová evanjelizácia* použil prvýkrát pápež Ján Pavol II. v Novej Hute v júni 1979 počas svojej apoštolskej cesty v Poľsku.³ Pápež ho zaviedol bez konkrétneho dôrazu a predstavy o jeho širokom význame v budúcnosti, keď vo svojej homílii poznamenal:

Týčiaci sa kríž je znamením, že tam už dorazila dobrá zvesť o spáse človeka Láskou (...). Nový kríž z dreva bol postavený neďaleko odtiaľto práve počas slávenia tisícročnice kresťanstva. V ňom sme dostali znamenie, že na prahu tohto nového tisícročia – v týchto nových časoch, v týchto nových podmienkach života – sa evanjelium vracia, aby bolo znovu ohlasované. Začala sa nová evanjelizácia, akoby druhé ohlasovanie, aj keď v skutočnosti je to stále to isté ohlasovanie evanjelia.⁴

V marci v roku 1983 pápež Ján Pavol II. opäť použil tento pojem, tentokrát na 19. Valnom zhromaždení CELAM (latinsko-americká biskupská rada) v Port au Prince, kde sa obracal na cirkev v Latinskej Amerike. Poukázal na novú evanjelizáciu ako na prostriedok nadobudnutia energie pre nový misijný a evanjelizačný zápal v tejto časti sveta. Pápež zdôraznil, že nejde o re-evanjelizáciu, ale o novú evanjelizáciu, ktorej novosť spočíva v novom zápale, nových metódach a nových prejavoch. Podstatou nie je odsúdenie predchádzajúcej evanjelizácie, ani jej opakovanie, ale odvaha „vydať sa na nové cesty v zmenených podmienkach, v ktorých má dnes Cirkev prežívať ohlasovanie evanjelia.“ Ján Pavol II. vo svojej encyklike *'Redemptoris missio (o trvalej platnosti misijného povolania)* uvádza, že Cirkev sa

musí vydať k novým brehom či už v prvotných misiách ad gentes alebo v novej evanjelizácii národov, ktorí posolstvo o Kristovi už prijali. Dnes sa od všetkých kresťanov, od miestnych cirkví a svetovej Cirkvi vyžaduje tá istá odvaha, ktorá viedla misionárov minulosti a tá istá odvaha počúvať hlas Ducha.⁵

Ján Pavol II. v charakterizovaní pojmu *nová evanjelizácia* pokračuje ďalej a tvrdí, že *nová evanjelizácia* sa má vykonávať s odvahou a silou prvých kresťanov, prvých misionárov. Poukazuje na misijnú dynamiku Cirkvi ovplyvnenú „duchom globalizácie“, čo v praxi znamená, že kresťanské spoločenstvá musia hľadať prepojenie, jednotu, vymieňať si prostriedky a spolu ohlasovať a žiť evanjelium. Vytváranie tejto jednoty je determinované vzájomnou potrebou – tzn. mladé cirkvi potrebujú sily starších cirkví (skúsenosti a podporu kresťanskej tradície) a tie staršie naopak potrebujú svedectvo a elán mladších, aby sa tak vzájomne obohatovali.⁶

2 JÁN PAVOL II.: *Encyklika Redemptoris missio*. bod 30; s. 276. In *Lineamenta. 13. riadne valné zhromaždenie Biskupskej synody: Nová evanjelizácia na odovzdávanie kresťanskej viery, bod 5 „Nová evanjelizácia“ – význam definície. – Dokumenty vatikánskych úradov.*

3 TK KBS, 2012: *Arcibiskup Rino Fisichela v Austrálii: „Nová evanjelizácia je výzvou.“* [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20120809030>

4 JÁN PAVOL II.: *Homília počas svätej omše vo Svätyni Svätého kríža v Mogile* (9.júna 1979), 1: AAS 71 (1979), s. 865. In *Lineamenta. 13.riadne valné zhromaždenie Biskupskej synody: Nová evanjelizácia na odovzdávanie kresťanskej viery, bod 5 „Nová evanjelizácia“ – význam definície. – Dokumenty vatikánskych úradov.*

5 JÁN PAVOL II.: *Encyklika Redemptoris missio*. bod 30; s. 276. In *Lineamenta. 13. riadne valné zhromaždenie Biskupskej synody: Nová evanjelizácia na odovzdávanie kresťanskej viery, bod 5 „Nová evanjelizácia“ – význam definície. – Dokumenty vatikánskych úradov.*

6 JÁN PAVOL II.: *Apoštolská exhortácia Christifideles laici*. bod 35.

'Nová evanjelizácia' je pojmom širokého významu a má viacero definícií. Pápež Pavol VI. v Apoštolskej exhortácii 'Evangelii nuntiandi' uviedol, že evanjelizácia sa môže

definovať ako hlásanie Krista tým, ktorí ho ešte nepoznajú, alebo ako kázanie, katechéza, udeľovanie krstu a iných sviatostí. Evanjelizovať pre Cirkev znamená prinášať radostnú zvesť celému ľudstvu, ľudí vnútorne pretvárať a vytvárať z nich nové ľudstvo: 'Hľa, všetko robím nové' (Sk 21,5).⁷

Pápež Pavol VI. však upozorňuje, že žiadna definícia nemôže vystihnúť komplexnosť a dynamickosť evanjelizácie. Taktiež zdôraznil, že nemôžeme hovoriť o skutočnej evanjelizácii ak sa pri tom neohlasuje sám Ježiš Kristus a jeho kráľovstvo. Evanjelizáciu chápe ako obnovu ľudstva a spoločenských vrstiev do takej hĺbky, že má presiaknúť celý život človeka.⁸

Skúsme si položiť otázku, prečo sa táto evanjelizácia nazýva 'novou evanjelizáciou'? Ján Pavol II. na túto otázku odpovedá nasledovne:

...nová a jedinečná situácia, v ktorej sa svet a Cirkev nachádzajú v treťom tisícročí a naliehavé potreby, ktoré z nej vyplývajú, znamenajú, že poslanie evanjelizovať dnes volá po novom programe, ktorý možno vo všeobecnosti definovať ako „novú evanjelizáciu“.⁹

Biskup diecézy Fréjus-Toulon, Dominique Rey, známy svojím nadšením pre novú evanjelizáciu, vysvetľuje, že

prívlastok „nová“ neznamená, že odmietame minulosť alebo že sa zriekame všetkého, čo sa na poli evanjelizácie vykonalo dodnes. Ide o to, aby sme pri svojich pastoračných aktivitách opäť vychádzali z prameňa evanjelia a z poslania Cirkvi. Hlboká premena, akú dnes prežíva spoločnosť a kultúra, veľmi výrazne ovplyvnila spôsob, akým ľudia vnímajú svoj vzťah k času, k neistote, k svojmu vnútru, k realite, k celosvetovým problémom, k svojmu citovému životu aj k medziľudským vzťahom... Tomuto radikálne „novému“ svetu treba ponúknuť evanjelium.¹⁰

'Nová evanjelizácia' má byť teda novým ohlasovateľom evanjelia súčasnosti a nositeľom vždy nových skutočností, a zároveň musí byť novou vo svojom zápale, svojich metódach i vonkajšom prejave.¹¹

Výzvy novej evanjelizácie

Podľa pápeža Jána Pavla II., evanjelizácia v súčasnosti vyžaduje apoštolský dynamizmus, ktorý sa neuzavrie pred problémami sveta.¹²

7 PAVOL VI.: Apoštolská exhortácia *Evangelii nuntiandi*, bod 17-18.

8 PAVOL VI.: Apoštolská exhortácia *Evangelii nuntiandi*, bod 17-20.

9 ŠTEFÁK, R.: *Nová evanjelizácia v náuke a v chápaní Jána Pavla II.* s. 112. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: <http://evanjelizacia.sk/wp-content/uploads/2013/03/Nova-evanjelizacia.pdf>

10 DEFINÍCIA NOVEJ EVANJELIZÁCIE A JEJ VÝZVY. Článok prevzatý zo španielskeho akademického časopisu *La Palabra*, apríl 2012, s. 13 – 17. [online]. [cit. 10. marca 2014]. Dostupné na: <http://www.smn.sk/index.php?cislo=1308&sekcia=clanky&smn=20120109.html>

11 ŠTEFÁK, R.: *Nová evanjelizácia v náuke a v chápaní Jána Pavla II.* s. 94. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: <http://evanjelizacia.sk/wp-content/uploads/2013/03/Nova-evanjelizacia.pdf>

12 ŠTEFÁK, R.: *Nová evanjelizácia v náuke a v chápaní Jána Pavla II.* s. 113. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: <http://evanjelizacia.sk/wp-content/uploads/2013/03/Nova-evanjelizacia.pdf>

*Táto úloha čaká dnes na Cirkev najmä v dávno evanjelizovaných oblastiach. Je to úloha, ktorá priamo súvisí so spôsobom nadväzovania jej vzťahov navonok, avšak predovšetkým predpokladá jej neustále obnovenie sa vnútri.*¹³

Dominique Rey, v tejto súvislosti hovorí o tzv. 'dvojitej výzve' ako o dôvode novej evanjelizácie. 'Vonkajšia' výzva spočíva v naliehavej potrebe nanovo hlásať vieru v kontexte sekularizmu, relativizmu a v situácii, keď sa stráca kresťanská pamäť ľudstva. Nová evanjelizácia vyžaduje aj pastoračné obrátenie vo vnútri Cirkvi prostredníctvom nutných pastoračných zmien.¹⁴ 'Vnúťorná' výzva je preto požiadavkou, aby Cirkev neprestajne hľadala svoju misiónarsku identitu a štruktúru.

Misijná činnosť Cirkvi sa má, podľa Jána Pavla II., prakticky realizovať v rôznych globálnych, ale konkrétnych oblastiach života, akými sú napríklad: boj za mier, rozvoj a oslobodenie národov, ľudské práva (najmä práva menších), pozdvihnutie dôstojnosti ženy a dieťaťa, ochrana prírody, vedecký výskum, medzinárodné vzťahy, ktoré umožňujú dialóg a vedú k novým projektom v prospech života. Tieto a mnohé iné oblasti života sú tzv. 'výzvami novej evanjelizácie' a je potrebné objasňovať ich vo svetle evanjelia.

'Synodus episcoporum bulletin' – výstupný dokument z 13. riadneho plenárneho zhromaždenia Biskupskej synody o novej evanjelizácii na odovzdávanie kresťanskej viery, sa venuje následným výzvam novej evanjelizácie v súčasnej dobe: priame prenasledovanie Cirkvi, rozšírená ľahostajnosť Cirkvi, zasahovanie do činnosti Cirkvi, obmedzovanie alebo jej obťažovanie, osamelosť a strata zmyslu života, individualizmus, násilie a vojny, oblasť ľudských práv, nedostatok náboženskej slobody, intelektuálne výzvy, život v hriechu, prostriedky spoločenskej komunikácie, elektronická komunikácia, nespravodlivosť, chudoba a sociálne vylúčenie, umenie, imigranti, chorí ľudia, výchova a vzdelávanie, katechézy dospelých, mestské spoločenstvá s absenciou Boha, ochrana stvorenia a prírody, obrátenie a potreba obnovenia svätosti.¹⁵

V nadväznosti na výzvy novej evanjelizácie nemožno taktiež nespomenúť spojitosť (novej) evanjelizácie a inkulturácie.¹⁶ Ján Pavol II. vo svojich úvahách kládol veľký dôraz na tému

13 ŠTEFANEK, J.: *Inkultúrácia ako základný predpoklad rastu osobností novej evanjelizácie*. In Zborník z vedeckej konferencie *Univerzita miesto hľadania vzorov a kreovania osobnosti*. (Eds.): HORN, F. – GALIS, T. – ŠTEFANEK, J. – SEDLÁČEK, J.: s. 132. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: http://www.vedeckakonferencia.sk/uploads/4/3/2/7/4327604/zbornik_univerzita.pdf

14 DEFINÍCIA NOVEJ EVANJELIZÁCIE A JEJ VÝZVY. Článok prevzatý zo španielskeho časopisu *La Palabra*. apríl 2012, s. 13 – 17. [online]. [cit. 10. marca 2014]. Dostupné na: <http://www.smn.sk/index.php?cislo=1308&sekcia=clanky&smn=20120109.html>

15 SYNODUS EPISCOPORUM BULLETIN. 13. RIADNE PLENÁRNE ZHROMAŽDENIE BISKUPSKEJ SYNODY 7. – 28. OKTÓBRA 2012. NOVÁ EVANJELIZÁCIA NA ODOVZDÁVANIE KRESŤANSKEJ VIERY. [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.kbs.sk/pdf/SYNODY/2013SYNNEPropozicie.pdf>

16 Podľa jezuitskeho misiológa Petra Schinellera SJ, možno inkultúráciu definovať ako: „vtelenie kresťanského života a kresťanského poslania do partikulárneho kultúrneho prostredia takým spôsobom, že celý ten proces nielen že nachádza vyjadrovacie prostriedky v prvkoch pochádzajúcich z domácej kultúry, ale že sa postupne stane aj princípom, ktorý bude túto kultúru animovať, viesť, a zjednocovať, a tak ju pomaly transformovať a pretvárať v zmysle „nového stvorenia“ (ŠTEFANEK, J.: *Inkultúrácia ako základný predpoklad rastu osobností novej evanjelizácie*. In Zborník z vedeckej konferencie *Univerzita miesto hľadania vzorov a kreovania osobnosti*. (Eds.): HORN, F. – GALIS, T. – ŠTEFANEK, J. – SEDLÁČEK, J.: s. 133. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: http://www.vedeckakonferencia.sk/uploads/4/3/2/7/4327604/zbornik_univerzita.pdf)

kultúry a jej pozdvihnutia a oslobodenia práve prostredníctvom evanjelizácie. Každá kultúra je v jeho chápaní výsledkom života a činnosti určitej skupiny ľudí.¹⁷

*Osoby, ktoré patria k tejto skupine, sú vo veľkej miere formované kultúrou, v ktorej žijú. Ako sa menia spoločnosti aj osoby, tak sa mení aj kultúra. Ako sa premieňa kultúra, tak jej pôsobením sa mení aj spoločnosť aj osoby.*¹⁸

Je preto nevyhnutné nanovo evanjelizovať aj kultúru, z ktorej vplyvom globalizácie v súčasnosti vyplýva mnoho výziev pre novú evanjelizáciu.¹⁹

Aj samotný fenomén novej evanjelizácie je však nesporne výzvou. Možnosťami praktickej realizácie novej evanjelizácie sa zaoberal aj emeritný pápež Benedikt XVI., zriadením *‘Pápežskej rady na podporu novej evanjelizácie’*, ktorej predsedom sa stal austrálsky arcibiskup Rino Fisichela.²⁰ Ten vníma naliehavosť novej evanjelizácie, ktorú označil za veľkú výzvu pre samotnú Cirkev v tom, „aby Cirkev nanovo, akoby na potvrdenie, prijala prítomnosť vzkrieseného Krista, ktorý ju vedie dejinami.“²¹

Kedže nová evanjelizácia je charakteristickou činnosťou súčasnej Cirkvi bolo nevyhnutné, aby sa ňou biskupi začali zaoberať oveľa systematickejšie a komplexnejšie ako doteraz, s cieľom získať konkrétnejšie výstupy pre prax.

Synoda o novej evanjelizácii a apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium*

Emeritný pápež Benedikt XVI. ešte počas svojho pontifikátu zvolal 13. riadne plenárne zhromaždenie Biskupskej synody - *‘Synody o novej evanjelizácii na odovzdávanie kresťanskej viery’*, ktorá sa konala 7. – 28. októbra 2012 v Ríme na tému „*Nová evanjelizácia na odovzdávanie kresťanskej viery*“.²² Výstupy zo synody boli spracované do neoficiálnej pracovnej verzie a publikované v Bulletin Tlačovej kancelárie Svätej stolice s názvom *‘Synodus Episcoporum Bulletin’*. Táto správa má 58 bodov rozdelených do 6 hlavných častí: *‘Úvod, 1.*

17 ŠTEFÁK, R.: *Nová evanjelizácia v náuke a v chápaní Jána Pavla II.* s. 152. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: <http://evanjelizacia.sk/wp-content/uploads/2013/03/Nova-evanjelizacia.pdf>

18 ŠTEFÁK, R.: *Nová evanjelizácia v náuke a v chápaní Jána Pavla II.* s. 152. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: <http://evanjelizacia.sk/wp-content/uploads/2013/03/Nova-evanjelizacia.pdf>

19 PAVOL VI.: *Apoštolská exhortácia Evangelii nuntiandi.* bod 17-20.

20 Fisichela sa zamerával najmä na otázku nových evanjelizátorov. Za prvého evanjelizátora považuje biskupa, ktorý má byť živý a odvážny ohlasovateľ Krista a taktiež laikov, ktorých úlohu v Cirkvi vníma ako jedinečnú vďaka sviatostnému životu a účasti na liturgii. - (TK KBS), 2012: *Arcibiskup Rino Fisichela v Austrálii: „Nová evanjelizácia je výzvou.“* [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20120809030>

21 TK KBS, 2012: *Arcibiskup Rino Fisichela v Austrálii: „Nová evanjelizácia je výzvou.“* [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20120809030>

22 TK KBS, 2012: *Vo Vatikáne sa konala 13. biskupská synoda o novej evanjelizácii.* [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20121007009>

Medzi elementmi nová evanjelizácia a odovzdávanie kresťanskej viery existuje podľa súčasného pápeža Františka dôležitá súvislosť, ktorú vyjadril na 13. riadnom zasadnutí Rady generálneho sekretariátu Biskupskej synody vo Vatikáne v júni 2013, ktoré sa zaoberalo témou *‘Novej evanjelizácie na odovzdávanie kresťanskej viery’*: „Odovzdávanie kresťanskej viery je cieľom novej evanjelizácie a celej evanjelizačnej činnosti Cirkvi, ktorá existuje práve kvôli tomu“. (VATIKÁNSKY ROZHLAS 2013-06-13: *Pápež František na tému novej evanjelizácie pri odovzdávaní viery.* [online]. [cit. 10. marca 2014]. Dostupné na: http://sk.radiovaticana.va/news/2013/06/13/p%C3%A1pe%C5%BE_franti%C5%A1ek_na_t%C3%A9mu_novej_evanjeliz%C3%A1cie_pri_odovzd%C3%A1van%C3%AD_vier/slo-701247)

Povaha novej evanjelizácie, 2. Dnešný kontext cirkevnej služby, 3. Pastoračná odpoveď na podmienky dnešnej doby, 4. Aktéri / Účastníci novej evanjelizácie a Záver.²³

Propozície Biskupskej synody sa stali kľúčovými taktiež pri príprave apoštolskej exhortácie súčasného pápeža Františka s názvom *‘Evangelií gaudium (radosť evanjelia)’*, ktorá vyšla v novembri v roku 2013.²⁴ Pápež František sa v nej viackrát odvoláva na *‘Propozície’* synody z októbra 2012, poukazujúc na to, aký dôležitý referenčný bod predstavoval príspevok synody pre prípravu tejto exhortácie. Text však prekračuje rámec skúsenosti synody. Pápež František to vysvetľuje slovami:

*Nemyslím si ani, že od pápežského učenia by sa mali očakávať definitívne alebo vyčerpávajúce vyjadrenia týkajúce sa všetkých otázok Cirkvi a sveta. Nie je vhodné, aby pápež nahrádzal miestne biskupské spoločenstvá pri rozhodovaní o všetkých problémoch, ktoré sa vyskytujú na ich území. V tomto zmysle som si vedomý potreby smerovania k zdravej „decentralizácii“.*²⁵

V exhortácii pápež predostiera nielen svoje predchádzajúce pastoračné skúsenosti, ale predovšetkým svoju výzvu chopiť sa okamihu milosti, ktorý Cirkev zažíva, a tak sa s vierou, presvedčením a nadšením vydať na novú etapu cesty evanjelizácie. Nadviazaním na učenie *‘Evangelií nuntiandi’* Pavla VI., súčasný pápež kladie opätovne do centra Ježiša Krista, prvého evanjelizátora, ktorý nás dnes všetkých volá, aby sme s ním mali účasť na diele spásy. Nasledujúcich sedem bodov, obsiahnutých v piatich kapitolách exhortácie tvorí základné piliere vízie pápeža Františka o novej evanjelizácii: *‘1. reforma Cirkvi vedúca k misijnej činnosti, 2. pokúšenia pre pastoračných pracovníkov, 3. Cirkev chápaná ako celok Božieho ľudu, ktorý evanjelizuje, 4. homília a jej príprava, 5. sociálne začlenenie chudobných, 6. pokoj a sociálny dialóg, 7. duchovné motivácie pre misijnú aktivitu’*. Zjednocujúce spojivo týchto tém predstavuje milosrdná láska Boha, ktorý vychádza v ústrety každému človeku, aby ukázal, čo je srdcom jeho zjavenia: to, že život každého človeka nadobúda zmysel v stretnutí s Ježišom Kristom a v radosť z delenia sa s touto skúsenosťou lásky s druhými.²⁶

‘Biskupská synoda o novej evanjelizácii na odovzdávanie kresťanskej viery’ a ňou inšpirovaná apoštolská exhortácia *‘Evangelií gaudium’* poukazujú na to, ako sa otázka novej evanjelizácie môže systematicky riešiť s konkrétnymi výstupmi pre každodennú prax práve v tom prostredí, kde človek žije, rozvíja sa a je otvorený k službe tým, ktorí ho potrebujú.

Spôsoby (novej) evanjelizácie

Po priblížení pojmu *‘nová evanjelizácia’* hľadáme odpovede na naliehavú otázku „Ako evanjelizovať?“ To pre nás znamená snažiť sa vždy nanovo analyzovať spôsoby, prostred-

23 SYNODUS EPISCOPORUM BULLETIN. 13. RIADNE PLENÁRNE ZHROMAŽDENIE BISKUPSKEJ SYNODY 7. – 28. OKTÓBRA 2012. NOVÁ EVANJELIZÁCIA NA ODOVZDÁVANIE KREŠŤANSKEJ VIERY. [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.kbs.sk/pdf/SYNODY/2013SYNNEPropozicie.pdf>.

24 FRANTIŠEK: APOŠTOLSKÁ EXHORTÁCIA EVANGELII GAUDIUM. – *Dokumenty pápežov*. Apoštolská exhortácia pápeža Františka *Evangelií gaudium* má päť hlavných kapitol s témami: 1. Misionárska transformácia Cirkvi, 2. Kríza spoločenskej angažovanosti, 3. Ohlasovanie evanjelia, 4. Sociálny rozmer evanjelizácie a 5. Evanjelizácia s Duchom. – (FRANTIŠEK: APOŠTOLSKÁ EXHORTÁCIA EVANGELII GAUDIUM. – *Dokumenty pápežov*).

25 FRANTIŠEK: APOŠTOLSKÁ EXHORTÁCIA EVANGELII GAUDIUM. – *Dokumenty pápežov*.

26 Vatikánsky rozhlas 2013-06-13: Mons. Fisichella: Exhortácia ako začiatok novej etapy evanjelizácie. [online]. [cit. 10. marca 2014]. Dostupné na: http://sk.radiovaticana.va/news/2013/11/26/mons._fisichella:_exhort%C3%A1cia_ako_zac%C4%8Diatok_novej_etapy_evanjeliz%C3%A1cie/slo-750292

níctvom ktorých je možné Evanjelium sprostredkovať zrozumiteľne a zároveň efektívne tak, aby naň reagoval aj človek súčasnosti, ovplyvnený mnohými globálnymi a dynamickými zmenami a bol ochotný zanechať svoj stereotyp. Existuje veľké množstvo ciest, metód, foriem, stratégií, či prístupov slúžiacich k ohlasovaniu evanjelia v praxi. V encyklike *'Redemptoris missio'* pápež Ján Pavol II. uvádza niekoľko spôsobov evanjelizácie, na dôležitosť ktorých poukazuje aj slovenský misiológ Ladislav Bučko vo svojej monografii *'Na ceste k oslobodeniu'*.²⁷ Obaja zmienení autori tieto spôsoby nazývajú *'cestami'* alebo *'formami misijnej činnosti Cirkvi'*. Sú to: misijný spôsob „byť s ľuďmi“, dialóg, evanjelizácia, vytváranie kresťanských spoločenstiev, ekumenické hnutie a diakonia.

- Misijný spôsob „byť s ľuďmi“²⁸

Znamená to žiť s ľuďmi ich každodennú realitu tam, kde je Cirkev málo alebo vôbec nie je prítomná. Tento spôsob používa napríklad fraternita Malých bratov a sestier Charlesa de Foucaulda. Na Slovensku pôsobia, pracujú a žijú Malé sestry s Rómskou menšinou v osadách. Mala som krátku osobnú skúsenosť ako laická misijná dobrovoľníčka (v porovnaní s ostatnými laickými misijnými dobrovoľníkmi som pôsobila skôr v úlohe tzv. misijného pozorovateľa), počas môjho takmer dvojmesačného pobytu (r. 2005) v málo civilizovanej časti severnej Kene, v oblasti Turkana (neďaleko oblasti Rudolfovho jazera), kde sme s priateľkou, taktiež laickou misijnou dobrovoľníčkou, prijali pozvanie od známych misionárov, ktorí v tejto oblasti už niekoľko rokov pôsobili. Títo misionári - katolícki kňazi používali na začiatku svojho misijného pôsobenia misijnú metódu „byť s ľuďmi“,²⁹ neskôr použili inkulturačný model, ktorý bol v miestnych podmienkach naozaj efektívny (napr. zostavili teoretickú koncepciu miestneho jazyka a v spolupráci s inými cirkvami napísali Bibliu v miestnom jazyku). Misionári žili misijnú situáciu *'ad gentes'* medzi miestnymi ľuďmi z primitívnych kmeňov Samburu a Turkana, ktoré aj dnes žijú silnou tradičnou africkou kultúrou.

- Dialóg

Ide tu najmä o dialóg kresťanstva s inými svetovými náboženstvami, ako judaizmus, islam, hinduizmus, budhizmus, nové náboženské hnutia, dialóg so svetom. Môže to byť vo veľkom rozsahu ako medzinárodný dialóg na globálnej úrovni medzi poprednými predstaviteľmi týchto náboženstiev, ale aj na lokálnej úrovni, napríklad v multikultúrnej komunite alebo v škole, ktorú navštevujú deti s rôznym vierovyznaním.

Bolo by veľmi užitočné, keby bol na školách do učebných osnov povinne zaradený napríklad aj vyučovací predmet s názvom *'Multikulturálna výchova'*, na ktorom by si žiaci a študenti mohli okrem iných poznatkov osvojiť aj základy učení svetových náboženstiev s priblížením ich mentality a kultúry. Veľmi účinným prostriedkom evanjelizácie je podľa môjho názoru aj osobné svedectvo života v takejto skupine / komunite a taktiež vplyv praktizovania viery, ktorý významným spôsobom prispieva k zvýšeniu kvality osobného života.

27 Pre podrobnejšie informácie pozri: BUČKO, L.: *Na ceste k oslobodeniu. Základy misiológie*. Nitra: Spoločnosť Božieho slova, 2003. ISBN 80-85223-34-1. 544 s.

28 Misijnú formu „byť s ľuďmi“ ako východiskovú formu misijnej činnosti uviedol Ladislav Bučko, v publikácii *Na ceste k oslobodeniu*, ktorú vydalo vydavateľstvo SVD v Nitre roku 2003.

29 Používanie tejto misijnej metódy znamenalo, že prvé dva roky v danej misijnej oblasti nevytvárali žiadne misijné aktivity okrem toho, že žili s miestnymi ľuďmi v jednoduchých podmienkach, kým si s nimi nevytvorili vzťah. – pozn. autorky.

- Evanjelizácia

Táto metóda má niekoľko špecifických *'sub-metód'*, ktorými sú:

- *svedectvo* (osobné svedectvo so živým Ježišom Kristom): Je najefektívnejšia a pravdepodobne „najrýchlejšia“ evanjelizačná metóda vôbec. Keď počujeme človeka, ktorý s odvahou a plný emócií, radosti a z Ducha Svätého s veľkým nadšením hovorí o tom, čo živý Boh urobil a naďalej koná v jeho živote, ako ho osobnostne kvalitatívne mení, a taktiež aj jeho doterajší život a život jeho blízkych, je to veľmi silný zážitok, ktorý v nás môže začať „lámať ľady“.
- *ohlasovanie* (kerygma - základné pravdy kresťanstva: Boh miluje človeka. Človek je hriešny. Boh mu ponúka spásu skrze svojho Syna Ježiša Krista, ktorý trpel za naše hriechy, zomrel a slávne vstal zmŕtvych.) Toto ohlasovanie sa má uskutočňovať otvorene a odvážne s láskou a úctou voči poslucháčovi. Mala som osobnú skúsenosť s touto evanjelizačnou metódou v uliciach Ríma, hneď potom ako som absolvovala intenzívny 10 dňový evanjelizačný kurz s názvom *'Pavol'* v Ríme (r. 2006), ktorý ponúkala Komunita Jána Krstiteľa. Mnohých okoloidúcich, ktorých sme ako účastníci tohto kurzu zastavili a ohlásili im kerygmu to vyviedlo z ich stereotypu a podnietilo uvažovať nad doterajším životom, iní hneď reagovali odovzdaním svojho života Ježišovi Kristovi.
- *byť novým stvorením v Kristovi – transformácia myslenia i konania človeka*: Táto metóda taktiež patrí k efektívnym spôsobom evanjelizácie. Človek, ktorý je novým stvorením v Kristovi prijal vierou Božiu milosť v Ježiša Krista a podľa toho sa rozhodol aj žiť. Je každodenne postavený pred množstvo individuálnych problémov a situácií, ktoré je potrebné riešiť, pričom musí mať stále na pamäti, že je novým stvorením v Kristovi.³⁰

*Z hľadiska tohto svojho nového statusu, ktorý získal vo viere od Boha prostredníctvom Ducha Svätého, hodnotí všetko s čím sa stretáva a podľa toho i koná. Samotní autori novozmluvných spisov sú príkladom toho, čo znamená žiť v Kristovi ako nové stvorenie. Transformácia, ktorou prešli, nachádza priamu odozvu v ich myslení a konaní, ako to zaznamenali vo svojich spisoch, aby i ostatných vyzvali k tejto radikálnej zmene života.*³¹

Za azda jeden z najvýznamnejších príkladov takéhoto procesu transformácie možno pokladať napríklad apoštola Pavla.³²

- *katechéza*: Táto forma je vhodná pre ľudí, ktorí už majú osobnú skúsenosť s Bohom a potrebujú a chcú prehľbovať svoju vieru.
- *liturgia a sviatosť*: Je to neoceniteľná služba ľuďom patriacim do Cirkvi. Zahŕňa sviatosť ako Eucharistia, svätá spoveď, kňazstvo, manželstvo, pomazanie chorých, birmovanie, krst.

30 ÁBEL, F.: *Misia v cirkvi a vo svete – aktuálna výzva doby*. s. 9. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: http://www.fevth.uniba.sk/fileadmin/user_upload/admin/testimonia_theologica/Krestanska_misia_v_cirkvi_a_vo_svete_aktualna_vyzva_doby.pdf

31 ÁBEL, F.: *Misia v cirkvi a vo svete – aktuálna výzva doby*. s. 9. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: http://www.fevth.uniba.sk/fileadmin/user_upload/admin/testimonia_theologica/Krestanska_misia_v_cirkvi_a_vo_svete_aktualna_vyzva_doby.pdf

32 ÁBEL, F.: *Misia v cirkvi a vo svete – aktuálna výzva doby*. s. 9. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: http://www.fevth.uniba.sk/fileadmin/user_upload/admin/testimonia_theologica/Krestanska_misia_v_cirkvi_a_vo_svete_aktualna_vyzva_doby.pdf

- *osobný kontakt*: Ten je možné aplikovať kedykoľvek a kdekoľvek, s kýmkoľvek, kto je na blízku a k rozhovoru s kým nás volá Duch Svätý. Tento evanjelizačný spôsob je najdostupnejší a najmenej nákladný. Môže sa realizovať aj formou praktickej služby blížnemu.
- *pouličná evanjelizácia*: Tu je možné použiť viacej prístupov a najmä je tu veľmi veľký priestor pre kreativitu – pohyb, divadlo, hudbu, spev a i.

V Bratislave sa už tri roky organizuje netradičný evanjelizačný program s názvom 'ACTIVE GARDEN', ktorý sa od roku 2011 koná štyri dni v mesiaci september v bratislavskom mestskom parku v Medickej záhrade (v roku 2011 bol názov tejto akcie 'Zaži život', v roku 2012 'Nájdí život'). Program zahŕňa mnoho zážitkových aktivít určených pre tzv. single mladých ľudí, rodiny s deťmi a starších ľudí. Tento program ponúka „osvieženie života“ a zároveň je pozvaním otvoriť sa viac Bohu. Tím ľudí z kresťanského Spoločenstva pri Dóme sv. Martina ponúka zdieľanie svojej skúsenosti s Bohom a tiež možnosť prijať modlitbu alebo duchovné poradenstvo.³³ Ja osobne som mala možnosť aktívne sa zapojiť do služby modlitby príhovoru a do pouličnej evanjelizácie v areáli záhrady, ako aj vonku priamo v uliciach Starého mesta v Bratislave.

- *ľudová zbožnosť*: Pri tejto evanjelizačnej metóde sú typickou aktivitou predovšetkým ľudové misie vo farnostiach v mestách a na vidieku, ktoré na Slovensku vykonávajú mnohé rehoľné spoločenstvá; napr. redemptoristi, verbisti, vincentíni, kapucíni a pod.
- *evanjelizácia prostredníctvom komunikačných prostriedkov*: Bučko upozorňuje, že *podľa Pápežskej rady pre spoločenské komunikačné prostriedky je internet dôležitým nástrojom pre evanjelizáciu, novú evanjelizáciu, misijnú činnosť ad gentes, katechézu a niektoré formy duchovného a pastoračného vedenia.*³⁴

V súčasnosti sa evanjelizácia realizuje nielen prostredníctvom kresťanských filmov, kresťansky zameraných TV staníc a rôznych relácií, či rozhlasových staníc, prostredníctvom internetu. Môžeme sem zahrnúť napríklad (web stránky, sociálne siete, bloggy, online rozhovory a pod.) s kresťanským obsahom, ale aj s digitálnym obsahom, ktorý nie je nábožensky zameraný, avšak je pravdivý, povzbudzuje, očisťuje a „dvíha“ dušu človeka.

Problematika novej evanjelizácie a prostriedkov spoločenskej komunikácie bola jednou z dôležitých oblastí, ktoré boli aktívne diskutované na 'Synode o novej evanjelizácii na odovzdávanie kresťanskej viery' v októbri 2012 v Ríme. Vo výstupoch o elektronických prostriedkoch mediálnej komunikácie pri evanjelizácii, ktoré sú spracované v Bulletine Tlačovej kancelárie Svätej stolice je uvedené, že

*vo svete elektronickej komunikácie, je nevyhnutné, aby boli formovaní presvedčení kresťania, ktorí budú pripravení a schopní dôveryhodne odovzdať obsah viery a kresťanskej morálky. Mali by dobre ovládať dnešné komunikačné jazyky a nástroje, ktoré sa používajú v globalizovanom svete.*³⁵

33 SPOLOČENSTVO PRI DÓME SV. MARTINA (MARTINDOM), 2012: ACTIVE GARDEN. ZAŽI ŽIVOT. [online]. [cit. 21. mája 2013]. Dostupné na: http://www.martindom.sk/index.php?id=-1&t_id=5

34 BUČKO, L.: *Na ceste k oslobodeniu. Základy misiológie*. s. 430.

35 SYNODUS EPISCOPORUM BULLETIN. 13. RIADNE PLENÁRNE ZHROMAŽDENIE BISKUPSKEJ SYNODY 7. – 28. OKTÓBRA 2012. NOVÁ EVANJELIZÁCIA NA ODOVZDÁVANIE KRESŤANSKEJ VIERY. [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.kbs.sk/pdf/SYNODY/2013SYNNEPropozicie.pdf>

- *evanjelizácia prostredníctvom umenia*: Sem možno zaradiť akýkoľvek druh umenia, aj alternatívneho (hudba, spev, tanec, maľby, sochy, grafity, literatúra, divadelné predstavenie), ktoré priamo svedčí o Kristovi a jeho láske alebo svojím obsahom, nie primárne kresťanským podnecuje človeka k vnímaniu krásy a transcendentna, k niečomu čo jeho samého presahuje a otvára mu srdce na prijatie Pravdy.
- *malé skupiny*: V súvislosti s daným spôsobom evanjelizácie si dovoľím uviesť aj niekoľko osobných skúseností. Pracovala som ako misijná dobrovoľníčka v Keni v Nairobi so streetboys - chlapcami z ulice a s deťmi z domorodých kmeňov Samburu a Turkana na severe Kene. Počas tohto môjho pôsobenia v animátorskej práci (pomáhala som misionárovi viesť duchovnú obnovu formou krátkych prednášok a cvičení) som mala niekoľko pozitívnych skúseností a ohlasov v malej skupine s maximálnym počtom 15-20 detí. Podobnú avšak dlhodobejšiu skúsenosť (5 ročných) mám z vedenia malého kresťanského spoločenstva detí a mládeže zastrešenou pod organizáciu eRko v meste odkiaľ pochádzam. Maximálny počet detí, s ktorými som pracovala bol do 15 detí. Tento maximálny počet detí považujem za ideálny, pretože je možné zabezpečiť dostatočnú disciplínu v skupine ako aj jej tvorivosť.
- *hnutia*: Ide najmä o evanjelizačné hnutia ako napr. Fokoláre, Neokatechumenátna cesta, Hnutie Svetlo – Život, Komunita Emanuel, Spoločenstvo blahoslavenstiev, Hnutie Archa, Hnutie Viera a Svetlo, Charizmatická obnova v Duchu Svätom, Hnutie kresťanských spoločenstiev detí eRko, Slovenské misijné hnutie³⁶, Cursillo de Cristiandad, Hnutí za lepší svet, Schönstattské hnutí, Komunita Sant Egidio, Koinonia Jána Krstiteľa, Katolícka charizmatická obnova alebo Komunita Chemin Neuf.³⁷
- *evanjelizačné a animátorské kurzy*³⁸: Niektoré komunity realizujú takéto kurzy aj na Slovensku. Napríklad 'Koinonia Jána Krstiteľa' (charizmatická komunita, má zastúpenie na Slovensku, v Čechách, v Taliansku, vo Veľkej Británii, Írsku a inde v Európe) ponúka evanjelizačné kurzy ako 'Filip', 'Pavol' alebo Seminár pre ženy či Seminár o vnútornom uzdravení, ktoré som osobne absolvovala. Animátorské kurzy sú taktiež veľmi obľúbené najmä pre tých, ktorí pracujú alebo majú záujem začať pracovať s deťmi, mládežou, či dospelými ako vedúci malých kresťanských spoločenstiev.
 Veľmi známym a vo svete obľúbeným je 'ALFA KURZ', určený najmä neveriacim alebo hľadajúcim ľuďom a všetkým tým, ktorí sa neuspokojujú so životom aký nám ponúka „svet“, hľadajú zmysel života, chcú si ho prehliť alebo sa jednoducho chcú o kresťanstve dozvedieť viac pravdivých informácií. 'ALFA KURZ' absolvovalo už viac ako 18 milión ľudí v 167 krajinách sveta.³⁹
- *evanjelizačné programy*: (koncerty gospelovej, rockovej a inej kresťanskej hudby, výstavy umeleckých diel s kresťanskými motívmi, verejné modlitby vo forme chvál, evanjelizačné školy a i.) Na Slovensku je v súčasnosti aktívny známy projekt 'GODZONE', ktorý je zameraný najmä na prácu s mládežou a snaží sa svojimi umeleckými a inými populárnymi aktivitami priniesť mladým ľuďom nádej na zmenu, na definitívnu šťastnú budúcnosť v Božom kráľovstve a ohlásiť Krista novým, im atraktívnym spôsobom. Evanjelizátori sa

36 BUČKO, L.: *Na ceste k oslobodeniu. Základy misiológie*. s. 432-441.

37 CHARISMATICKÁ HNUTÍ A KOMUNIT V ČESKÉ REPUBLICE. [online]. [cit. 21. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Charakteristika-hnuti-a-komunit-pusobicich-v-Ceske-republice.html>

38 BUČKO, L.: *Na ceste k oslobodeniu. Základy misiológie*. s. 394-475.

39 ALPHA INTERNATIONAL A ČESKÁ KANCELÁŘ KURZŮ ALFA, 2012: *KURZY ALFA*. [online]. [cit. 22. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.kurzylfa.cz/content/view/alfa>

v rámci projektu 'GODZONE' venujú taktiež prevádzke vlastnej predajne (s evanjelizačným oblečením, literatúrou, CD a pod.), evanjelizačnej škole a iným zaujímavým aktivitám. Víziou projektu je spolu-budovať v našej spoločnosti generáciu mladých ľudí, ktorým ide o Božie kráľovstvo a zažívať zmenu, ktorú táto generácia prinesie. Projekt 'GODZONE' je zastrešený Združením kresťanských spoločenstiev mládeže.⁴⁰

K ďalším spôsobom alebo formám misijnej činnosti Cirkvi môžeme podľa Jána Pavla II. a Bučka, zaradiť:

- Vytváranie kresťanských spoločenstiev

Ide o malé kresťanské spoločenstvá, farnosti, základňové spoločenstvá (pre chudobných a sociálne utlačaných), partikulárne (hlavná úloha laikov a katechetov) a miestne cirkvi (diecéza s biskupom).

- Ekumenické hnutie

Pod týmto pojmom rozumieme všetky úsilia a aktivity, ktoré smerujú k zjednoteniu kresťanov vo svete. V ekumenickom dialógu je významným prínosom teologické učenie o Cirkvi ako o 'koinonii' – spoločenstve. 'Svetová rada cirkví' ako aj 'Druhý vatikánsky koncil' zdôraznili rozmer Cirkvi ako spoločenstva. Zjednotenie nastalo aj v r.1999 v náuke o ospravodlivení človeka medzi Katolíckou cirkvou a Svetovou luteránskou federáciou.⁴¹ Najpôsobivejšou aktivitou, ktorá nemá v histórii Cirkvi precedens, bolo keď sa v jubilejnom roku 2000, na 1.pôstnu nedeľu, pápež Ján Pavol II.v mene celej Katolíckej cirkvi verejne ospravedlnil za chyby a nespravodlivosti, ktorých sa jej členovia dopustili v dejinách jej misijnej činnosti. Osobnú a veľmi pozitívnu skúsenosť s ekumenizmom som získala v dedinke Taizé⁴² na juhu Francúzska, v časti Južné Burgundsko, kde som v júli v roku 2011 strávila 8 dní v modlitbách a meditácii v spoločnosti viac ako dvetisíc ľudí rôzneho veku, etnika, kresťanských denominácií a národnosti. Mala som

40 SLOVÁK, J.: *GODZONE - Generácia, ktorej ide o Božie kráľovstvo: Vízia a ciele*. [online]. [cit. 21. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.godzone.sk/vizia-a-ciele>

Tento kurz trvá 15 týždňov (1x týždenne) a realizuje sa na rôznych miestach na Slovensku, ako aj po celej Českej republike mnohými kresťanskými cirkvami a spoločenstvami. (Iba v Prahe ho ponúkajú rôzne spoločenstvá na 27 miestach). - pozn. autorky.

41 BUČKO, L.: *Na ceste k oslobodeniu. Základy misiológie*. s. 452-453.

Ekumenické hnutie v modernej verzii vzniklo až v 19. storočí. Ekumenické aktivity sa v globálnom spoločenstve začali naplno realizovať až po Druhom vatikánskom koncile (r. 1962 - 1965). Iniciátorom bol pápež Ján XXIII., a výraznou osobnosťou ekumenizmu bol, už vtedy známy pre svoje aktivity, arcibiskup Karol Wojtyła (neskorší pápež Ján Pavol II.). V Cirkvi, počas jej historického vývoja došlo k trom rozkolom – okolo 4. storočia nastalo prvé odcudzenie východnej cirkvi od západnej, v 11.storočí sa definitívne rozdelilo západné (Rím) a východné kresťanstvo (Byzant) a v 16.storočí sa západné kresťanstvo rozdelilo vplyvom reformácie. Ako uvádza aj Bučko, v histórii sa objavilo niekoľko pokusov na zjednotenie kresťanov (II. Lyonský koncil, Florentský koncil a Tridentský koncil).Od druhého vatikánskeho koncilu sa jednota kresťanov nevníma ako návrat nekatolíkov do rímskokatolíckej tradície, ale ako návrat k Ježišovi Kristovi a ku vzájomnému spoločenstvu v Kristovi. - (BUČKO, L.: *Na ceste k oslobodeniu. Základy misiológie*. s. 452 - 453.)

42 V roku 1940 bola bratom Rogerom v Južnom Burgundsko (južné Francúzsko) založená ekumenická rehoľná komunita - Komunita v Taizé, ktorá nesie názov odvodený od mena dedinky. Dnes tvorí komunitu v Taizé viac ako 100 bratov. Pochádzajú tak z katolíckej ako aj z rôznych protestantských cirkví, z približne z 30 národov. Už svojou jednoduchou existenciou je komunita „podobenstvom spoločenstva“, ktoré chce svojím životom byť znakom zmierenia medzi rozdelenými kresťanmi a národmi. Niektorí bratia žijú na miestach poznačených biedou, aby tam boli svedkami pokoja a súčasne boli blízko tým, ktorí trpia. Dnes žijú malé skupinky bratov v Ázii, Afrike a Južnej Amerike.

Pre podrobnejšie informácie pozri: *O TAIZÉ. PODOBENSTVO SPOLOČENSTVA*. [online]. [cit. 10. marca 2014]. Dostupné na: http://www.taize.fr/sk_article6590.html

možnosť viesť ako animátorka jednu skupinu asi 10 mladých ľudí a konfrontovať sa s vlastnou túžbou po jednote kresťanov ako aj s ťažkosťami, ktoré budovanie jednoty prináša. Bola to silná a nesmierne obohacujúca skúsenosť prekonávania nielen hraníc vnútorných (osobnostných), ale aj vonkajších - medzi kultúrami, cirkvami a duchovnými skúsenosťami iných ľudí.

- Diakonia a celostné oslobodenie človeka

Pri tejto misijnej metóde ide najmä o vnútorné uzdravenia, exorcizmus, charitatívnu službu sociálne odkázaným ľuďom, výchovnú, vzdelávaciu a zdravotnú službu, sociálne učenie Cirkvi a Eucharistiu).⁴³

Spôsobov ako evanjelizovať a akými formami a metódami nanovo „roznieť“ túžbu kresťanov po hlbšom poznaní Krista, po zmiernení, obnovení alebo vybudovaní vzťahu s Bohom existuje omnoho viac, ako uvádza daný článok. Závisí to od rozličných faktorov vychádzajúcich z kultúry a histórie tej ktorej skupiny ľudí, ich mentality, vzdelanostnej a psycho-sociálnej úrovne ako aj predchádzajúcich skúseností s misionármi.

Záver

Evanjelizácia a fenomén novej evanjelizácie v súčasnosti predstavujú veľkú výzvu a sú širokým poľom pôsobnosti pre všetkých kresťanov. Dávajú možnosť nielen zostať otvorenými a solidárnymi s bratmi vo viere, ale aj s ľuďmi iného alebo žiadneho vierovyznania. Ohlasovanie nádeje na večný život - vzťah so živým a milujúcim Bohom Otcom a radostnej správy o spáse skrze Syna Ježiša Krista, je primárnou povinnosťou každého kresťana, ako aj úlohou a vlastnou podstatou celej Cirkvi. Cirkev, ktorá si túto povinnosť neplní, prestáva byť cirkvou. Nové misijné situácie si vyžadujú objavovanie nových účinejších misijných metód a foriem a ich správne používanie. Za dôležité dokumenty, ktoré súčasnému človeku môžu ponúknuť konkrétne odporúčania o podstate, potrebe a spôsobe evanjelizácie a novej evanjelizácie, považujem encykliku pápeža Jána Pavla II. *'Redemptoris missio'*, *'Synodus episcoporum bulletin'* – výstupný dokument z 13. riadneho plenárneho zhromaždenia Biskupskej synody o novej evanjelizácii na odovzdávanie kresťanskej viery a ňou inšpirovanú apoštolskú exhortáciu súčasného pápeža Františka *'Evangelii gaudium'*. Odporúčania obsiahnuté v týchto dokumentoch je možné považovať za akúsi smernicu v oblasti novej evanjelizácie s reálnou použiteľnosťou v praxi.

Pokračovanie v nasledujúcom vydaní *Acta Missiologica* – 2/2014.

Mgr. Jaroslava Poloňová, PhD., pôsobí ako odborná asistentka na Katedre misiologie Inštitútu misijnej práce a tropického zdravotníctva Jána Pavla II., VŠ ZaSP sv. Alžbety. Šesť rokov prednášala viacero predmetov z oblasti sociálnej aj misijnej práce. Vo svojej odbornej praxi sa zameriava na misiologickú problematiku novej evanjelizácie. Má niekoľkoročné praktické skúsenosti s misijnou, sociálnou a charitatívnou prácou s ľuďmi žijúcimi v sociálnej exklúzii na Slovensku, v Taliansku ako aj v Keni a v Južnom Sudáne. V súčasnosti sa venuje praktickej pomoci ľuďom bez domova v rámci projektov VŠ ZaSP sv. Alžbety v Bratislave: Ošetrovňa sv. Alžbety v Bratislave a Útulok pre rodiny v Cíferi.

Kontakt: mail: j.polonova@gmail.com

43 BUČKO, L.: *Na ceste k oslobodeniu. Základy misiologie*. s. 432-441.

Použitá literatúra:

- 1.** ÁBEL, F.: *Misia v cirkvi a vo svete – aktuálna výzva doby*. s. 9. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: http://www.fevth.uniba.sk/fileadmin/user_upload/admin/testimonia_theologica/Krestanska_misia_v_cirkvi_a_vo_sвете_aktualna_vyzva_doby.pdf **2.** ALPHA INTERNATIONAL A ČESKÁ KANCELÁŘ KURZY ALFA, 2012: KURZY ALFA. [online]. [cit. 22. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.kurzylfa.cz/content/view/alfa> **3.** BUČKO, L.: *Na ceste k oslobodeniu. Základy misiológie*. Nitra: Spoločnosť Božieho slova, 2003. ISBN 80-85223-34-1. 544 s. **4.** DEFINÍCIA NOVEJ EVANJELIZÁCIE A JEJ VÝZVY. Článok prevzatý zo španielskeho akademického časopisu *La Palabra*, apríl 2012, s. 13 – 17. [online]. [cit. 10. marca 2014]. Dostupné na: <http://www.smn.sk/index.php?cislo=1308&sekcia=clanky&smn=20120109.html> **5.** FRANTIŠEK: APOŠTOLSKÁ EXHORTÁCIA EVANGELII GAUDIUM. [online]. [cit. 10. marca 2014]. Dostupné na: <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/apostolska-exhortacia-evangelii-gaudium> **6.** CHARISMATICKÁ HNUTÍ A KOMUNIT V ČESKÉ REPUBLICE. [online]. [cit. 21. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Charakteristika-hnuti-a-komunit-pusobicich-v-Ceske-republice.html> **7.** JÁN PAVOL II.: *Encyklika Redemptoris missio* (7. Decembra 1990), 30: AAS 83 (1991). s. 276. In: *Lineamenta. 13. riadne valné zhromaždenie Biskupskej synody: Nová evanjelizácia na odovzdávanie kresťanskej viery, bod 5 „Nová evanjelizácia“ – význam definície*. [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/nova-evanjelizacia-na-odovzdavanie-krestanskej-viery-lineamenta> **8.** JÁN PAVOL II.: *Homília počas svätej omše vo Svätyni Svätého kríža v Mogile* (9. júna 1979), 1: AAS 71 (1979), s. 865. In *Lineamenta. 13. riadne valné zhromaždenie Biskupskej synody: Nová evanjelizácia na odovzdávanie kresťanskej viery, bod 5 „Nová evanjelizácia“ – význam definície*. [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/nova-evanjelizacia-na-odovzdavanie-krestanskej-viery-lineamenta> **9.** JÁN PAVOL II.: *Prihovor na 19. Zhromaždení CELAM* (Port au Prince, 9. marca 1983), 3: AAS 75 (1983), s. 778. In: *Lineamenta. 13. riadne valné zhromaždenie Biskupskej synody: Nová evanjelizácia na odovzdávanie kresťanskej viery, bod 5 „Nová evanjelizácia“ – význam definície*. [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/nova-evanjelizacia-na-odovzdavanie-krestanskej-viery-lineamenta> **10.** JÁN PAVOL II.: *Apoštolská exhortácia Christifideles laici* (30. decembra 1988), 35: AAS 81 (1989), s. 458. Slov. preklad. Bratislava: Lúč, 1990. **11.** JÁN PAVOL II.: *Encyklika Redemptoris missio o tvare jplatnosti misijného povolania*. Preklad: Pápežské misijné dielana Slovesnu, 1994. bod 52 [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/redemptoris-missio> **12.** O TAIZÉ. PODOBENSTVO SPOLOČENSTVA. [online]. [cit. 10. marca 2014]. Dostupné na: http://www.taize.fr/sk_article6590.html **13.** PAVOL VI.: *Apoštolská exhortácia Evangelii nuntiandi o ohlasovaní evanjelia v dnešnom svete*. Tretie vydanie. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1999. bod 17-20. **14.** SLOVÁK, J.: *GODZONE. Generácia, ktorej ide o Božie kráľovstvo: Vízia a cieľ*. [online]. [cit. 21. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.godzone.sk/vizia-a-ciele> **15.** SYNODUS EPISCOPORUM BULLETIN. 13. RIADNE PLENÁRNE ZHROMAŽDENIE BISKUPSKEJ SYNODY 7. – 28. OKTÓBRA 2012. NOVÁ EVANJELIZÁCIA NA ODOVZDÁVANIE KRESŤANSKEJ VIERY. [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.kbs.sk/pdf/SYNODY/2013SYNNNEPropozicie.pdf> **16.** SPOLOČENSTVO PRI DÓME SV. MARTINA (MARTINDOM), 2012: ACTIVE GARDEN. ZAŽI ŽIVOT. [online]. [cit. 21. mája 2013]. Dostupné na: http://www.martindom.sk/index.php?id=1&t_id=5 **17.** ŠTEFÁK, R.: *Nová evanjelizácia v náuke a v chápaní Jána Pavla II.* [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: <http://evanjelizacia.sk/wp-content/uploads/2013/03/Nova-evanjelizacia.pdf> **18.** ŠTEFANEC, J.: *Inkultúrá ako základný predpoklad rastu osobnosti novej evanjelizácie*. In Zborník z vedeckej konferencie Univerzita miesto hľadania vzorov a kreovania osobnosti. (Eds.): HORN, F. – GALIS, T. – ŠTEFANEC, J. – SEDLÁČEK, J. [online]. [cit. 15. októbra 2013]. Dostupné na: http://www.vedeckakonferencia.sk/uploads/4/3/2/7/4327604/zbornik_univerzita.pdf **19.** TLAČOVÁ KANCELÁRIA KONFERENCIE BISKUPOV SLOVENSKA (TK KBS), 2012: *Arcibiskup Rino Fisichela v Austrálii: „Nová evanjelizácia je výzvou.“* [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20120809030> **20.** TLAČOVÁ KANCELÁRIA KONFERENCIE BISKUPOV SLOVENSKA (TK KBS), 2012: *Vo Vatikáne sa konala 13. biskupská synoda o novej evanjelizácii*. [online]. [cit. 20. mája 2013]. Dostupné na: <http://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20121007009> **21.** Vatikánsky rozhlas 2013-06-13: *Pápež František na tému novej evanjelizácie pri odovzdávaní viery*. [online]. [cit. 10. marca 2014]. Dostupné na: http://sk.radiovaticana.va/news/2013/06/13/p%C3%A1pe%C5%BE_franti%C5%A1ek_na_t%C3%A9mu_novej_evanjeliz%C3%A1cie_pri_odovzd%C3%A1van%C3%AD_vierey/slo-701247.

MISIA GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI VO VÝCHODNEJ UKRAJINE

THE MISSION OF THE GREEK-CATHOLIC CHURCH IN EASTERN UKRAINE

Ladislav Bučko

Článok v stručnosti približuje misijnú činnosť Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi v juhovýchodnej časti Ukrajiny. Podkladom pre vznik daného článku bol autorov pobyt vo východnej Ukrajine v roku 2013 a stretnutia s misionármi a duchovnými predstaviteľmi pôsobiacimi v tejto oblasti. Odvtedy Ukrajina prešla revolučnými politickými zmenami, krajine vládne dočasná vláda, polostrov Krym anektovalo Rusko a v mestách východnej Ukrajiny s väčšinovým rusko-hovoriacim obyvateľstvom sa strhávajú nepokoje, ktoré môžu prerásť do vojny medzi Ukrajinou a Ruskom. Tieto politické udalosti posledných mesiacov článok nereflektuje, nakoľko sa udiali až po napísaní článku.

Keď som v 90. rokoch ako laický misijný pracovník na cestách do Rusku prechádzal cez Ukrajinu, mal som vždy cieľ sa cez ňu čo najrýchlejšie dostať, takže si spomínam len na stanice niektorých miest, kde stál rýchlik z Užhorodu do Moskvy. Ukrajinu som vnímal ako nejakú prechodnú zem medzi Ruskom a Strednou Európou a ukrajinský jazyk mi pripadal ako nárečie v západnej časti geografického prostredia ľubozvučnej ruštiny.

Takéto a im podobné spomienky sa mi začali vynárať, keď som dostal na Katedre misiológie VŠ sv. Alžbety na jar 2013 návštevu gréckokatolíckej sestry Kataríny Marty Kozákovej a rímskokatolíckeho kňaza Alexandra Stanika. Oboch spája misijné pôsobenie vo východnej časti Ukrajiny. Sestra Katarína je na Ukrajine už sedem rokov a pôsobí vo viac ako miliónovom meste Doneck ako asistentka vladyku Stepana Meňoka, biskupa Donecko-charkovského exarchátu. Otec Alexander pôsobil päť rokov v meste Melitopol a tri roky v mestečku Artemovsk. V súčasnosti pôsobí ako farár v obci Kalná nad Hronom.

S otcom Alexandrom sme sa rozhodli podniknúť v júli 2013 cestu na Ukrajinu, navštíviť vladyku Stepana v Donecku a spoznať misijnú činnosť Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi vo východnej Ukrajine. Špecifickým cieľom cesty bolo nájsť vhodný misijný projekt v spolupráci Katedry misiológie VŠ sv. Alžbety a Donecko-charkovského exarchátu. S vladykom Stepanom sme sa prvýkrát stretli vo Ľvove, keď nás vytrvalo čakal až do jednej hodiny po polnoci, aby nás ubytoval v seminári bratov redemptoristov. Cestovali sme autom cez Poľsko a ukrajinské mesto Sambir, v okolí ktorého sme prekonávali niekoľko desiatok kilometrov rozbitých ciest asi tri hodiny, navyše sme zabľúdili a preto sme sa s príchodom do Ľvova zdržali. V tom čase sa vladyka zdržiaval vo Ľvove, pretože sa tam konala veľká gréckokatolícka mariánska púť. Do Donecka sme sa napokon dostali letecky cez Kyjev.

Prvá naša zastávka bola dedina Mnogopolie, asi 50 km od Donecka, kde žije svoj mníšsky život sestra Teodócia z rehole studitiek, mladá veselá žena. V dedinke má malý domček – celu a väčší, no skromný dom pre hostí. K domu patrí záhrada s ovocnými stromami a kus poľa. Žije veľmi jednoduchým životom, všetko okolo domu si robí sama. De-

dinčania jej prinášajú čerstvé mlieko, vajcia a med. Všade je čisto a poriadok. Umýva sa v lavóre a „sprchuje“ vodou z hrnčeka. V domoch je zavedená elektrina, ktorá však často vypadáva. Ukázala nám aj čistý a pohodlný „eurotoalet“, ako sama s úsmevom pomenovala svoju latrínu. Princíp spočíva v tom, že sa sedí na svojpomocne vyrobenej mise, ktorá sa zalieva vedrom vody. Na pozemku je nová studňa, na zriadenie ktorej financie pomohla najst' sestra Katarína u darcov na Slovensku. V tomto mníšskom areáli sa organizujú letné tábory pre deti a mládež z Donecka a okolia. Sestra Teodócia sa im venuje, vedie ich k modlitbe a skromnému životu, pracuje s nimi v záhrade, učí ich výtvarné a modelárske práce a hrať na hudobných nástrojoch. Sama je umelecky nadaná a o svoje nadanie sa delí s tými, ktorí ju navštevujú. Patria medzi nich ľudia z blízkeho i ďalekého okolia, ktorí chcú duchovne aj ľudsky pookriať a oddýchnuť si od sveta. Medzi jej hostí patria nielen jednoduchí ľudia, ale aj umelci, vedci, spisovatelia. Svojím príkladom vedie ľudí k „ekologickému“ životu, čistote ducha i tela.

Druhá naša zastávka bola farnosť sv. Mikuláša v Donecku. Privítal nás na prvý pohľad chmúrny a prísny „báťuška“ – gréckokatolícky kňaz otec Michail. Má približne 35 rokov a tri deti. Prišiel sem zo západnej Ukrajiny na misiú. Každodennú liturgiu slúži v dočasnej cirkvi, ktorou je plechová garáž s krížom. Za ňou stavia murovaný chrám sv. Mikuláša, ktorý by mal byť do zimy dokončený. Pozemok na chrám sa mu podarilo získať od mesta neuveriteľným spôsobom. Starosta mestskej časti mu nechcel prideliť pozemok, keďže gréckokatolíci sú vo východnej Ukrajine vysúvaní na okraj pod vplyvom nátlaku Ruskej pravoslávnej cirkvi. Starostova mama si uctievala sv. Mikuláša a doma mala jeho ikonu, ktorú si pamätal z detstva. V čase, keď sa zaoberal otázkou pridelenia pozemku farnosti, sa mu prísnil bradatý stavec v rúchu biskupa a s mitrou na hlave. Ráno si zavolať otca Michaila a povedal mu: „Dávam vám pozemok, lebo sa mi prísnil ten, čo je na ikone v cirkvi a ktorého si uctievala moja mama.“ Z otca Michaila sa vykľul radostný, vládny a múdry chlap, ktorý do svojej farnosti pritiahol aj mládež z okolia. Jedna z jeho farníčok Dáša študuje matematiku na miestnej univerzite. Je sirota a býva neďaleko kostola v malom drevenom dome u starých rodičov. Pomáha pri farnosti a rada by sa venovala animácii mládeže.

V Donecku, lepšie povedané v jeho severnej časti, ktorá sa nazýva Michailovka s niekoľko stotisíc obyvateľmi, je ďalší otec Michail, ani nie tridsaťročný gréckokatolícky kňaz. Prišiel sem taktiež zo západnej Ukrajiny so svojou rodinou a slúži liturgiu v jednej z kancelárií administratívneho biznis centra, ktorú prerobil na akúsi dočasnú kaplnku. Jeden z jeho farníkov je podnikateľom a poskytol svoju kanceláriu v spomínanom centre gréckokatolíckej farnosti na liturgické a pastoračné účely. Nájom naďalej platí z vlastných prostriedkov. Otec Michail natešene dodáva, že je to na Ukrajine asi jediná cirkov, ktorá sa nachádza priamo v biznis centre.

Nasledujúce kroky nás zaviedli do Charity ukrajinskej gréckokatolíckej Cirkvi. Charita sídli v pivnici obytného domu v centre Donecka. Prenajaté priestory sú krásne zrekonštruované. Nachádza sa tu kancelária, ktorú využívajú zamestnanci charity, všetko mladí ľudia vo veku medzi 25 a 35 rokov, energická riaditeľka Sveťa, študentka záchranárstva, ďalej tu pracuje psychológ, pedagóg a sociálni pracovníci. Majú tu tiež miestnosť na prácu s deťmi ulíc, ktoré sa ocitli na ulici ako sirotky, alebo utiekli z detských domovov, či z rodín, kde boli týrané. Pracovníci charity tu poskytujú aj krízové poradenstvo dysfunkčným rodinám, alebo tým, čo sa ocitli v sociálnej núdzi. Priestory ďalej slúžia ako nízkoprahové centrum pre narkomanov a ľudí bez domova, aby sa tu mohli osprchovať, porozprávať

a pokúsiť sa o riešenie svojej situácie spolu s odborníkmi charity. Ďalšou aktivitou charity v Donecku je uskutočňovanie preventívnych programov pre deti a mládež na školách. V tejto činnosti sú mimoriadne aktívni a poznajú ich takmer v celej doneckej oblasti.

Naša cesta ďalej viedla niekoľko sto kilometrov na západ od Donecka do mesta Melitopol' v záporožskej oblasti, kde vyše dvoch rokov pôsobí slovenský misionár Peter Krenický. Bol známy svojou intenzívnou misijnou činnosťou na Zakarpatsku, kde založil mnoho gréckokatolíckych farností a postavil viac ako dvadsať kostolov. Na juhovýchodnú Ukrajinu prišiel evanjelizovať a pomáhať rozvíjať gréckokatolícku cirkev. Hlavný stan si rozložil v meste Melitopol', vstupnou bránou na Krym. Kúpil tu tri rozpadávajúce sa domy s veľkou záhradou, ktoré sú situované vedľa seba. Jeden z nich prestaval na kostolík, v druhom je kuchyňa, kancelária a sanitárne priestory. V ďalšom sú izby na ubytovanie. Celý tento komplex v strede mesta tvorí akési misijno-pastoračné centrum, ktoré patrí farnosti. Na liturgiu, ktorú otec Peter slúži každý deň ráno i večer, prichádza okolo dvadsať ľudí, v nedeľu ich je vyše sedemdesiat. V misijnom centre spolu s otcom Petrom žije trvalo asi desať ľudí, čo sem chodia načerpať síl alebo jednoducho preto, že nemajú kam ísť. Žijú tu mladí, čo hľadajú svoje povolanie, študenti, osamotená babička, ktorá s veľkou trpí stratou pamäti, bývalý väzeň s ťažkou kriminálnou minulosťou, ktorý strávil vo väzení dlhé roky, sú tu seminaristi, ktorí sem prichádzajú na prázdniny, alebo chlapci, čo sa chystajú do seminára. Otec Peter ich sprevádza a delí sa s nimi o všetko, no najmä o Božie slovo. Ako sám hovorí, je cholerickej povahy, takže je niekedy prchký, ak sa ne deje niečo podľa jeho predstáv. No aj vtedy si zachováva voči zverencom lásku a rešpektuje ich dôstojnosť. Je im doslova otcom. Niekedy sem prichádzajú mladí aj zo širšieho okolia na festivaly a slávenia sviatkov. Ľudia tu vtedy žijú v stanoch. V neďalekej dedine Orlovo otec Peter postavil drevený kostolík, ktorý vysvätil zakarpatský biskup, vladyka Milan Šášik, pochádzajúci zo Slovenska. Minulý rok v dedine Snegurivka začal opravovať obrovský kostol, zrúcaninu v neogotickom štýle, ktorý zanechali po sebe menoniti, čo sa z Ukrajiny vysťahovali do Kanady za čias Stalina. Získal pre kostol kópiu ikony Panny Márie Snežnej z chrámu Santa Maria Maggiore v Ríme.

Do Charkova nás viedol vladyka Stepan na svojej Kii vyrobenej v Žiline. Po ceste sme sa zastavili v dedine Vilča (Vlčie), kde nás pred rozostavaným pastoračným centrom privítal mladý fešák, ktorý sa predstavil ako otec Sergej. Ukázal nám stavbu s malým chrámom uprostred a pozval nás do svojho domu. Tu nás pohostila Sergejova žena, vyštudovaná katechétka. Obaja pochádzajú zo západnej Ukrajiny, majú štyri deti a na misii vo Vlči sú šesť rokov. Dedina bola vybudovaná pred vyše dvadsiatimi rokmi pre presídencov z Černobylu a okolia po výbuchu atómovej elektrárne. Čo sa týka misie je otec Sergej skeptický. V nedeľu mu chodí do kostola najviac pätnásť ľudí. Cíti sa tu ako vo vyhnanstve. Chýbajú mu animátori mládeže a pastorační pomocníci. Možno by práve toto bolo vhodné miesto na spoluprácu s Katedrou misiológie a jej študentmi. Aby otec Sergej uživil rodinu, popri pastorácii sa venuje aj malému hospodárstvu okolo domu. Chová včely a produkuje znamenitý ekologický med.

V Charkove nás prijal pomocný biskup donecko-charkovského exarchátu vladyka Vasil' Medvid'. Býva v paneláku na kraji mesta v dvojizbovom byte. V susedstve žijú ukrajinské sestričky misionárky, ktoré sa venujú evanjelizácii detí. Dvojmiliónové mesto im poskytuje dostatok príležitostí na prácu. Vo svojom byte zriadili malé pastoračné centrum, kam prichádzajú deti z okolia. Spolu sa modlia, spievajú, hrajú na hudobných nástrojoch, tancujú a chodia na výlety. V Charkove získali gréckokatolíci od mesta veľký pozemok,

kde chcú vybudovať katedrálny chrám a pastoračné centrum. Zatiaľ sú postavené iba základy. V súčasnosti sa na liturgiu schádzajú v provizórnom malom plechovom kostolíku. Na dostavbu katedrály nie sú prostriedky. Vladyka Stepan však nie je sklamaný a s iskrou v očiach hovorí, že zastreší priestory v základoch a budú sa schádzať a slúžiť liturgiu v pivnici ako za čias prenasledovania.

Poslednou našou zastávkou bolo mesto Gorlivka, kde pôsobí otec Jaroslav, ktorý tu postavil nový chrám Premenenia Pána. Jeho žena je výtvarníčka a maľuje (píše) ikony pre tento chrám. Ako všade v gréckokatolíckych farnostiach východnej Ukrajiny, aj tu je potrebné sa intenzívnejšie venovať deťom a mládeži. Otec Jaroslav by preto privítal spoluprácu s misijnými sestričkami alebo laickým misijným spoločenstvom. Mesto Gorlivka je známe aj tým, že tu zahynula časť Slovákov, ktorí boli na konci Druhej svetovej vojny zo Slovenska vysídlení Červenou armádou na práce. Tí, čo prežili, sa tu usadili, alebo sa vrátili domov.

Absolvovali sme však ešte jedno stretnutie. V prímorskom meste Berdjansk sme sa spoznali so slovenským podnikateľom Petrom, ktorý má na Ukrajine firmu na produkciu medu. Kvalitný ukrajinský med vyváža do strednej a západnej Európy. Petrovi sa spochiatku nedarilo a pomýšľal na odchod z Ukrajiny. Vydrl a po rokoch driny v ťažkých podmienkach sa mu začalo dariť a firma konečne prosperuje. Peter zásobuje medom vladyku Stepana, sestru Katarínu i celú biskupskú domácnosť. Podporuje aj niektoré misijné aktivity otca Petra Krenického.

Ukrajina je doslova krajina oplývajúca medom a mliekom. Patrí medzi najväčších producentov a vývozcov medu na svete. Je to krajina žirných polí a priateľských ľudí. Pokiaľ budú obrábať svoje polia, hladu sa báť nemusia. Ich černoziem je taká úrodná, že ju zväčša ani netreba hnojiť. Ľudia však z Ukrajiny utekajú, pretože tu nemajú prácu. Polia skupujú bohatí farmári a priemyselné budovy sa rozpadávajú. Čoho je na východnej Ukrajine nedostatok, a po čom je hlad, je prístup k živému Božiemu slovu. Misionárov je málo a krajina je veľká. Gréckokatolícka cirkev zachytila výzvu a rozvíja tu solídnu misiu. K evanjelizácii tejto časti sveta svojím dielom prispievajú aj slovenskí misionári. V podstate tu ide o prvotnú evanjelizáciu. Je strategické, aby na Ukrajine evanjelium zapustilo hlboké korene. Sú na to predpoklady. Ak by evanjelium na Ukrajine medzi ľuďmi ožilo, zem by sa mohla stať okrem zásobárne zdravého medu a pracovných rúk aj miestom alternatívneho spôsobu života, ktorého stredom je Božie Slovo. A to by bolo požehnaním pre Európu.

Článok bol pripravovaný pre Katolícke noviny, v ktorých bol uverejnený v skrátenej podobe. Acta Missiologica publikuje pôvodnú verziu článku.

Prof. PhDr. Ing Ladislav Bučko, PhD., prednáša Misiológiu. Venuje sa skúmaniu misijných modelov v rozvojových krajinách.

Kontakt: poštová adresa: Inštitút misijnej práce a tropického zdravotníctva Jána Pavla II., P.O.Box 104, 810 00 Bratislava

VYBRANÉ ASPEKTY KREŠŤANSKEJ MISIE V INDII

SELECTED ASPECTS OF THE CHRISTIAN MISSION IN INDIA

Pavol Blaškovič – Mariana Hamarová

Na základe osobných skúseností s misiami v Indii, rozhovorov s misionármi, ako aj konvertitami, a taktiež teoretických poznatkov odbornej literatúry, sme sa rozhodli uviesť niekoľko základných aspektov misií v Indii. Radi by sme priblížili situáciu ľudí na vidieku, ku ktorým misionári prichádzajú, kultúrny, náboženský a sociálny aspekt, s ktorým sa majú misionári možnosť počas svojej práce stretnúť, dôvody, pre ktoré často dochádza k náboženskej konverzii ku kresťanstvu a základné prístupy k misijnej činnosti.

Úvod: Kontext misií na vidieku v Indii

Na úvod pár slov o Indii. India je krajina obrovských rozdielov. Rozdielov medzi dedinou a mestom, medzi chudobnými a bohatými, mužmi a ženami, medzi kresťanmi a nekresťanmi. V Indii je silne zažitý a náboženstvom – hinduizmom – podporovaný kastový systém. Spoločnosť je rozdelená do štyroch základných kást s množstvom podkást a skupinou, ktorá ani je nie považovaná za kastu a je nižšie ako najnižšia kasta, a to nedotknuteľní, teda dalít. Kastový systém vychádza z historického rozdelenia spoločnosti na najvyššiu kastu, brahmanov, ku ktorej patrili kňazi, druhou najvyššou kastou sú kšatrijovia, čo boli panovníci a bojovníci, ďalej vaišiovia, čo boli obchodníci a statkári a poslednou kastou sú šúdrovia, teda robotníci. Časom pribudli už spomínaní dalít.

V dnešnej dobe už jednotlivé kasty neprislúchajú konkrétnym vrstvám, ako v minulosti, no vo vidieckej oblasti (radi by sme zdôraznili vo vidieckej) si vyššie kasty stále držia svoje postavenie, či už ako právnici, lekári, či iní vysoko vzdelaní obyvatelia a nízke kasty, ktoré tvoria viac ako štyri pätiny obyvateľstva, zostávajú stále utláčané. Treba zdôrazniť, že človek sa do kasty rodí, teda nezáleží od vzdelania alebo ekonomického príjmu. Kto sa narodí šúdrom, bude ním po celý život a podľa toho sa na neho bude spoločnosť pozeráť. Svadby sa konajú drvivou väčšinou v rámci kást, výnimočne si môže muž z vyššej kasty vziať ženu z nižšej kasty. Kasta sa pozná už podľa mena, keďže posledná časť mena ukazuje práve na zaradenie do kasty. Tiež sa rozlišujú podľa farby pokožky, keďže ľudia pracujúci na poli sú prirodzene tmavší, a teda príslušníci vyšších kást sa slnka stráňa a používajú veľa bieliacich kozmetických prípravkov, aby boli čo najbelší. Je nešťastím pre Inda z vyššej kasty, ak je príliš tmavý, lebo vyzerá ako príslušník nižšej kasty.

V úvode článku sme kládli dôraz na to, že toto delenie sa v dnešnej dobe týka najmä vidieckej oblasti, pretože aj keď v mestách môžeme stále vnímať akýsi „tieň kastovníctva“, v reálnom živote sa už ľudia na kasty nepozerajú, teda sú si – aspoň ako hovoria – rovnocenní. Zaujímavou skúsenosťou boli rozhovory s mestskými ľuďmi (napríklad z oblasti New Delhi, Mumbai, Bangalore, Kalkata, Chennai a pod.), ktorí netušili, že na vidieku ešte stále existuje kastový systém, že ženy majú ťažkú pozíciu a dokonca, že nedotknuteľní sú napriek Gandhiho pôsobeniu stále súčasťou spoločnosti. Toto poukazuje na mestský život skutočne odtrhnutý od reality väčšinovej Indie. Situácii tiež neprospeje, že mladí ľudia, ktorí opustia svoje rodiny na dedinách a nájdu svoje uplatnenie v meste, sa len málokedy vrátia späť, aby prispeli k zlepšeniu životnej situácie na vidieku. Vidiek teda zostáva nezmenený a súčasne prichádza aj o vzdelaných a iniciatívnych obyvateľov.

Z toho, čo sme doteraz v stručnosti uviedli, je teda zrejme, že je iný život v meste a iný na vidieku. V meste sú si ľudia rovnocennejší a kastový systém ich až tak neovplyvňuje a vo vidieckej oblasti sú ľudia rozdelení podľa kást a ženy majú horšie postavenie ako muži. Samozrejme relevantných aspektov je omnoho viac, ale našou snahou bolo načrtnúť len veľmi stručný obraz o štruktúre spoločnosti. V článku sa budeme podrobnejšie ďalej zaoberať vidiekom, pretože práve tu je sústredená väčšina misií a v porovnaní s mestskou časťou tu žije aj viac chudobných a núdznych ľudí. A teda „ruka spravodlivosti a milosrdenstva“ je v tejto oblasti viac potrebná (vieme však, že toto stanovisko je diskutabilné).

Na vidieku sa teda „miešajú“ príslušníci jednotlivých kást. Aby sme mohli pochopiť ako to vyzerá v praxi, je potrebné si uvedomiť, že príslušníci jednotlivých kást nežijú v rovnakých štvrtiach dediny. Teda aj keď má dedina len niekoľko sto obyvateľov, je rozdelená na štvrte, podľa kást. Zväčša nie je žiaduce, aby obyvatelia z nižších kást prechádzali cez štvrte, kde žijú príslušníci vyšších kást. Pričom nevráživosť medzi prvými dvoma kastami, teda brahmanmi a kšatrijmi sme nepozorovali, horšie je to s poslednými dvoma kastami, nehovoriac o dalitoch, teda nedotknuteľných. Toto rozdelenie prináša so sebou množstvo konfliktov. Napríklad, keď je studňa v štvrti s vyššou kastou, nižšie kasty k nej majú sťažený prístup. Keď sa má dedina spoločne o niečom rozhodnúť, je to takmer nemožné, keďže na spoločné stretnutie s nižšou kastou príslušníci vyššej kasty neprídu. Nehovoriac o tom, že vedenie dediny je samozrejme v rukách príslušníkov vyšších kást, a teda dochádza k určitému typu vykorisťovania v zmysle rozhodnutí v prospech štvrtí, kde žijú vyššie kasty. Napríklad v zavádzaní poplatkov za vyučovanie detí z nižších kást (pri zavádzaní povinnej školskej dochádzky boli prípady, keď brahmani boli proti triedam so zmiešanými kastami a vyžadovali osobitné triedy pre svoje deti), zamedzovanie zdravotnej starostlivosti nižším kastám (môžeme sem zahrnúť odmietnutie liečby, liečbu za protizákonný poplatok, predávanie vakcín určených pre nižšie kasty a pod.), neraz dochádza k zastrášaniam, neadekvátnemu finančnému ohodnoteniu za prácu a podobne. Aby sme situáciu viac priblížili, väčšina pôdy, dolov, či výrobní patrí príslušníkom vyšších kást a pracujú na nich príslušníci nižších kást. Veľké firmy, ako aj bohatí jednotlivci, bez väčšieho odporu môžu rozhodovať o pozemkoch príslušníkov nižších kást. Dôvodom je jednak úroveň vzdelania, ktorá je u príslušníkov nižších kást nízka a tiež náboženské učenie, ktoré je do veľkej miery prispôsobené potrebám bohatých. Týmto sú príslušníci nižších kást paralyzovaní voči akejkoľvek aktivite, vzdoru, alebo boju za svoje práva. Pri tom práve príslušníci vyšších kást sú právnikmi, ktorí by mali bojovať za ich práva, predstaviteľmi štátu, ktorí by mali dohliadať na poriadok a spravodlivosť, či lekármi v nemocniciach. A práve tu nastáva problém, kde väčšinový obyvateľ Indie sa spravodlivosti nedovolá, najmä keď ani nevie, aké má práva, pretože si ich ani sám nedokáže prečítať.

Záverom tejto časti článku by sme radi ešte spomenuli súčasných brahmanov v pravom historickom zmysle, teda kňazov, ktorí stále vykonávajú svoje poslanie a mnohí z nich nevzdelaným príslušníkom nižších kást vkladajú do srdca slová o pokore a poslušnosti. Hinduisti veria v možnosť reinkarnácie a taktiež karmu. A na základe učenia kňazov veria, že zlá karma by sa im vrátila v prípade, že by sa vzopreli svojmu osudu a odmietli by v ponížení a tichosti aj naďalej prijímať vykorisťovanie – zhodou okolností práve vyšších kást, brahmanov, ku ktorým patria aj kňazi. V Indii majú kňazi obrovskú moc, najmä ľudia žijúci na vidieku sú veľmi spirituálni a čo povie kňaz, to počúvajú. A kňazi často tvrdia, že keď si tento (súčasný pozemský) život človek poctivo vytrpí, ako od neho bohovia chcú, tak ten ďalší bude žiť vo väčšom bohatstve, vyššej kaste. Keď sa svojmu osudu naopak vzoprie, bude mu v ďalšom živote rovnako zle, prípadne ešte horšie. Takýmto spôsobom sa bohaté vyššie kasty sa stávajú bohatšími a chudobné nižšie, ešte viac chudobnými. Aj to aj kvôli pokrivenému duchovnému rozmeru.

Motívy vedúce k náboženskej konverzii

Ako sme už spomenuli, v Indii je veľmi silný kastový systém, podporovaný náboženským presvedčením, rozširovaný brahmanmi, teda najvyššou kastou. V tejto časti článku v stručnosti priblížime, čo sa stane, keď hinduista z nižšej kasty konvertuje na kresťanstvo.

Hinduista, ktorý konvertuje na kresťanstvo, v podstate stráca svoje zaradenie do kastového systému. I keď určitý tieň kasty na konvertitovi zostane, minimálne on sám sa cíti oslobodený od zjavného zotročenia kastovým systémom. Rovnocenný sa cíti aj vďaka samotnej kresťanskej komunite, ktorá kastovníctvo neuznáva. Zo spomenutého si teda môžeme aspoň čiastočne predstaviť, aká je to životná revolúcia. Človek, celý život utláčaný pre svoje zaradenie do kastového systému, je zrazu je rovnocenný s ostatnými, či už brahmanmi alebo dalitmi. Chce, aby boli jeho deti vzdelávané rovnako ako deti brahmanov, chce byť ošetrovaný v nemocnici, chce práva, ako majú brahmani. Vo svetle týchto skutočností je pochopiteľné, že mnohých hinduistov, najmä z nízkych kást, láka kresťanstvo ani nie preto, že budú mať možnosť spoznať Krista a jeho poslanstvo, alebo túžia byť kresťanmi z duchovných dôvodov, ale práve z tohto pragmatického dôvodu rovnocennosti. To, že by sa ich kastový systém už vôbec netýkal, pre nich znamená život na úplne inej úrovni. V dôsledku odtrhnutia sa od tohto systému, sa človeku dostáva uvedomenie si svojich práv a sloboda bojovať za ne, vyjadriť sa, pokiaľ vníma nespravodlivosť, ktorá v rámci kastovníctva sa za nespravodlivosť nepovažuje.

V tejto súvislosti je potrebné spomenúť aj duchovný rozmer rovnocennosti, zakotvený v kresťanstve v zmysle hlbokej ľudskej dôstojnosti danej Bohom každému človeku. Hinduistická viera, preniknutá karmou, pokrivená učením brahmanov túžiacich po moci a bohatstve, teda vedúca k tichému a pokornému prijatiu svojho osudu, vedie k determinizmu až pasivite. To samozrejme príslušníkom vyšších kást pre uskutočňovanie ich osobných zámerov vyhovuje. Keď však človek konvertuje na kresťanstvo a nielenže sa navonok vzdialil kastovému systému, ale aj vnútorne sa odvráti od hrozby zlej karmy (pre neposlušných kastovému systému) a vnútorne prežije dôstojnosť, ktorú mu kresťanský Boh ponúka, dochádza k úplnému oslobodeniu sa od vonkajšieho a vnútorného utlačania. Takýto človek je pre vykorisťovateľov z vyšších kást hrozbou.

Všetky skutočnosti, ktoré sme vyššie uviedli, sú potrebné k porozumeniu dvoch myšlienok, na ktoré chceme poukázať pri misiách v Indii. Prvou myšlienkou je, že napriek našej radosti zo šírenia kresťanstva v Indii, nie každý konvertuje ku kresťanstvu z dôvodu poznania Krista. Musíme byť teda pozorní a citliví na dôvody konverzie a poznať ľudí, ktorí k nám ako k misionárom prichádzajú (resp. my prichádzame k nim). Druhou myšlienkou, alebo skôr upozornením, je, že misionári sú neraz vyhánaní príslušníkmi vyšších kást z oblasti svojho pôsobenia pre vážne ohrozenie ich postavenia a zrovnoprávňovania nižších kást s vyššími, resp. kvôli vytrhávaniu ľudí z kastového systému. Tu je zároveň potrebné dodať, že pokiaľ v oblasti nie je záujem o rovnoprávnosť, nežiadaní sú bez rozdielu ako kresťania, tak hinduisti, ktorí bojujú za spravodlivosť.

Ako sme už uviedli, žiaľ nie každý hinduista, čo konvertuje na kresťanstvo, tak koná z dôvodu túžby po živote s Kristom. Jedným z nie duchovných dôvodov a zrejme hlavným z týchto – podľa nás nežiaducich – dôvodov konvertovania na kresťanstvo je pre nižšie kasty vytrhnutie zo zotročujúceho kastového systému, ktorý sme popísali vyššie. V nasledujúcom odseku sa bližšie pozrieme na ostatné neduchovné dôvody konverzie.

Vieme, že aby mala konverzia zmysel, musí byť slobodným rozhodnutím človeka. V Indii, v oblastiach s vyhrotou situáciou medzi hinduistami a kresťanmi, aby misionári predišli obvineniu z násilného alebo nedobrovoľného konvertovania hinduistov, dávajú konvertitom podpísať potvrdenie, že konvertujú na kresťanstvo zo slobodnej vôle. Tu sa by sme sa radi pozastavili nad pojmom slobodná vôľa. Vieme, že v minulosti misionári krstili násilu bez ohľadu na vôľu konvertitov, teda pokresťančovali obyvateľstvo bez toho, aby si pokrstení uvedomovali, čo sa vlastne deje. Vieme, že

toto bola chyba a od Druhého vatikánskeho koncilu sa zastávame slobodného rozhodnutia sa pre Krista. Ani táto situácia však nie je celkom jednoznačná, teda buď sme násilní alebo dávame úplnú slobodu. Opäť je nevyhnutné byť na situáciu citliví.

Napriek tomu, že niektorí misionári na potenciálnych konvertitov nevyvíjajú nátlak, ku kresťanstvu ich motivujú aj inými cestami, ako je prítomnosť živého Boha. A to buď cielene, alebo neuvedomene. V chudobných oblastiach Indie sú známe prípady, kedy kresťanská komunita podporovala chudobných vo svojej komunite podľa príkladu prvotných kresťanov. Išlo o rozdávanie múky, ryže a iných základných potravín, inokedy dávali svojim kresťanom prácu. Pre chudobného hinduistu, ktorý žije vo vyššie spomínaných podmienkach, je opäť viac než lákavé sa stať členom takejto komunity, teda konvertovať na kresťanstvo bez ohľadu na svoju skutočnú vieru. Misionári sú si niekedy vedomí tohto nástroja vo svojich rukách a žiaľ ho aj na prilákanie potenciálnych konvertitov využívajú. Inokedy tento rozmer svojho konania nevidia (alebo nechcú vidieť) a krstia obyvateľov bez ohľadu na ich skutočný motív ku konverzii. V tejto súvislosti by sme chceli upozorniť na skutočnosť, že pokiaľ je niekto chudobný a potrebuje jedlo pre svoju rodinu, deti, jeho konverziu v tomto kontexte je len ťažko možné považovať za slobodné rozhodnutie, i keď sa tak navonok javí. Nehovoríme teda o zjavnom nútení ku konverzii, ani o nepriamom nútení, či cielenej motivácii. Hovoríme o nevedomom podsúvaní dôvodov pre konverziu ku kresťanstvu, ktorých si misionári ani nemusia byť vedomí. Teda je tu opäť potrebné zvoliť citlivý prístup voči komunite, v ktorej misijne pôsobíme a poznať ľudí, ku ktorým sme poslaní.

V tejto súvislosti si dovoľíme uviesť skúsenosti autora G. Shiriho, ktorý vo svojej publikácii s názvom *'Wholeness in Christ'* opisuje hlavné dôvody konverzie hinduistov ku kresťanstvu ešte počas obdobia britskej kolonizácie. Na základe našich osobných skúseností a pozorovaní pri misijnej činnosti môžeme povedať, že sme nespozorovali, že by sa tieto dôvody postupom času až tak zmenili. Autor medzi hlavnými dôvodmi spomína práve životné podmienky, z ktorých chceli byť ľudia oslobodení. Medzi ďalšími dôvodmi je strach z démonov, odpustenie hriechov a dobrý vzor ostatných kresťanov.

Strach z démonov, v spojení s presvedčením hinduistov, že kresťanský Boh je väčší a silnejší, ako démonické sily, viedol ľudí k tomu, že volali kresťanských kňazov k sebe domov, aby sa za nich modlili, najmä v období choroby alebo iných ťažkostí. Niektorí verili, že stačí, aby tieň kresťana padol na ich dom a budú oslobodení od démonických síl. Aj autor tohto článku má skúsenosti, ako ho hinduisti pred ťažkými situáciami žiadali o požehnanie alebo o modlitbu ku kresťanskému Bohu.¹

Ďalšími dôvodmi podľa G. Shiriho bolo napr. dúfanie, že ich kresťanskí misionári ochránia pred majiteľmi pozemkov (verili, že misionári majú bližšie k majiteľom pozemkov, a teda im budú schopní pomôcť k oslobodeniu od daní, nájmu a pod.), pre iných boli príťažlivé misionárske školy, internáty, sirotince alebo práca, ktorú misionári ponúkali.²

Na záver tejto časti článku musíme dodať, že kresťania v Indii skutočne patria k vrstve vzdelanejších, bohatších, s dobrým zázemím, patria k vyšším ekonomickým a sociálnym vrstvám. Či je to práve podporou misionárov, kresťanskej obce, vplyvom dejín alebo kresťanským prístupom k životu, sa môžeme len domnievať. Z pohľadu vidieckeho hinduistu z nízkej kasty je to však stále dôvod, prečo sa dať pokrstiť, bez ohľadu na Krista a jeho posolstvo.

1 Pre doplnenie, práve prítomnosť démonických síl v Indii plnej ezoteriky a mágie na jednej strane a prítomnosť živého Boha, ktorý nám dal moc nad zlým na strane druhej, v autorovi posilnil kresťanskú vieru. – pozn. autorov.

2 SHIRI, G.: *Wholeness in Christ*. s. 182.

Kresťanská misijná činnosť v Indii – odporúčania misionárov

V poslednej časti článku by sme sa pozreli na niekoľko odporúčaní od samotných misionárov, ako pristupovať ku kresťanskej misii v Indii. V prvom rade je dôležité kresťanstvo vsadiť do konkrétneho kultúrneho kontextu. Pre Indov by sa kresťanstvo malo stať viac kontemplatívne, tak ako je kontemplatívna aj celá ich kultúra. Jedným z konkrétnych príkladov je kresťanská joga (človek sa zameria na jeden bod, ako pri joge, s tým rozdielom, že tým jedným bodom sa v tomto prípade stáva práve kresťanský Boh), ktorej priekopníkom je otec Jacob Pareyil.³ Joga je vnímaná ako zručnosť, ktorá umožňuje efektívnu účasť vo všetkých aktivitách. Ďalej môžeme spomenúť kresťanské ášrámy (pôvodne hinduistické kláštory), kde sa dodržiava vnútorný poriadok klasického hinduistického ášrámu, ale s kresťanskou duchovnosťou. Ako príklad neprispôsobenia sa kresťanstva kultúre môžeme uviesť, že v kostoloch počas omše mnohým kresťanom v Indii nevyhovuje kľačanie, keďže je to pre ich kultúru neprirodené. Naopak prispôsobenie môžeme vidieť počas dávania si znaku pokoja, kedy miesto západného podania rúk, zopnú pred sebou ruky podľa indickej tradície a poklonia sa.

Ak by sme mali hovoriť o samotnom pôsobení misionárov, podľa slov miestneho kňaza by sa misie nemali zameriavať len na evanjelizáciu, ale skôr by mali pre ľudí pracovať, aktívne im pomáhať. Pravdou je, že táto informácia pre nás nie je až taká priekopnícka, zaujímavé je však jeho odôvodnenie tejto pomoci:

Človek, ktorý pred sebou stratil svoju hodnotu, dôstojnosť, práve tým, že sa necíti dost' dobrý, schopný postarať sa o čiastočné problémy, môže práve vďaka poskytnutiu spravodlivého riešenia v týchto oblastiach nadobudnúť svoju hodnotu.

Teda práve pomoc, ktorá im je poskytnutá, či už v oblasti zdravotníctva, vzdelávania, spravodlivej odmeny za vykonanú prácu alebo v iných dôležitých oblastiach, im dáva možnosť uvedomiť si svoju dôstojnosť a postaviť ju na úroveň dôstojnosti ostatných.⁴

Podobne reagoval ďalší indický kňaz, ktorý odporúča evanjelizovať v akcii, po malých krokoch. Pomáhať chudobným, aby videli náš záujem, našu lásku, aby sa sami opýtali, kto sme a prečo im pomáhame. Práve praktickou pomocou môžeme vytvoriť priestor na otázky, rozhovor, kedy môžeme odhaliť tajomstvo Božej lásky, ktorá prerastá každého človeka. Zároveň dodáva, že priama evanjelizácia je pre jednoduchých ľudí len ťažko pochopiteľná, potrebujú evanjelizáciu vidieť. Napriek tomu aj samotná evanjelizácia je podľa neho potrebná, čo vyjadruje jednou vetou: „*Keď my im nepovieme, kto iný?*“ Evanjelizácia by sa však nemala týkať vzdialeného Boha, nemali by sme rozprávať v obrazoch, pre človeka len ťažko poňateľných, ale naopak hovoriť o praktických dôsledkoch evanjelia na naše životy.

Tieto výpovede len potvrdzuje publikácia s názvom *'Spirituality of social action'*, kde je misionárom v Indii vytýkané množstvo slov v porovnaní s nedostatočným množstvom činov. Podľa slov otca Borosa misionári v Indii majú strach priznať si tak ťažko zvládnuteľnú, bezútešnú situáciu v Indii. Vytyka misionárom slová o Ježišovej láske, ktoré nie sú podložené dostatočnými činmi. Spomínaný je rozhovor kresťanského misionára S. Jonesa s Gandhim, v ktorom S. Jones prosí Gandhiho o radu ako inkulturalizovať kresťanstvo. Gandhi mu odpovedá, že misionári začali príliš skoro s kázaním. Miesto mnohých slov by mali misionári žiť srdečný, láskavý a súcitný život, ako žil Kristus.⁵

3. Tento téme sa venuje aj jeho publikácia s názvom *'Christian spirituality in yogistic discipline and meditation'*. (St Pauls, 1993. s. 122.) – pozn. autorov.

4. Je však potrebné rozlišovať materiálne dôvody konverzie uvedené v predchádzajúcej časti článku od zamerania sa misionárov na dôstojnosť človeka aj prostredníctvom zabezpečenia základných ľudských potrieb.

5. CARITAS INDIA (Eds): *Spirituality of social action*. s. 3-4.

Musíme si uvedomiť, že v oblastiach, v ktorých pôsobíme, sme v prvom rade svedkami Kristovej lásky. Jeho hodnoty by mali byť v nás zakorenené, aby ich ostatní mohli vidieť, a tak sa im učiť. Práve prostredníctvom seba samých, lásky, ktorou nás miluje Boh a my milujeme ľudí, práve cez túto paralelu hodnôt môžeme ľuďom priblížiť milujúceho Boha. Ako povedala jedna indická rehoľná sestra: „*My sme jediná Biblia, ktorú budú títo ľudia kedy čítať.*“

Tá istá sestra však pokračovala v kritickom duchu.

Žiaľ, keďže kresťania nežijú kresťanské hodnoty, len veľmi ťažko sa dá zmysluplne evanjelizovať, kázať, pretože ľudia počujú slová, no nevedia si ich dať do súvisu s realitou. Evanjelizácia teda ostáva len prázdnyimi slovami a i keď niekto konvertuje, je ešte dlhá cesta k uvedomeniu si vnútorných hodnôt, ktoré v kresťanskej obci nevidí, ako by mali byť. Preto by bola jednoduchšia práca misionárov v Indii, pokiaľ by sme evanjelizovali svoje vlastné krajiny, aby kresťania začali žiť ako skutoční kresťania. Tým pádom by misionári mohli poukázať na vzor v kresťanských krajinách a ich práca by bola založená na uchopiteľnej skutočnosti.

Zjednodušene povedané nám indická rehoľná sestra veľmi slušným spôsobom odporučila, aby sme sa vrátili späť domov a tam sa venovali misijnej činnosti svojej krajiny, svojim ľuďom. Kňazi, rehoľníci a indickí misionári sa ľahšie postarajú o svojich ľudí, keď im budú môcť poukázať na príklad života západných kresťanov. Túto kritiku považujeme za inšpiratívnu a nechávame ju otvorenú. Má viacero aspektov, určite však stojí za zamyslenie.

Záver

V predkladanom článku sme sa snažili čiastočne priblížiť náročnú spoločenskú situáciu na indickom vidieku ako aj najzávažnejšie dôvody, ktoré za daných okolností vedú k náboženskej konverzii. Následne sme vybrali niekoľko dôležitých aspektov kresťanskej misie v tejto oblasti, ktoré je vhodné prakticky aplikovať nielen na misijnú činnosť vo všeobecnosti, ale je zároveň možné ich vnímať aj ako inšpiráciu v misijnej práci či už v začínajúcich alebo v súčasnosti aktívne prebiehajúcich misijných projektoch.

Ing. Mgr. Pavol Blaškovič, pôsobí ako interný doktorand na Katedre misiológie, Inštitútu Jána Pavla II. Misijnej práce a Tropickeho zdravotníctva, VŠ ZaSP sv. Alžbety v Bratislave. Vo svojej odbornej orientácii sa zameriava na skúmanie problematiky spirituality v sociálnej práci a vyučuje seminár z predmetu Misiológia.

Kontakt: mail: blaskovic@vssvalzbety.sk

Mgr. Mariana Hamarová, vo svojej odbornej orientácii sa zameriava na skúmanie problematiky plánovania zameraného na človeka s ľuďmi so zdravotným postihnutím a ich rodinami. Okrem Inštitútu Jána Pavla II. Misijnej práce a Tropickeho zdravotníctva, VŠ ZaSP sv. Alžbety v Bratislave, v súčasnosti taktiež pôsobí aj ako externý dobrovoľný spolupracovník Rady pre poradenstvo v sociálnej práci v Bratislave.

Kontakt: mail: amredakcia@gmail.com

Použitá literatúra:

1. CARITAS INDIA (Eds): *Spirituality of social action*. New Delhi: Caritas India, 2006. 88 s. 2. SHIRI, G.: *Wholeness in Christ*. Mangalore: Karnataka Theological Research Institute, 1985. 385 s.

DOKUMENT 'SPOLOČNE K ŽIVOTU' MÔŽE POMÔČT EURÓPSKYM KREŠŤANOM OBJAVIŤ V IMIGRANTOVEJ TVÁRI TVÁR SAMOTNÉHO KRISTA – ROZHOVOR

THE 'TOGETHER TOWARDS LIFE' DOCUMENT CAN HELP EUROPEAN CHRISTIANS REDISCOVER THE FACE OF CHRIST IN THE FACE OF AN IMMIGRANT – INTERVIEW

Mgr. Pavol Bargár, M.St., Th.D., v rokoch 2010–2013 pôsobil ako bádateľ pre Stredo- a východoeurópske centrum misijných štúdií v Prahe, ktoré reflektuje najnovšie dianie a diskutované témy v oblasti misiológie. Zaujíma sa o interkultúrne vzťahy, kontextuálne teológie, teológiu misie, svetové kresťanstvo a vzťah kresťanstva a kultúry. V súčasnosti pôsobí ako teológ, prekladateľ a vysokoškolský pedagóg – externe prednáša na Evanjelickej teologickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. Je taktiež tajomníkom Stredo- a východoeurópskej asociácie misijných štúdií (CEEAMS). V rokoch 2011–2013 bol predsedom českej Spoločnosti kresťanov a Židov (SKŽ).

Na prelome mesiacov októbra a novembra 2013 sa v Busane v Južnej Kórei uskutočnilo 10. valné zhromaždenie Svetovej rady cirkví (angl. *World Council of Churches*), ktoré okrem iného schvaľovalo a prezentovalo najnovší pripravený misijný dokument s názvom: '*Spoločne k Životu: Misia a evanjelizácia v meniacom sa prostredí*' ('*Together towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes*'), prinášajúci nové chápanie misie a evanjelizácie. *Acta Missiologica* sa teší z možnosti priniesť rozhovor práve o tomto tak zásadnom dokumente pre oblasť misiológie, ktorý je stále aktuálny a vzbudzuje pozornosť i záujem v rámci ekumenickej diskusie. A zároveň nabáda aj k dynamickejšiemu zamysleniu sa nad misiou a evanjelizáciou v súčasnom meniacom sa svete.

Pán doktor Bargár, téme 10. valného zhromaždenia Svetovej rady cirkví (SRC) a najnovšieho pripravovaného dokumentu o misii a evanjelizácii s názvom: 'Together towards Life: Mission and Evangelism in Changing Landscapes (Spoločne k Životu: Misia a evanjelizácia v meniacom sa prostredí)', je v súčasnosti na poli misiológie, ako aj ekumenickej diskusie, venovaná veľká pozornosť. Mohli by ste nám prosím povedať niečo viac o Valnom zhromaždení SRC? V čom bolo podľa Vášho názoru, práve toto Valné zhromaždenie zásadné? Aké kľúčové body boli na ňom diskutované? A čo vo Vás osobne najviac z tohto zhromaždenia rezonuje?

10. valné zhromaždenie SRC bolo pripravované v duchu témy '*Bože života, ved' nás k spravodlivosti a pokoju*' ('*God of life, lead us to justice and peace*'). Táto téma je v skutočnosti modlitbou i programovým vyhlásením zároveň. Niekoľko tisíc kresťanov z členských cirkví SRC i zo spriaznených cirkevných i misijných organizácií, zastupujúcich prakticky všetky kresťanské tradície (pravoslávni, katolíci, protestanti, anglikáni, evanjelikáli, letniční/charizmatickí i nezávislí kresťania), sa zišli v juhokórejskom Busane, aby sa spoločne modlili a uvažovali nad témami, ktoré sú dnes nosné a kľúčové

nielen pre kresťanskú cirkev, ale aj pre celé ľudstvo. Skutočne sa zdá, že vo svete, v ktorom vo veľkej miere panuje bezprávie a zúri veľké množstvo ozbrojených konfliktov a život a pôvodné určenie stvorenia sú tak dennodenne ohrozované, sú spravodlivosť, pokoj a život jednými z najdôležitejších tém, nad ktorými by kresťania mali uvažovať.

Okrem toho, že sa Valné zhromaždenie v Busane zameriavalo na tieto aspekty, ktoré sa dotýkajú všetkých kresťanov, ba všetkých ľudí na celom svete, bolo zároveň silne formované i étosom a praxou domáceho, kórejského kresťanstva. Spomeňme aspoň koncept *'madang'*, čo je kórejský výraz opisujúci dvor v tradičnom kórejskom dome. *'Madang'* slúži ako miesto stretávania a zdieľania, spoločenstva a radosti; ide o priestor na privítanie hosťa či cudzinca. Celé Valné zhromaždenie bolo organizované v duchu tohto konceptu. Delegáti zdieľali spoločný priestor pri modlitbách, prednáškach, výmene skúseností i pri rokovaníach. Hostitelia z kórejských cirkví týmto chceli nielen predstaviť svoju kultúru, ale aj poukázať na to, že ako kresťania sme súčasťou širšieho celku, spoločenstva Kristovho ľudu.

Ďalšou významnou témou určujúcou charakter celého Valného zhromaždenia bol mierový proces na Kórejskom polostrove. Ide nielen o záležitosť nesmierne boľavú pre veľkú časť kórejskej spoločnosti, ale i poukazujúcu na význam toho, čo sme naznačili vyššie v súvislosti s aktuálnou potrebou zmierenia, pokoja a plného života.

Ak mám spomenúť jednu vec, ktorá vo mne z tohto podujatia najviac rezonuje, tak to je určite pestrosť svetového kresťanstva. Takáto skúsenosť človeku pomáha uvedomiť si, že kresťanstvo je oveľa viac než len jeho konkrétna cirkevná či teologická tradícia. S touto skutočnosťou sa zároveň viažu prinajmenšom dve veci. Po prvé, človeka učí trpezlivosti, schopnosti pozorne a úprimne počúvať názory iných a učiť sa od nich, nakoľko hľadanie „spoločnej reči“ v takom širokom spektre ľudí pochádzajúcich z celého sveta, z rozmanitých kultúrnych, sociálnych či ekonomických kontextov, vôbec nie je jednoduché. A po druhé, ide o nesmierne inšpiratívnu a povzbudzujúcu skúsenosť, a to predovšetkým pre Európana, ktorý niekedy môže mať pocit, že kresťanská viera je už len „snahou o rozduchanie vychladnutej pahreby“ – vidieť tú dynamickú a pulzujúcu životnosť „mladého“ kresťanstva z globálneho Juhu.

Mohli by ste čitateľom Acta Missiologica bližšie predstaviť aj samotný dokument, ktorý bol schvaľovaný?

Všetky tieto aspekty, ktoré som spomenul nás zároveň privádzajú i k samotnému dokumentu s názvom *'Spoločne k Životu'*, pre ktorý boli zmieňované témy kľúčové, a to predovšetkým téma života, ako už naznačuje samotný názov. Skutočne, dokument kladie život do stredu nielen svojho záujmu, ale i záujmu celej Božej misie. Pritom nemá na mysli život len ako existenciu na biologickej úrovni; ide mu skôr o biblický „život v plnosti“, ktorý je charakterizovaný atribútmi ako láska, spravodlivosť, pokoj a zdieľanie a ktorý je cieľom Božej misie (*'missio Dei'*) so stvorením. Práve stvorenie je ďalším kľúčovým výrazom dokumentu, pretože tento veľmi silne prízvukuje a taktiež argumentuje biblicky i teologicky, že túžobne vyhliadaný „život v plnosti“ nie je v Božom pláne zamýšľaný len pre ľudstvo, ale pre celé stvorenie. Dokument vníma ako model tohto života v plnosti existenciu Trojice vychádzajúc pri tom z dnes už klasickej a prakticky všetkými vetvami kresťanstva zastávanej trojičnej teológie Božej misie, na ktorej má Kristova cirkev privilegium sa zúčastňovať.

Od roku 1961, až doteraz existoval jediný významný a zároveň inšpirujúci dokument na tému misie a evanjelizácie s názvom *'Misia a evanjelizácia: ekumenické prehlásenie'* prijaté v roku 1982. Po tridsiatich rokoch bol Komisiou pre svetovú misiu a evanjelizáciu (The Commission on World Mission and Evangelism – CWME) Svetovej rady cirkví na predplenárnom misijnom zhromaždení CWME v Manile 22. – 27. marca 2012 predstavený spomínaný nový dokument, ktorý bol preložený na schválenie práve na 10. Valnom zhromaždení Svetovej rady Cirkví.

Aké udalosti predchádzali tvorbe tohto nového dokumentu a z akého dôvodu je vytvorený až po období tridsiatich rokov? Povedali by ste nám aj niečo v súvislosti s voľbou samotného jeho názvu, už naznačujúceho určitú dynamiku?

Obdobie 30 rokov od dokumentu *'Misia a evanjelizácia'* sa skutočne zdá ako veľmi dlhé, no musíme si pritom uvedomiť niekoľko zásadných vecí. Po prvé, oficiálne programové vyhlásenia takéhoto druhu sa vždy snažia o to, aby neboli takpovediac „na jedno použitie“, ale aby adresovali témy či problémy, ktoré budú pravdepodobne aktuálne i po viacerých rokoch, prípadne desaťročiach (Mimochodom, dokument *'Misia a evanjelizácia'* aj dnes pôsobí veľmi sviežo a je v mnohých ohľadoch stále inšpirujúcim textom). Po druhé, SRC medzičasom vydala viacero dokumentov venovaných užším a konkrétnejším misiologickým témam (napr. zmierenie, uzdravovanie, spoločné svedectvo, atď.), ktoré si kládli za cieľ slúžiť ako dodatky či aktualizácie oficiálneho „*position paper*“ z roku 1982. A napokon, samotný dokument *'Spoločne k životu'* vznikol pomerne dlhé časové obdobie. Práce na ňom začali už v roku 2006 po Valnom zhromaždení SRC v brazílskom Porto Alegre.

Názov tohto nového dokumentu, vrátane jeho podtitulu, skutočne naznačuje značnú dynamiku. Nejde len o odkaz na klasické kresťanské seba porozumenie cirkví ako putujúceho spoločenstva (*'communio viatorum'*), ale predovšetkým o reflexiu konkrétnych historických fenoménov charakterizujúcich dnešnú dobu – migrácia, globalizácia, rapídne ekologické, ekonomické i sociálne zmeny, ktoré v dejinách nemajú obdobu. A do tejto situácie vstupuje Božia ponuka života v plnosti, ktorú ako kresťania máme možnosť dosvedčovať svojimi životmi.

V čom vnímate Vy osobne zásadnosť významu tohto dokumentu? Čím je odlišný, výnimočný v porovnaní s inými misijnými dokumentmi?

Aj keď by sa toho dalo povedať mnoho, zmienim len tri konkrétne veci. Po prvé, ide o skutočne ekumenický dokument. Berie totiž úplne vážne teologické dôrazy i prax celého spektra kresťanských tradícií. Obzvlášť potešiteľné je zapojenie letničných/charizmatických kresťanov a nezávislých či domorodých cirkví. Po druhé, dokument je holistický svojím záberom i akcentmi. Prezентuje misiu, ktorú je možné charakterizovať kľúčovými slovami ako napr. inkluzivita, pohostinnosť, celistvosť, zameranie na celé stvorenie či inkarnačné učenie. A po tretie, a snáď najdôležitejšie, viac než akýkoľvek iný misijný dokument doteraz dáva v účasti na Božej misii aktívny priestor chudobným a marginalizovaným. Misia nie je len misiou konanou pre ľudí na periférii, ale aj misiou konanou spolu s nimi, ba čo viac – konanou nimi samotnými. Toto rozpoznanie má vo svete, ktorého väčšia časť obyvateľov žije pod hranicou chudoby a/alebo v konfliktami zmetaných krajinách, zásadný význam pre celú službu kresťanskej cirkví v dnešnej dobe.

Aké konkrétne zmeny môže priniesť? Čo je jeho cieľom?

Prvoradý cieľ dokumentu je jasný: osloviť predovšetkým konkrétne kresťanské spoločenstvá na lokálnej úrovni. Zámerom autorov dokumentu je – tak ako, napokon, pri väčšine dokumentov a prehlásení tohto druhu – aby ho zbory, spoločenstvá a skupiny spoločne čítali, premýšľali nad ním a reflektovali ho vo svetle svojho vlastného kontextu. To ich má následne viesť k činu – k aplikácii vo svojej vlastnej službe. Tie zmeny, ktoré dokument môže priniesť, sa potom budú líšiť v závislosti od jednotlivých spoločenstiev. Spoločnú však majú práve onú podmienenosť štúdiom textu v kruhu ostatných veriacich sestier a bratov.

Čo môže ponúknuť európskym cirkvám?

Spomeniem jednu konkrétnu vec. V krajinách EÚ žije viac než 20 miliónov prisťahovalcov, z ktorých takmer polovicu predstavujú kresťania. Len vo výnimočných prípadoch sa však stáva, že imigranti nachádzajú svoj duchovný domov či aspoň privítanie v tradičných európskych cirkvách. Je škandalom, že medzi európskymi kresťanmi a imigrantmi – či už kresťanskými alebo nie – neexistujú prakticky žiadne kontakty, o nejakom vzájomne sa zdieľajúcom spoločenstve založenom na vzájomnej dôvere už ani nehovoriac. Dokument *‘Spoločne k Životu’* môže pomôcť európskym kresťanom objaviť v imigrantovej tvári tvár samotného Krista. Môže ich naučiť, že cudzinec je nielen objektom misijnej služby, ale i plnohodnotným účastníkom Božej služby premeny a obnovy celého stvorenia.

Ako je daný dokument vnímaný zo strany misiológov? Je vnímaný rozdielne napríklad v rámci kresťanských denominácií? Ak áno, v čom sú tieto rozdiely badaateľné a aký majú dopad?

Musím povedať, že zatiaľ sa stretávam predovšetkým s pozitívnymi hodnoteniami a prijatím, a to bez ohľadu na denominačnú príslušnosť či teologické preferencie recenzentov. Ojedinelé kritické hlasy poukazujú napr. na skutočnosť, že dokument venoval príliš málo priestoru reflexii úloh a významu vedúcich predstaviteľov kresťanských spoločenstiev, pretože by to mali byť práve oni, kto má predstaviť dokument do diskusie a praxe svojho vlastného zboru, a tým naplniť jeho určenie. Zmieňuje sa tiež príliš malá pozornosť venovaná deťom a mládeži v rámci účasti na Božej misii. Ja osobne som, napríklad, vo svojej recenzii dokumentu vytkol skutočnosť, že prehlíada skúsenosti cirkví z postkomunistického kontextu. Konkrétne ide napr. o skúsenosť zmeny politického, spoločenského a ekonomického systému a prechodu od totality ku slobode.

Daný dokument je obsahovo pomerne bohatý, aké časti zahŕňa? A na ktoré z nich je predovšetkým kladený dôraz?

Dokument sa skladá zo štyroch hlavných častí, ktoré sú venované jednotlivým kľúčovým témam. Prvá, nazvaná *‘Duch misie: Dych života’*, sa venuje misijnej spiritualite a úlohe Ducha svätého v misii. Obnovu a „prekvitanie“ stvorenia vníma ako cieľ misie. Druhá časť nesie titul *‘Duch oslobodenia: Misia z periférií’*. Hovorí o nezastupiteľnej úlohe marginalizovaných v Božej misii a opiera sa o také termíny ako zápas, vzdor (proti štruktúram, ktoré popierajú a ničia život), spravodlivosť, inkluzivita, uzdravenie a celistvosť. Tretia kapitola je pomenovaná *‘Duch spoločenstva: Cirkev v pohybe’*. Pojednáva o jednote cirkvi a jej zakotvení v Božom pláne spásy a zmierenia. Posledná časť, *‘Duch Letník: Dobrá*

zvest' pre všetkých', sa venuje otázke evanjelizácie. Túto vníma ako nezastupiteľné povolanie a nenahraditeľnú úlohu, pričom ju kladie do súvislosti s medzináboženským dialógom, s témou rozmanitosti kultúr či s otázkou prítomnosti kresťanov v danom kontexte.

Keďže všetky štyri časti sú približne rovnako rozsiahle, dokument pôsobí myšlienkovy vyváženým dojmom. To len potvrdzuje i záver celého vyhlásenia, nazvaný '*Hostina Života: Záverečné potvrdenia*'. Ten formou afirmatívnych tvrdení zhŕňa najdôležitejšie body celého dokumentu a svojím spôsobom tak slúži ako programové vyhlásenie či vízia SRC v otázke misie a evanjelizácie.

Aké témy, myšlienky dokumentu sú podľa Vášho názoru najzaujímavejšie a najviac diskutované pre misiologickú a teologickú oblasť? Ktoré sú lákavé napríklad predovšetkým z aspektu vedeckého bádania v oblasti misiológie?

Aj tu uvediem niekoľko konkrétnych aspektov, ktoré sú teologicky a misiologicky inšpiratívne. Po prvé, dokument nadväzuje na to najlepšie z klasickej trojičnej teológie misie využívajúc misiologický koncept '*missio Dei*'. Avšak oveľa väčšiu úlohu než doterajšie dokumenty venuje úlohe Ducha svätého. Inými slovami, '*missio Dei*' je predstavené (aj) ako '*missio Spiritus*'. Po druhé, dokument prezentuje prorockú misiológiu, vďaka svojím dôrazom na spravodlivosť a život pre všetkých v odvahe pri vzdorovaní zotročujúcim a život ubíjajúcim štruktúram. Po tretie, už zmieňované bezprecedentné ocenenie marginalizovaných a ich misie má taktiež obrovský teologický potenciál a v misiológii sa s ním v nadchádzajúcich rokoch budeme určite často stretávať. Po štvrté, prínosné sú i myšlienky venované evanjelizácii a zvestovaniu, a to aj kvôli tomu, že dokument evanjelizáciu vníma v úzkom vzťahu s otázkami týkajúcimi sa etiky, dialógu i kultúry. A napokon, po piate, teologicky podnetný je i spôsob, akým dokument vníma a charakterizuje život či, lepšie povedané, Život – v plnosti, pre celé stvorenie.

Akým spôsobom by bolo možné pozitívne zmeny, ktoré dokument priniesie uplatniť aj na úrovni praktickej misijnej činnosti napríklad v rozvojových krajinách? Mohli by ste uviesť aj nejaký konkrétny príklad?

V odpovedi na túto otázku by som jednoznačne poukázal na ten konkrétny a centrálny dôraz misie marginalizovaných, ktorý vyhlásenie '*Spoločne k Životu*' prináša. Dokument nám pripomína, že misia v rozvojových krajinách – ako ani nikde inde – by nemala byť vnímaná len, ani v prvom rade ako pohyb od majetných k nemajetným, od privilegovaných k marginalizovaným. Misii by sme nemali vnímať ako zhovievavé sklonenie sa k tým, ktorí majú menej než my, či už v duchovnom alebo materiálnom zmysle. '*Spoločne k Životu*' nám jasne ukazuje, že každý účastník Božej misie má čím prispieť, bez ohľadu na svoje postavenie, vek, pohlavie, kultúru, pôvod či majetok. Misia v rozvojových krajinách by, podľa toho, ako rozumiem tomuto dokumentu, nemala byť predovšetkým charitatívnou a humanitárnou pomocou, ale skôr súrodeneckým zdieľaním sa v rámci ekumenického spoločenstva, na strane jednej, a pokorným, no odvážnym svedectvom lásky a pokoja určeným celému stvoreniu, na strane druhej.

Máte v súvislosti s týmto novým dokumentom aj Vy osobne nejaké očakávania? Je niečo čo si želáte aby dokument priniesol, prípadne zmenil?

Ja by som si predovšetkým priaľ, aby sa dokumentu dostalo pozornosti, ktorú si nepochybne zaslúži. Želal by som si, aby sa naplnilo to jeho plánované určenie – aby ho

konkrétne, miestne spoločenstvá spoločne čítali, premýšľali nad ním a podnety takto získané aplikovali do svojej vlastnej služby. Už to samotné by bolo obrovským krokom na ceste Božieho ľudu. A ak by tento proces konali ako ekumenické, otvorené a inkluzívne komunity, v ktorých neplatia etnické, kultúrne či sociálne bariéry, myslím, že viac by sme si ani nemohli želať.

V čom podľa Vášho názoru vnímate tvorbu a skúmanie takýchto dokumentov ako perspektívne? Nie je určitým ohrozením napríklad aj možné skĺznutie do príliš veľkého dôrazu kladeného na vedecký aspekt?

Prílišnej intelektualizácie sa neobávam, nakoľko na tvorbe dokumentu sa nepodieľali len akademickí teológovia a misiológovia, ale aj ľudia z praxe. Ide skutočne o nanajvýš praktický dokument. Čo, samozrejme, neumenšuje potrebu premýšľania a reflexie – tie k správnej praxi nepochybne patria.

Ak by som mal spomenúť nejakú hrozbu, tak je to skôr prehliadnutie zo strany tých, ktorým je určený. Obávam sa, že dokument môže – podobne, ako to bolo v prípade mnohých iných, výborných vyhlásení – „zapadnúť prachom“ bez toho, aby sa dostal do širšieho povedomia kresťanov. A to by bola určite škoda. Je preto úlohou všetkých nás, ktorí sa pohybujeme v teologických kruhoch, aby sme dokumenty ako *‘Spoločne k životu’* predstavovali a ponúkali na reflexiu aj svojim sestrám a bratom, ktorí nie sú teologicky vzdelaní, no patria do spoločenstva Božieho ľudu. V tom zasa, naopak, vnímam veľkú perspektívu takýchto dokumentov – majú potenciál priviesť k spoločnej diskusii, reflexii a činu široké zástupy Božieho ľudu v jeho pestrosti.

Od schválenia zmiňovaného dokumentu uplynul už nejaký čas. Je možné už v súčasnosti vnímať nejaký jeho vplyv, prípadne praktickú aplikáciu v nejakej konkrétnej oblasti? Ak áno, v akej podobe to môžeme pozorovať?

SRC medzičasom vydala praktickú príručku k dokumentu. Táto ku každej zo štyroch hlavných – a vyššie zmiňovaných – častí dokumentu obsahuje biblické zamyslenie, výklad hlavných myšlienok príslušnej časti dokumentu, príklad konkrétnej misijnej činnosti, modlitbu, piesne a námety, resp. otázky vedúce k bohoslužobnej oslave, reflexii a konaniu, a to na lokálnej úrovni, v sfére vytvárania cirkevných stratégií a v oblasti vzdelávania a kresťanskej formácie.

Samozrejme, očakáva sa, že i táto príručka bude ďalej kontextualizovaná a myšlienky a nápady v nej obsiahnuté si budú jednotlivé kresťanské spoločenstvá ďalej upravovať podľa svojich potrieb. Vzájomnému zdieľaniu námetov a podnetov pre misijnú činnosť má napomôcť i plánovaná príprava špeciálneho webového portálu, ktorý CWME plánuje spustiť práve s cieľom intenzívnejšie prehĺbiť praktickú aplikáciu dokumentu *‘Spoločne k životu.’*

**Za poskytnutý rozhovor, ochotu a venovaný čas veľmi pekne ďakuje
Mgr. Mariana Hamarová**

ZAUJIMAVÉ PRIPRAVOVANÉ AKTIVITY

INTERESTING ACTIVITIES PREPARED

Mariana Hamarová

Je pre nás veľkým potešením, že *Acta Missiologica* Vám, našim čitateľom má možnosť priniesť niekoľko stručných informácií o zaujímavej aktivite v oblasti rozvojovej spolupráce, ktorá prebieha v dňoch **15.-16. apríla 2014** teda bohužiaľ v období už po našej uzávierke.

Zmieňovanou aktivitou je **'prvé stretnutie na vysokej úrovni o Globálnom partnerstve pre efektívnu rozvojovú spoluprácu'**. Uskutoční sa v dňoch **15.-16. apríla 2014** v Mexiku. Toto stretnutie predstavuje významný míľnik v celosvetovom boji proti chudobe.

Medzi vedúcimi predstaviteľmi, ktorí sa v Mexiku stretnú, budú hlavy štátov a vlád, ministri, poslanci a zástupcovia z medzinárodných organizácií, podnikov, občianskej spoločnosti a nadácií, aby spoločne diskutovali o spôsoboch, ako maximalizovať prínosy rozvojovej spolupráce. Cieľom prvého stretnutia o globálnom partnerstve na vysokej úrovni v Mexiku, je preskúmanie celosvetového pokroku v realizácii účinnejšej rozvojovej spolupráce a znovu pripomenutie dôležitosti efektívnej spolupráce pri napĺňaní rozvojových cieľov tisícročia a fakt, že je kľúčovou súčasťou odpovede na otázku „ako“ v rámci ďalšieho rámca globálneho rozvoja. Stretnutie v Mexiku bude okrem iného taktiež schvaľovať nové opatrenia na zvýšenie vplyvu záväzkov prijatých na štvrtom fóre na vysokej úrovni o efektívnosti pomoci v roku 2011 a prerokovávať spôsoby, ako podporiť inkluzívny rozvoj.

Predmetom diskusie dvojdnového fóra budú tieto dôležité témy:

pokrok v realizácii hlavných zásad efektívnej rozvojovej spolupráce - Práca 's', a 'pre' všetkých, musí byť viac transparentná, vo vedení by mali byť zabezpečené rozvojové krajiny a je taktiež potrebné zamerať sa na výsledky rozvojovej spolupráce, ktoré sú kľúčom na zabezpečenie toho, aby boli všetky typy rozvojovej spolupráce reálne a udržateľné.

- ***Dane a rozvoj*** - žiadna krajina by nemala byť závislá na zdrojoch druhých pre svoj vlastný rozvoj. Rozvinuté a rozvojové krajiny musia spolupracovať na zvýšení mobilizácie domácich zdrojov. V tejto oblasti sa účastníci stretnutia v Mexiku dohodnú na spôsoboch, ako posilniť a podporiť existujúcu rozvojovú spoluprácu, znížiť nezákonné finančné toky a posilniť politiky, ktoré podporujú inkluzívny rozvoj.

1 Nerovnomerné dosahovanie Miléniových rozvojových cieľov prinútili svetovú donorskú komunitu a partnerské krajiny v zostávajúcom čase pred rokom 2015 vyvinúť zvýšené úsilie a prijať dokument, ktorý by potvrdil prijaté záväzky a zrýchlil ich dosahovanie. Preto svetová odborná verejnosť prijala v Busane v Južnej Kórei, v roku 2011 na štvrtom fóre na vysokej úrovni o efektívnosti pomoci, deklaráciu „*Globálne partnerstvo pre efektívnu rozvojovú spoluprácu*“. Táto deklarácia prvýkrát ustanovuje rámec rozvojovej spolupráce, ktorý zahŕňa tradičných donorov, spoluprácu juh – juh, spoluprácu s krajinami, akými sú Brazília, India a Čína, ktorých rýchlo rastúce hospodárstva ich radia medzi významných hráčov na rozvojom poli, občiansku spoločnosť a súkromný sektor. „*Globálne partnerstvo*“ podporuje dialóg a výmenu osvedčených postupov s ohľadom na vykonávanie zásady pre efektívnu spoluprácu, ako sú výsledky orientované na riadenie, partnerstvo, začlenenie rozvoja, transparentnosti a vzájomnej zodpovednosti.

- **Vytváranie efektívneho rozvoja v krajinách so strednými príjmami** - chudoba pretrváva v rôznych krajinách v rôznych fázach ich ekonomického rozvoja a s rôznou úrovňou príjmov. V tejto oblasti si účastníci stretnutia budú vymieňať praktické nápady na ciele a diferencované stratégie rozvojovej spolupráce, ktorá môže priniesť zníženie chudoby a inkluzívny rast v krajinách so strednými príjmami účinným a udržateľným spôsobom.
- **Zdieľanie vedomostí, spolupráca juh-juh a trojstranná spolupráca** - stretnutie v Mexiku ponúka príležitosť zistiť, ako v praxi vyzerá správna spolupráca juh-juh a trojstranná spolupráca. Spolupráca vedená krajinami a vzájomné učenie sa medzi rozvojovými krajinami môže urýchliť rozvoj. Na tomto stretnutí vedúci predstavitelia načrtnú a prediskutujú spôsoby, ako rozšíriť rozvojovú spoluprácu vedenú krajinami s ohľadom na implementáciu rozvojovej agendy po roku 2015.
- **Zlepšenie úlohy obchodu pri rozvoji** - otázka, či obchod ovplyvňuje rozvoj, už nie je aktuálna. V súčasnosti si kladieme otázku, ako zabezpečiť, aby mal obchod výraznejší pozitívny dopad na urýchlenie pokroku. Na tomto dôležitom stretnutí sa vedúci predstavitelia krajín sveta porozprávajú aj o inovatívnych a dynamických príkladoch pozitívneho vplyvu a podniknú kroky, ako urobiť ešte viac.

Ďalšie informácie o pripravovanom stretnutí je možné nájsť na webovej stránke:

<http://effectivecooperation.org/> **pripadne na e-mailovej adrese:** info@effectivecooperation.org

Redakcia *Acta Missiologica* veľmi pekne ďakuje pani Lenke Nemcovej, tajomníčke Platformy mimovládnych rozvojových organizácií, za možnosť spolupráce, poskytnuté informácie, ochotu a venovaný čas.

Redakčne pripravila Mgr. Mariana Hamarová

Kontakt mail: amredakcia@gmail.com

Pokyny autorom článkov:

- redakcia prijíma články zodpovedajúce profilovému zameraniu časopisu
- pri recenznom konaní sú články posudzované po stránke obsahovej i formálnej
- v prípade potreby môže byť práca vrátená autorom na prepracovanie
- redakcia si vyhradzuje právo uskutočňovať štylistické úpravy
- články prijímame v súbore Word, v rozsahu maximálne 50000 znakov
- okrem vlastného textu musia obsahovať:
 - výstižný a stručný názov článku v slovenskom a anglickom jazyku
 - slovenský a anglický abstrakt v rozsahu maximálne 1490 znakov, kľúčové slová v slovenskom a anglickom jazyku v rozsahu maximálne 5 slov
- text musí byť napísaný v súlade s platnými jazykovými normami, písmo Times New Roman, veľkosť písma 12
- pre citáciu literatúry žiadame používať normu ISO 690 (citačný odkaz pod čiarou)
- príspevky posielajte na e-mailovú adresu:

amredakcia@gmail.com

ACTA MISSIOLOGICA

Vychádza 2-krát ročne

Vydáva: Inštitút misijnej práce a tropického zdravotníctva Jána Pavla II. v Bratislave, Vysoké školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave.

IČO: 31 821 979

Adresa redakcie: Katedra misiológie, VŠ ZaSP sv. Alžbety, Polianky, ul. Pod brehmi 4/A, 841 03 Bratislava

Korešpondenčná adresa: Katedra misiológie, VŠ ZaSP sv. Alžbety, Polianky, ul. Pod brehmi 4/A, P.O.Box 104, 810 00 Bratislava
tel.: 0903/723899, 02/69202815, e-mail: ***amredakcia@gmail.com***

Redakčná rada: Prof. PhDr. Ing. Ladislav Bučko, PhD., (zodpovedný redaktor), prof. MUDr. Vladimír Krčméry, doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc., Mgr. Pavol Bargár, M.St., Th.D., doc. PhDr. ThDr. Stanislav Košč, PhD., PhDr. Eva Halašová, PhD., PhDr. Jana Adamcová, PhD., Mgr. Mariana Hamarová

Grafická úprava - obálka: Jaromír Ferienc, focusart s.r.o.

Fotografia na obálke: Nekonečná zvedavosť detí z kmeňa Oromo v Kibre Mengist, Etiópia

Autor fotografie: PhDr. Kristína Pauerová, PhD. Koordinátor projektov Inštitútu misijnej práce a tropického zdravotníctva Jána Pavla II.

Korektúra: Mgr. Mariana Hamarová

Grafická úprava a príprava do tlače: Peter Vančo

Tlač: STIKEN s.r.o.

Dátum vydania: apríl 2014

Objednávky na predplatné sa prijímajú na:

tel. č.: 0903/723899, 02/69202815

alebo e-mailovej adrese: ***amredakcia@gmail.com***

Cena za jeden výtlačok 0,70 EUR. Ročné predplatné 1,3 EUR

Evidenčné číslo: 3631/09

ISSN: 1337-7515

Členovia vedeckej rady časopisu Acta Missiologica

prof. MUDr. V. Krčméry, DrSc., prof. MUDr. Peter Fedor-Freyberg, DrSc., prof. MUDr. G. Čatár, DrSc., prof. PhDr. Ing. L. Bučko, PhD., prof. Dr. K. Bošmanský, DrSc., SVD, Don D. Pravda, SDB, doc. MUDr. K. Holečková, CSc., doc. MUDr. E. Horváthová, PhD., doc. MUDr. M. Ťažiarová, PhD., prof. MUDr. W. Granninger (Lambarene), doc. RNDr. E. Kalavský, PhD., doc. MUDr. A. Augustínová, PhD., doc. MUDr. M. Bartkovjak, PhD., doc. MUDr. S. Dobrodenková, PhD., doc. MUDr. Z. Kalavská, PhD., doc. MUDr. V. Sládečková, PhD., prof. Dr. R. Cauda, PhD. (Rím), prof. PhDr. R. Lužica, ArtD., prof. PhDr. M. Bielová, PhD., prof. MUDr. A. Ondrušová, CSc., prof. MUDr. J. Benca, MPH, prof. MUDr. M. Karvaj, PhD., prof. Dr. A. Georgopoulos, PhD. (Vienna), prof. W. Ustorf (Birmingham, London), prof. C. Chul-Soo Kim, PhD. (Karen, Nairobi, Kenya), Dr. F. Pierli, mccj (Nairobi, Kenya)

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave
Inštitút misijnej práce a tropického zdravotníctva Jána Pavla II.

Katedra Misiológie
Polianky, Pod Brehmi 4/A
841 01 Bratislava